ΙΛΙΣΟΣ

Σ' αὐτὸ τὸ τεῦχος:

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ: ἄρθρα καὶ ὁμιλίες

Ἔτος 5ον ⊘ Σεπτέμβριος 1960 ⊘ Τεῦχος 19ον

Ἔτος 5ον Σεπτέμβριος 1960 Τεῦχος 19ον

Ι Λ Ι Σ Ο Σ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Διευθυντης: ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Δραγατσανίου 6, (Πλατεῖα Κλαυθμῶνος), ὄροφος 6ος, ΑΘΗΝΑΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συνδρομαὶ ετους 1960:

Συνήθης συνδρομὴ δρχ. 40
ἢ Συνδρομὴ φιλίας δραχ. 50
Ἐξωτερικοῦ Δολλ. 2

Ἐμβάσματα
Μονον δι' ἐπιταγῆς:
Κωστῆν Μελισσαρόπουλον
Δραγατσανίου 6
ΑΘΗΝΑΣ

Ὑπεύθυνος συμφώνως τῷ ἄρθ. 6 § 1 Α. Ν. 1092/38: Κ. Ν. Μελισσαρόπουλος, Δραγατσανίου 6 Ἀθῆναι

ΙΛΙΣΟΣ

Ἔτος 5ον = ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1960 = Τεῦχος 19ον

ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ ΑΛΛΑΓΗ

P. Milford—Barberton

Ὅλοι συμφωνοῦν πὼς ὁ κόσμος διανύει τὴν αὐγὴ μιᾶς νέας ἐποχῆς — τοῦ Αἰώνα τοῦ Ἀτόμου, τοῦ Αἰώνα τῶν Διαπλανητικῶν ταξιδιῶν ἢ τοῦ Αἰώνα τοῦ κατακλυσμοῦ. Τὰ ὀνόματα δὲν ἔχουν σημασία. Τὸ βέβαιο εἶναι πὼς τὰ πράγματα ἀλλάζουν· καὶ ἂν σταματοῦσε ὁ ψυχρὸς πόλεμος, θὰ ἐξηφανίζοντο ἡ φτώχεια καὶ ἡ ἀθλιότης, θαυμάσιες εὐκαιρίες θὰ ἦσαν προσιτὲς γιὰ ὅλους καὶ ὁ κόσμος ὁλόκληρος θὰ γινόταν πολὺ καλύτερος τόπος γιὰ τὴ ζωή.

Ὁλοφάνερη εἶναι ἡ ἐπείγουσα ἀνάγκη μιᾶς τέτοιας ἀλλαγῆς. Ὁλόκληρος ὁ κόσμος βράζει ἀπὸ δυσφορία, φόβο, καταπίεσι, φιλοδοξία, παραλυσία, ἔγκλημα καὶ μῖσος. Τὰ ἔθνη δυσπιστοῦν καὶ ἀνταγωνίζονται, παρὰ τὰ εὐγενικὰ λόγια ποὺ προφέρονται στὶς διασκέψεις, καὶ ἔχουν ἀποδυθῆ σὲ τρέξιμο γιὰ διαρκῶς καὶ περισσότερο φονικὰ ὅπλα. Ἀκόμη καὶ τῆς ἐπιστήμης τὰ λαμπρὰ ἐπιτεύγματα γιὰ τὴν κατάκτησι τοῦ διαστήματος ἔγιναν ὅπλα ποὺ ἐπαυξάνουν τὸν φόβο. Καὶ εἶναι πολὺ παράξενο, αὐτὲς οἱ εὐκολίες τῆς ἐπικοινωνίας, μὲ τὰ χερσαῖα, θαλασσινὰ καὶ ἀεροπορικὰ ταξίδια, καθὼς καὶ τὸ ραδιόφωνο καὶ ἡ τηλεόρασις, ἀντὶ νὰ δυναμώσουν τὴν κατανόησι καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη ἀνάμεσα στοὺς λαούς, ἐπέτειναν τὸν φόβο καὶ τὴν γενικὴ ἔντασι. Οἱ θαυμάσιες τελειοποιήσεις τῆς ἰατρικῆς καὶ τὸ ἀνέβασομα τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, δὲν ἔκαμαν τοὺς ἀνθρώπους περισσότερο ἐλεύθερους, δημιουργικοὺς κι' εὐτυχεῖς. Ὅλη ἡ φαινομενικὴ «πρόοδος» δὲν

Ἀπὸ τὸ The Link, Γιοχάνεσμπουργκ

ἔφερε μιὰ καινούργια ἐποχή, ἀλλὰ μόνον ὠργάνωσε μὲ νέο τρόπο τὶς παληὲς μορφές, διατηρώντας τὸ παληὸ πνεῦμα τῆς διαιρέσεως καὶ τῆς ἰδιοτελείας.

Εἶναι βέβαιο πιά, πὼς ὁ «Χουσὸς Αἰώνας» δὲν θὰ ἔλθη μὲ ἀλλαγὲς ὑλικές. Ὁ Ν. Σρὶ Ρὰμ λέγει: «Γιὰ τὴν πραγματοποίησι τῆς νέας ἐποχῆς, ποὺ τόσο ἀναφέρει ὁ πολὺς κόσμος, χρειάζεται ἕνα νέο πνεῦμα. Ἡ νέα ἐποχὴ δὲν θὰ ἔλθη ἁπλῶς μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, μὲ τὴν πορεία τῶν ζωδιακῶν σημείων. Ἀποτελεῖ αὐταπάτη τὸ νὰ πιστεύη κανείς, πὼς μπορεῖ ὁ κόσμος νὰ μεταμορφωθῆ ἁπλῶς μὲ τὴν λειτουργία τοῦ νόμου τῆς αἰτιότητος καὶ νὰ γίνη ἀπόλυτα καινούργιος».

Βέβαια, ὡραῖο εἶναι νὰ σκέπτεται κανεὶς ὅτι «αἱ Ὑψηλότεραι Δυνάμεις θὰ τὸ ἐπιτελέσουν» ἢ ὅτι ἤδη ἔχουν γεννηθῆ «νέα μεγάλα Ἐγώ», ποὺ θὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἀλλαγή, ἢ ὅτι «ὁ Μεγάλος Ἐκπαιδευτὴς θὰ τὰ ἀνανεώση ὅλα», ἢ ἀκόμη ὅτι «ὁ Θεὸς θὰ μεριμνήση» γιὰ νὰ τακτοποιηθοῦν τὰ πάντα. Ἀλλὰ ὁ μόνος δρόμος γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ κόσμου περνᾶ ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴ τῶν ἑαυτῶν μας. Παραπέμπω πάλι στὸν Σρὶ Ράμ: «Ἡ ἐπιθυμία γιὰ τὴν εἴσοδο τῆς ἀνθρωπότητος σ' ἐποχὴ εἰρήνης, ἀληθινῆς ἀδελφότητος, πλήρους ἐλευθερίας ὅλων γιὰ νὰ ἐκφράζουν τὶ εἶναι καλὸ καὶ πολύτιμο καθ' ἑαυτό — ἂν εἶν' ἐπιθυμία πραγματική—θὰ πρέπει νὰ ὁδηγήση σὲ πνευματικὴ συμπεριφορὰ ἀνάλογη, σὲ ἀνοχή, σὲ σεβασμὸ γιὰ τὴν ἐλευθερία ποὺ θὰ ὁδηγήση στὴν ἀνακάλυψι νέων ἀξιῶν ἐντός μας καὶ στοὺς ἄλλους. Ἐὰν δὲν ὑπάρξη ἕνα κομμάτι τῆς ἀνθρωπότητος μὲ τέτοιο τρόπο σκέψεως καὶ τέτοιο πνεῦμα, δὲν θὰ ὑπάρξη δυνατότης γιὰ τὴν καινούργια ἐποχὴ νὰ πάρη τὴ θέσι τῆς παληᾶς. Θὰ διατηρηθῆ τὸ παληό, ἁπλῶς τροποποιημένο, μπαλωμένο, λιγάκι πλυμένο. Γιὰ νὰ ἔλθη ἡ νέα ἐποχή, χρειάζεται νὰ ὑπάρξουν ἄνθρωποι ποὺ θὰ διανοίξουν σὰν πρόσκοποι τὸν νέο δρόμο, ἄνθρωποι ποὺ θὰ πιστεύουν στὴν ἐλευθερία μέχρι τὰ μύχια τῆς καρδιᾶς των, ποὺ θὰ εἶναι διαφορετικοὶ ἀπὸ τὸ πλῆθος, ποὺ θ' ἀναγνωρίζουν τὶς νέες ἀξίες καὶ θἆναι πρόθυμοι νὰ συντονίσουν ὅλη τὴ ζωή τους».

Ἡ ἀλλαγὴ ποὺ χρειάζεται δὲν εἶναι ἐξωτερική, ἀλλὰ ἕνας νέος ἐσωτερικὸς προσανατολισμός. Πρέπει νὰ γυρίσουμε πίσω στὸ κέντρον τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ νὰ ξεκινήσουμε πάλι, μὲ τὴν πίστι καὶ τὴν ἀφοσίωσι στὶς «νέες ἀξίες», ποὺ δὲν εἶναι ἄλλες ἀπὸ τὴ θεμελιώδη ἀλήθεια, πὼς ἡ Ζωὴ εἶναι Μία. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀλήθεια ἐπιβάλλει ἐντατικὴ ἐργασία στοὺς ἑαυτούς μας καὶ στοὺς ἄλλους γιὰ τὴν συγκρότησι καὶ ἐπέκτασι παγκόσμιας Ἀδελφότητος τῆς Ἀνθρωπότητος δίχως διάκρισι φυλῆς, πίστεως, φύλου, τάξεως ἢ χρώματος.

Τί εἶναι ἡ Σοφία;

N. Sri Ram

Τί εἶναι ἡ Σοφία; Δὲν εἶναι γνῶσις — τῶν λεπτομερειῶν, εἴτε τῶν οὕτω καλουμένων ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι ἁπλῶς θέτουν σὲ κίνησι τὶς λεπτομέρειες, στὸν χῶρο ἢ τὸν χρόνο. Σοφία μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς ὅτι εἶναι ἡ χρῆσις τῆς γνώσεως μὲ ἀγάπη. Δὲν εἶναι ἰδιότης τοῦ νοῦ, ἀλλὰ ἀνήκει σὲ ὑψηλότερη ἀρχὴ συνειδητότητος, τὸ Buddhi ἢ τὴν Πνευματικὴ διαίσθησι στὸν ἄνθρωπο, ποὺ δρᾶ σὰν Θεῖον Ἔνστικτον.

Ἡ Σοφία, μὴ περιοριζομένη ἀπὸ τὸ νοῦ, δὲν σταματάει ἐλλείψει δράσεως. Εἶναι λειτουργία ποὺ ἐκδηλώνει τὴν δύναμι καὶ ἀξία μιᾶς ἀλήθειας. Ἀλλὰ μιὰ ἀντίληψις ποὺ παραλείπει νὰ δράση, δὲν θὰ ὁδηγήση στὴν πραγματοποίησι τῆς ἀλήθειας της.

Ἡ Σοφία κεῖται στὴν γνῶσι τῆς σημασίας τῶν πραγμάτων, ἡ ὁποία σημασία ἔγκειται στὴν ἐνοικοῦσα ζωή. Γνῶσις τῆς ζωῆς ποὺ συνέχει τὴν μορφὴ εἶναι ἄμεση γνῶσις, ποὺ δὲν εἶναι δυνατὴ μέσῳ οἱουδήποτε νοητικοῦ κατασκευάσματος, τὸ ὁποῖον συσκοτίζει τὴν ἀλήθεια, ἢ τὴν ἀποτρέπει. Ὅταν ὁ νοῦς εἶναι ἀνοιχτός, ἤτοι καθαρὸς καὶ ἐλεύθερος ἀπὸ κάθε ἔξωθεν ἐπιβολή, τότε ἡ διαίσθησις δρᾶ.

Ἡ Σοφία εἶναι μιὰ ὄψις τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ Δημιουργικὸ Πνεῦμα. Ἡ σοφία του εἶναι σ' ὅλα τὰ πράγματα, καὶ τὰ διέπει ἰσχυρὰ καὶ στοργικά, στὸ εἶναι των, καθὼς καὶ στὸ γίγνεσθαί των, σὲ κάθε πρᾶγμα καὶ στὸ πᾶν.

Ἐκεῖνο ποὺ λέει σοφία ὁ κόσμος δὲν εἶναι σοφία ὅλως διόλου. Κάθε εὐφυὴς ἄνθρωπος θέλει νὰ εἶναι σοφὸς γιὰ τοὺς δικούς του σκοπούς, μὰ οἱ σκοποὶ αὐτοὶ δὲν ἱκανοποιοῦν πάντοτε. Ἀληθινὰ σοφὸς εἶν' ἐκεῖνος ποὺ εἶναι σοφὸς γιὰ τοὺς ἀληθινοὺς σκοποὺς τῆς ζωῆς — ἂν μπορεῖ νὰ τοὺς ἀνακαλύψη.

Εἶναι δυνατὸν νὰ περιληφθοῦν σ' ἕναν παγκόσμιο σκοπό, ἀντιληπτὸν σὰν Τέλεια Εὐτυχία, Τέλεια Ὀμορφιὰ ἢ Τέλεια Δραστηριότητα.

Ἐργασία γιὰ τὸν Θεό, γιὰ τὴν Φύσι, γιὰ τοὺς συνανθρώπους — καὶ κατανόησις τῆς συνωνυμότητος αὐτῶν τῶν ὅ. , [illegible] εἶναι ἡ ἀληθινὴ σοφία.

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ ΣΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΟΥ ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ ΜΙΑ ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ ΑΡΘΡΩΝ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΩΝ

Πρὶν ἀπὸ 25 χρόνια

ΜΕ ΤΟΝ ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΥΚΑ

Τῆς Adela Brookes Foit

ΕΙΧΕ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΘΗ μεγάλο πλῆθος κάτω ἀπὸ τὰ πεῦκα. Οἱ ψίθυροι ἔμοιαζαν σὰν ἕνας ἐλαφρὸς θαλασσινὸς κυματισμός, ποὺ ἐκόπαζε σιγά—σιγά. Ὅτ ν ἔγινε ἡσυχία, ἦλθε.

Σήκωσα τὰ μάτια μου νὰ τὸν κυττάξω. Γιὰ μιὰ μόνο στιγμὴ καὶ ὕστερα τὰ χαμήλωσα. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶχε κάτι τὸ ἀλλοιώτικο. Γαλήνιος, ἀσκητικός, ἀλλὰ καὶ ζωηρός. Ὅταν ἄρχισε νὰ μιλάῃ, τὰ λόγια του καὶ οἱ χειρονομίες του ἀπεκάλυπταν τὸ ἔντονο αἴσθημά του, ποὺ προκαλοῦσε τὴν προσοχή μας. Ἀλλὰ ὅσο φλογερὰ καὶ νὰ ἦσαν τὰ λόγια του, φοροῦσαν πάντα τὸ ψυχρὸ ἔνδυμα τοῦ μορφωμένου ἀνθρώπου. Ὅσο ζωηρὸς καὶ νὰ ἦταν ὁ πόθος του νὰ φθάσῃ πλησίον μας, πάντα ἔμενε δεμένος ἀπὸ τὸν ἱμάντα τῆς ἀλήθειας. Κανένας ἄλλος δὲν εἶναι σὲ θέσι να μᾶς δώσῃ τὴν ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια εἶναι μία καὶ μένει παντοῦ, ἄρα καὶ ἐντός μας. Ὅταν θὰ πάψουμε νὰ τὴν ἀναζητοῦμε στὰ ἐξωτερικά, θὰ τὴν ἔχουμε εὕρει...

Συχνὰ σταματοῦσε. Σὰ νὰ ἐσκέπτετο ὅτι ἀπὸ τὰ βιβλία του ἐγνωρίζαμε μονάχα μιὰ σελίδα σκόρπια ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ὥστε ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιήσῃ ἄλλες λέξεις, προσιτές. Τὸ πρόσωπό του ἦταν ἔνθερμο, ὕστερα φαιδρό, τέλος σοβαρό. Σὲ τούτη τὴν τελευταία ἔκφρασι, ἦταν σὰ νὰ εἶχε γυμνωθεῖ ἀπὸ κάθε στολίδι, σὰν ἕνας γλύπτης νὰ ἀπεμάκρυνε μὲ τὴ σμίλη του κάθε περιττὴ πτυχὴ καὶ νὰ παρουσίαζε τὸν ἄνθρωπο στὴν ἀποκάλυψι τῆς ἐσωτερικῆς μορφῆς του.

Γιὰ μιὰ στιγμὴ σταμάτησε καὶ μᾶς ἐκύτταξε. Ὕστερα, σὰ νὰ διεμορφώνετο στιγμὴ πρὸς στιγμή, ὕψωσε τὰ χέρια του σὲ ἰνδικὸ χαιρετισμὸ καὶ ἔφυγε.

Καθὼς ἔπεφταν οἱ κίτρινες βελόνες τῶν πεύκων μαζὶ μὲ τὰ

Ἀπὸ τὸ The Theosophist Φεβρουαρίου 1935

σούρουπο, τὰ σπουργίτια πετοῦσαν καὶ τὰ ρόδα ἀνέδιδαν τὸ λεπτό τους ἄρωμα, σκέφθηκα πὼς ἡ ζωὴ δὲν σημαίνει αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὰ ἀντικείμενα ποὺ προικίζουνε τὴν πλάση, ἀλλὰ τὴν οὐσία ἐκείνη ποὺ ἀφυπνίζει τὴν χαρὰ μέσα σὲ κάθε ξεχωριστὸ πλάσμα. Χαρὰ μὲ τὴν πεταλοῦδα ποὺ πετάει. Χαρὰ μὲ τὸ θρόϊσμα τῆς χλόης. Καὶ χαρὰ μὲ τὸν Κρισναμοῦρτι!

Ἔνοιωθα πὼς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ταυτισμένος μὲ τὴ Ζωή. Τὰ λόγια του προεβάλλοντο σὰν ξίφη, ἀλλὰ ἔνοιωθα πὼς ἐλογάριαζε λιγώτερο αὐτὰ ποὺ ἔλεγε καὶ περισσότερο αὐτὸ ποὺ εἶναι: ἕνα κανάλι ζωῆς, ποὺ ἤθελε νὰ τὸ διατηρῇ ἐλεύθερο, νὰ κυλάῃ τὸ νερό, δίχως νὰ σταλιάζῃ.

Γι' αὐτό, ἐνῶ δὲν καταδικάζει κανένα σύστημα σκέψεως, γιὰ τὸν ἑαυτό του δὲν κρατάει κανένα καὶ σὲ σένα κανένα δὲν δίνει. Τὰ συστήματα ἀτροφοῦνε τὴ ζωή! Γι' αὐτὸ τὸ λόγο, σ' ἐρωτήσεις περὶ μετενσαρκώσεως, περὶ διδασκάλων, δὲν δίνει σαφῆ ἀπάντησι. Λέγει: «Αὐτὸ δὲν τὸ ἀποκρούω, οὔτε τὸ ἐπιβεβαιώνω. Ἀλλὰ καὶ ἀληθινὸ νᾶναι, τί σημασία ἔχει; Ἡ μετενσάρκωσις δὲν θὰ σᾶς προσφέρη ἐπίτευγμα, οὔτε οἱ Διδάσκαλοι θὰ σᾶς δώσουνε τὴν ἀλήθεια. Ἀφῆστε τα αὐτά, διότι τέτοιες σκέψεις εἶναι ἄσχετες μὲ τὴ ζωὴ τοῦ παρόντος, ποὺ πρέπει νὰ ζῆτε ἔντονα καὶ ἀληθινά, χωρὶς σκέψεις γιὰ τίποτε ἄλλο».

Ἕνας ἐρώτησε: «Ποιὰ εἶναι ἡ προέλευσι τοῦ κακοῦ;». Καὶ τοῦ ἀπάντησε: «Κατ' ἐμὲ δὲν ὑπάρχει κακό. Ὑπάρχει μονάχα ἀμάθεια καὶ αὐταπάτη». Ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἀπεσαφήνισε ὅτι δὲν κατακρίνει ἐκεῖνα τὰ συστήματα σκέψεως, ποὺ χρησιμοποιοῦν τὴν ἰδέα τοῦ Θεοῦ ὡς τελειότητος, γιὰ νὰ φθάσουν στὴν κατάκτησι τῆς θλίψεως καὶ τὴν θεραπεία τοῦ σώματος. Ἐπέμεινε ὅμως ὅτι ὠργανωμένα συστήματα δὲν ὁδηγοῦν στὴν ἐλεύθερη ζωή. Μὲ τὰ συστήματα περιορίζεται κανείς, στραγγαλίζεται τὸ πνεῦμα, πεθαίνει ἡ ἐλαστικότης. Δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ συμμόρφωσις κανενὸς εἴδους, οὔτε καὶ ἐφαρμογὴ τῆς χθεσινῆς μας πείρας, διότι κάθε ἡμέρα φέρνει δικές της συνθῆκες. Μόνον ζῶντας ἐλεύθερα στὸ παρὸν εἴμεθα ἐλεύθεροι ἀπὸ τὸ παρελθὸν καὶ κατακτοῦμε τὸ μέλλον. Γιὰ τοὺς

ἐγκατεστημένους θεσμούς, διηγεῖται μιὰ ἱστορία:

Μιὰ φορὰ περπατοῦσε ὁ διάβολος μ' ἕνα φίλο του. Καὶ εἶδαν ἕναν ἄνθρωπο ποὺ εἶχε σκάψει καὶ κάτι φύτευε. «Τί φυτεύει τοῦτος ἐδῶ;» ρώτησε ὁ φίλος τοῦ διαβόλου. «Ἕνα σπόρο ἀλήθειας» ἀπάντησε ὁ διάβολος. «Καὶ δὲν σὲ νοιάζει;» ρώτησε ξανὰ ὁ φίλος του. «Ὄχι» εἶπε ὁ διάβολος. «Ἀργότερα θὰ τὸν βοηθήσω νὰ τὴν ὀργανώση».

Ὕστερ' ἀπὸ αὐτὴ τὴν εἰρωνία, τὸ πρόσωπό του ἔγινε πάλι τρυφερό. Ἐπηκολούθησαν στιγμὲς ποὺ χρειάσθηκε νὰ ἀλλάζῃ τὶς λέξεις του στὴν προσπάθεια νὰ γίνη καταληπτός. Μερικὲς φορὲς μᾶς ἐφαίνοντο καινούργιες λέξεις, σὰ νὰ πῆραν μορφὴ μαζί του. Ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ τὸ περιγράψω. Μπορεῖ νὰ περιγράψη κανεὶς τὴν εὐωδιὰ τοῦ λουλουδιοῦ ἢ νὰ μετρήση τὴ γλύκα ἑνὸς τραγουδιοῦ;

Μᾶς μίλησε πάλι γιὰ τὴν ἐλευθερία.

Καταναλίσκετε τὶς ἡμέρες σας σ' ἐντατικὴ προσπάθεια συλλογῆς. [illegible]υλλέγει[illegible]τα. Συλλέγετε ἰδέες. Καθὼς προχωρεῖτε ἀνακαλύπτετε ὅτι δὲν τὰ εἴχατε ἀνάγκη. Μὲ τὸν σταθερὸ καὶ συνεχῆ περιορισμὸ ἀρχίζετε ν' ἀνακαλύπτετε τί εἶναι διαρκοῦς ἀξίας.

Θὰ τὸ δῆτε μόνον ὅταν ἀντιμετωπίζετε τὴ ζωή, ὅταν μείνετε ἀληθινὰ γυμνὸς καὶ μονάχος, τότε θὰ τὸ δῆτε.

Ἡ ζωὴ δὲν εἶναι μιὰ πορεία γιὰ ἕνα σκοπό. Δὲν εἶναι ἕνα σχολεῖο ἐκπαιδεύσεως γιὰ κάτι ἄλλο. Ἡ ζωὴ εἶναι ἔκστασις!

Ἦταν γελαστὸς ἐνῷ μᾶς ἐπρόφερε τὰ λόγια τοῦτα. Ἡ γοητεία των μᾶς ἐπλησίαζε. Ἡ ζωὴ εἶναι μιὰ ἔκστασις. Καὶ ὄχι αὔριο, μὰ τώρα!

Δὲν θὰ μπορέσετε ποτὲ νὰ τὸ ἐπιτύχετε ἐὰν ἐπιδιώκετε νὰ ἀντιμετωπίσετε ἐλλείψεις, διότι μιὰ ἔλλειψις καλύπτεται πάντοτε στὸ μέλλον. Αἱ ἐλλείψεις δὲν εἶναι ἀνάγκαι. Ὅταν κυβερνᾶσθε ἀπὸ τὶς ἐλλείψεις, περνᾶτε ἀπὸ ἕνα πρόσκαιρο πρᾶγμα σὲ κάποιο ἄλλο.

Ἀληθινὸς διαλογισμὸς εἶναι νὰ ἐξετάζετε καθ' ὅλη τὴν ἡμέρα ὅ,τι λέγετε καὶ πράττετε. Ὅταν δὲν ζῆτε πλήρως στὸ παρόν, φυγαδεύετε τὸν ἑαυτό σας στὸ μέλλον ἢ στὸ παρελθὸν καὶ αὐτὸ σᾶς προξενεῖ συγκρούσεις.

Ὁ ἄνθρωπος ἐκμεταλλεύεται πάντα κάποιον ἄλλον — νοητικῶς, πνευματικῶς, φυσικῶς. Δημιουργεῖ ψεύτικες ἀξίες, ἐπειδὴ τὶς χρειάζεται. Καὶ ὅταν ὑπάρχουν ψεύτικες ἀξίες, ἔρχονται αἱ διακρίσεις: Διάκρισις εἶναι νὰ θεωρῆ κανεὶς μεγαλύτερη τὴν δρῦ ἀπὸ τὸ βελανίδι. Ἐνῷ τὸ καθένα εἶναι τέλειο καθ' ἑαυτό. Ὁ ἄνθρωπος θὰ ἔπρεπε νὰ παύση νὰ ἔχη συνείδησι τοῦ «Ἐγώ», ὅπως τὸ βελανίδι φυτρώνει στὴν δρῦ.

Τὴν ὥρα τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ, «ὀφείλω νὰ σᾶς εὐχαριστήσω πολὺ» τοῦ εἶπα. Μὲ κύτταξε μὲ καλωσύνη, ἀλλὰ μοῦ φάνηκε πὼς τὰ λόγια μου δὲν τὸν ἔφθασαν. Κατὰ τὴν ἄποψί του, δὲν εἶχε δώσει τίποτε. Δὲν εἶναι ἐνήμερος τοῦ ἑαυτοῦ του ξεχωριστὰ ἀπὸ τὸ ὅλον τῆς ζωῆς.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΠΑΛΙ ΜΕ ΤΟΝ ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

Τοῦ Fred Morgan

ΠΡΟ ΕΙΚΟΣΙ ἐτῶν εἶχα ἀκούσει τὸν Κρισναμοῦρτι κάτω ἀπὸ τὶς αἰωνόβιες δρῦς τοῦ Ὀχάι στὴν Καλιφόρνια. Ἔκτοτε, γιὰ πρώτη φορὰ ἐφέτος τὸν ξανάκουσα. Στὸ ἀκροατήριο ἦσαν νέοι ποὺ ἔγιναν μεσόκοποι, μεσόκοποι ποὺ γέρασαν, ἀλλὰ ἦσαν καὶ μερικοί, οἱ ὁποῖοι, πρὶν εἴκοσι χρόνια δὲν εἶχαν ἔλθει ἀκόμη σ' αὐτὲς τὶς κατώτερες σφαῖρες τῆς ζωῆς.

Μοῦ φάνηκε πὼς ἦταν ὄχι τὸ περασμένο Σαββατοκύριακο, μὰ ἡ πρὶν εἴκοσι χρόνια ἐποχή. Ὅλα ἦσαν ἴδια. Τὰ ἴδια πυκνόφυλλα δέντρα ποὺ προστατεύουν ἀπὸ τὸν ἥλιο. Τὸ ἴδιο σοβαρὸ ἀκροατήριο. Ὁ ἴδιος ὁμιλητὴς ἀποφασισμένος νὰ προωθῇ ἰδέες μὲ λέξεις καλοδιαλεγμένες, ἀλλ' ἀκόμη, κατὰ κάποιο τρόπο, ἀταίριαστες στὸ νοῦ μας.

Δὲν ὑπάρχει σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο ὅμοια συνάθροισις. Ὄχι τυπικότητες, ὄχι χειρονομίες αὐθεντίας, ὄχι ἐπιδείξεις. Καμμία ἀπὸ τὶς ρητορεῖες καὶ τὶς ἐμφάσεις ὅλων τῶν ἄλλων συγκεντρώσεων. Ὁ ὁμιλητὴς δὲν συνιστᾶται. Παίρνει ἁπλᾶ τὴ θέσι του μπροστὰ στοὺς ἀκροατάς.

Στέκει σιωπηλὸς ἀρκετὰ λεπτά, σὰ νὰ ξέχασε τί θὰ ἔλεγε. Ὕστερα μιλάει μὲ καθαρὴ καὶ ἀντηχητικὴ φωνή. Προσέχει ἂν τὸ ἀκροατήριο τὸν ἀκούει καλὰ καὶ ἂν ἀντιλαμβάνεται τί λέγει τώρα ἀμέσως. Δὲν ἐγκρίνει νὰ σχηματίσῃ κανεὶς ἕνα ἀπάνθισμα τῶν λόγων του καὶ νὰ τὸ συζητήσῃ ἀργότερα στὸ σπίτι. Ἡ παροῦσα στιγμὴ εἶναι ζωτική, πάντοτε. Εἶναι πολύ, πάρα πολὺ σημαντική. Ἂν δὲν φρονεῖτε καὶ σεῖς τὸ ἴδιο, καλύτερα μὴν ἔρχεσθε. Αὐτὴ ἦταν ἡ ἐντύπωσίς μου.

Ἐνδιαφέρεται ζωτικὰ γιὰ τὴν ἄμεση ἀναγνώρισι τῶν ἀληθῶν ἀξιῶν καὶ βασικῶν ἀπόψεων. Παραμερίζει σταθερὰ τὶς προσθῆκες καὶ τὰ στολίδια ποὺ συσσκοτίζουν τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὴν ἁπλότητα ἐκείνου ποὺ ἀναζητοῦμε καὶ θέλουμε νὰ μᾶς ἀποκαλυφθῇ. Ἀδυνατοῦμε νὰ καθορίσουμε τί ἀναζητοῦμε, ἀλλὰ θὰ ἔπρεπε νὰ μάθωμε καλὰ τὰ πράγματα ποὺ μᾶς δένουν καὶ μᾶς ἐμποδίζουν—ποὺ ἐμεῖς τὰ δημιουργήσαμε καὶ ἐξακολουθοῦμε, μ' ἐπίμονη καὶ τυφλὴ τρέλλα, νὰ τὰ τρέφουμε.

Τὸ σημαντικὸ εἶναι νὰ ἐννοήσουμε τὴν ὅλη πορεία τῆς σκέψεως, ἐπιθυμίας καὶ δράσεως, καὶ τὴν προσωπικότητα ποὺ ζητάει τὴν ἀλήθεια. Γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχουμε δὲν πρέπει νὰ πλησιάζουμε τὸ θέμα φορτωμένοι μὲ ἐκεῖνα ποὺ ἐμεῖς θέλουμε ν' ἀποτελοῦν τὴν ἀλήθεια ἢ ποὺ νομίζουμε ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ τὴν ἀποτελοῦν. Ἡ ἔρευνα αὐτὴ δὲν γίνεται μὲ χάρακα καὶ διαβήτη.

Ὁ Κρισναμοῦρτι δὲν προσφέρει ἄνεσι ἢ ἀνταμοιβή. Μένει μόνος. Τὸ μήνυμά του εἶναι μο-

Ἀπὸ τὸ The American Theosophist, Μάιος 1960

ναδικό. Εἶναι κάτι πού ἀναστατώνει. Δὲν μπορεῖ νὰ καταταχθῆ ἢ νὰ ἐξηγηθῆ—ἐπιτυχῶς. Μπορεῖ νὰ θεωρῆται σὰν ἀνεφάρμοστο, σὰν μυστικὸ ἢ σὰν κλειδὶ κάποιας ἄλλης ἐποχῆς. Αὐτὸς ἐπιμένει. Ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι καὶ πλέον χρόνια, ποὺ θὰ εἶχαν παρεμποδίσει τὴν ἀνάπτυξι οἱασδήποτε ἄλλης ὀργανώσεως, οἱ ὁμιλίες τοῦ Κρισναμοῦρτι ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι ζωτικὲς καὶ σταθερές. Καὶ ὅμως δὲν ὑπάρχει τίποτε ποὺ νὰ τὶς κάνη δημοφιλεῖς, ἀντιθέτως ὑπάρχει τὸ πᾶν ποὺ ἀποθαρρύνει τὸν ματαιόδοξο καὶ τὸν ἐντυπωσιακό.

Ὅποιος κι' ἂν εἶναι, ὅποια κι' ἂν εἶναι ἡ βαθύτερη σημασία τῶν λόγων του, θὰ διατηρῶ γιὰ πολὺν καιρὸ τὴν ἀνάμνησι αὐτῆς τῆς μοναχικῆς μορφῆς κάτω ἀπὸ τὶς αἰωνόβιες δρῦς τοῦ Ὀχάϊ. Στὸ βάθος καὶ τὴν ὀμορφιὰ τῶν ματιῶν του καὶ στὴν θαρραλέα του ἀνεξαρτησία ὑπάρχει κάτι πέραν τοῦ κόσμου τούτου. Ὑπάρχει κάτι πέραν τοῦ κόσμου στὶς ἰδέες του. Καὶ εἶναι πέραν τοῦ κόσμου αὐτὸ ποὺ ἀναζητοῦμε.

Ζῶντας μέσα σ' ἕνα κόσμο ποὺ πνίγεται ἀπὸ τὴν συμμόρφωσι, εἴμεθα εὐγνώμονες γιὰ τὴν δική του μοναδικότητα καὶ ἀνεξαρτησία. Τοῦ εἴμεθα εὐγνώμονες ποὺ δὲν ἀκολουθεῖ κανένα σχῆμα, ὥστε νὰ μπορῆ νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ ὁποιοδήποτε δρόμο δὲν τοῦ ταιριάζει. Εἶναι μιὰ πρόκλησις γιὰ ὅλα τὰ πράγματα ποὺ κάνουν ἐμᾶς σπουδαῖες προσωπικότητες ὑπὸ τὸν ὅρο ὅτι θὰ παίζωμε μὲ σπουδαίους ἴσκιους.

ΕΤΣΙ ΜΙΛΗΣΕ Ο ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ ΣΤΟ ΜΑΔΡΑΣ

Στὴν περίοδο ὁμιλιῶν Νοεμβρίου 1959 — Μαρτίου 1960

Ἀπὸ τὶς σημειώσεις τοῦ κ. Sentra

Η ΟΓΔΟΗ καὶ τελευταία ὁμιλία τοῦ Κρισναμοῦρτι στὸ Μαδρὰς ὑπῆρξε ἡ μεγαλόπρεπη κορωνίδα τοῦ κύκλου τῶν ὁμιλιῶν του, σ' αὐτὴ τὴν πόλι τοῦ Νότου.

Στὶς προηγούμενες ὁμιλίες καὶ συζητήσεις μᾶς ἔδειξε κατὰ τρόπο ζωντανὸ καὶ δυναμικὸ ἐκεῖνο ποὺ ἀποτελεῖ τὸ κέντρο τῆς ἀτομικῆς συνειδήσεως, ποὺ τ' ὀνομάζομε «ἐγώ». Μᾶς βοήθησε νὰ δοῦμε ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις αὐτοῦ τοῦ Ἐγὼ ἢ Νοῦ, ποὺ λειτουργεῖ σὲ ἐπαφὴ μὲ ἀνθρώπους καὶ πράγματα στὴν καθημερινὴ ζωή. Ἦταν μεγάλη προσπάθεια ἐκ μέρους του νὰ διευθύνη αὐτὲς τὶς συγκεντρώσεις καὶ πρὸ πάντων τὸν διάλογο καὶ τὶς συζητήσεις ποὺ ἔγιναν γύρω ἀπὸ θέματα μεγάλης σημασίας γιὰ ὅλους μας, ὅπως ὁ σχηματισμὸς τοῦ κέντρου τούτου ἢ ἐγώ, τοῦ συνειδητοῦ καὶ ἀσυνείδητου νοῦ, ποὺ δημιουργεῖται ἀπὸ τὸν χρόνο,

τοὺς φόβους, τὶς προσκολλήσεις, τοὺς περιορισμούς, τὶς σκιὲς καὶ συσσωρεύσεις τοῦ νοῦ μας.

Ὁ Κρισναμοῦρτι ἐπανα- λάμβανε μὲ ὑπομονὴ πῶς προχωρεῖ σχηματιζόμενο μέσα στὸν καθένα ἀπὸ μᾶς αὐτὸ τὸ κέντρο τῆς περιωρισμένης καὶ ἐγωτικῆς συνειδήσεως. Ὅλα αὐτά, μᾶς ἔλεγε, εἶναι ἡ ἀποθήκη ποὺ δημιουργεῖται ἀπ' τὸν χρόνο, ἀπὸ τὶς συσσωρευμένες πεῖρες μας. Οἱ ἀπαντήσεις μας γιὰ ὁποιαδήποτε καινούργια πρόκλησι, πάντα ἢ σχεδὸν πάντα, εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἀποθηκεύσεως. Πηγάζουν ἀπ' αὐτὸ τὸ κέντρο ποὺ δημιουργεῖται ἀπὸ τὸν χρόνο. Οἱ ἀπαντήσεις μας, ἔλεγε, ποτὲ σχεδὸν δὲν εἶν' ἐλεύθερες, ἀλλὰ περιορισμένες ἀπὸ τὶς ἐπιδράσεις τοῦ περιβάλλοντος, τῆς οἰκογένειας, τῆς μορφώσεως, τοῦ ἔθνους. Ἀπὸ τὸ κέντρο τοῦτο τῶν ἐπιθυμιῶν, τῶν ἐγωϊστικῶν πόθων δροῦμε κι' ἔτσι ζοῦμε, κι' αὐτὸ γεννᾶ πόνο, σύγχυσι καὶ χάος. Ἐπανειλημμένως ἔθετε τὸ ἐρώτημα: «Εἶναι δυνατὴ μιὰ δρᾶσις, ποὺ νὰ μὴν πηγάζη ἀπ' αὐτὸ τὸ κέντρο ἢ ἐγώ; Εἶναι δυνατὴ μιὰ ριζικὴ μεταμόρφωσι τοῦ κέντρου τούτου ἢ νοῦ, μιὰ αὐθόρμητη δρᾶσι ποὺ νὰ μὴν παράγη σύγχυσι, πόνο καὶ χάος; — Γιατὶ μόνον αὐτὰ γνωρίζει ὁ καθένας μας. Ὁ νοῦς αὐτὸς ἢ ἐγώ, στὸν πόθο του νὰ διατηρηθῇ, φοβᾶται τὸ θάνατο, φοβᾶται νὰ μείνη στὸ κενό. Γιὰ τοῦτο νιώθει τὴ λαχτάρα νὰ γεμίση μὲ πράγματα, μὲ ἰδιοκτησίες, μὲ πίστεις. Ζητᾶ ἀσφάλεια καὶ δένεται στὶς πεποιθήσεις ποὺ τοῦ δίνουν παρηγοριά.

Ὁ νοῦς μας θέλει νὰ εἶναι κάτι μέσα στὴν κοινωνία ὅπου ζοῦμε, ζητᾶ διακρίσεις, σεβασμὸ κλπ., ποὺ τοῦ δίνουν σημασία καὶ παρατείνουν τὴν ἐπιβίωσί του καὶ τὶς ψευδαισθήσεις του».

Ξέρομε πὼς ὁ Κρισναμοῦρτι υἱοθέτησε, μὲ μεγάλη μαεστρία, ἐκεῖνο ποὺ ἔχει χαρακτηρισθεῖ ὡς ἀρνητικὴ ὄψις. Μέσα στοὺς κύκλους τῆς βαθειᾶς φιλοσοφίας, τοῦ βουδδισμοῦ κλπ., ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ διδάσκειν καὶ μεταδίδειν τὴ γνῶσι δὲν εἶναι καινούργιος. Ὁ Miguel de Molinos ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πνευματικοὺς διδασκάλους ποὺ τὸν χρησιμοποίησαν. Ὁ Λάο — Τσέ, ἡ φωνὴ τῆς Σιγῆς καὶ ὁ Βούδδας εἶναι παραδείγματα αὐτοῦ τοῦ τρόπου διδασκαλίας. Πρόκειται νὰ μᾶς κάμη νὰ δοῦμε αὐτὸ ποὺ μᾶς περιορίζει, τὸ ψεύτικο ποὺ δὲν εἶναι Ἀλήθεια.

Πρόκειται, καθὼς μᾶς ἔλεγε ὁ ἴδιος ὁ Κρισναμοῦρτι, νὰ μᾶς κάμη νὰ δοῦμε, ν' ἀντιληφθοῦμε μόνοι μας τὸ κλείσιμο ποὺ ὁ νοῦς μας δημιουργεῖ σχηματίζοντας τὸ ἐγώ.

Πρέπει λοιπὸν ὁ ἀκροατὴς νὰ δῇ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ψεύτικο τοῦ καθετὶ ποὺ περιορίζει τὴ ζωή του, τὴ συνείδησί του,

τὸ εἶναι του. Στὸ ταξίδι τοῦτο τῆς ἐξερευνήσεως τοῦ ἑαυτοῦ — ὅπως τὸ χαρακτήριζε κάθε φορὰ ὁ Κρισναμοῦρτι— ἡ ἐπίμονη ὑπόδειξί του ἦταν νὰ μὴν ἀφήσωμε νὰ μᾶς παρασύρῃ ἡ φαντασία, σκεπτόμενοι μίαν πραγματικότητα ἢ ἕναν κόσμο πέρα ἀπ' τὸ νοῦ μας. Μᾶς προειδοποιοῦσε νὰ μὴν κρεμόμαστε οὔτε ἀπ' τὴν περιγραφή του, ἀλλὰ ν' ἀντικρύσωμε τὴ λειτουργία τῆς δικῆς μας σκέψεως — αἰσθήματος, νὰ δοῦμε τὴ στιγμὴ ἐκείνη τὸ τί συμβαίνει μέσα μας, τὸ τί περικλείει ὁ μικρὸς καὶ σκοτεινός μας νοῦς.

Μὲ μεγάλη δύναμι καὶ ἐπιμονὴ μᾶς ἐπανελάμβανε:

«Εἶναι δυνατὸν ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς νὰ δῇ καὶ ν' ἀντιληφθῇ μόνος του τὸν μικρό του νοῦ καὶ νὰ παραδεχθῇ, μὲ ταπεινοφροσύνη ἀληθινή, πὼς εἶναι μικρὸς καὶ σκοτεινιασμένος (ὁ νοῦς του) χωρὶς νὰ θελήση νὰ ξεφύγη ἀπ' αὐτό; Εἶναι δυνατόν, ξανάλεγε, μιὰ ριζικὴ μεταμόρφωσι αὐτοῦ τοῦ νοῦ, χωρὶς ἡ μεταμόρφωσι τούτη νὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιθυμίας του νὰ γίνη κάτι διαφορετικὸ ἀπ' ὅ,τι εἶναι;»

Οἱ ἀπαντήσεις ἔβγαιναν φυσικὰ ἀπ' τὸ ἀκροατήριο, ἀλλὰ οἱ περισσότερες, καθὼς παρατηροῦσε ὁ Κρισναμοῦρτι, ἦσαν ἀπαντήσεις μὲ λόγια, διαφυγές, γιὰ νὰ ξεγλυστρήσωμε ἀπὸ τὸ δίχτυ ποὺ ὁ ἴδιος μᾶς ἔρριχνε γιὰ νὰ σταθοῦμε ἐκεῖ μόνοι μ' αὐτὰ τὰ ἐρωτηματικά. Ἐπρόκειτο ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς νὰ δῇ μόνος του τοὺς περιορισμούς του καὶ τὶς σκέψεις του, νὰ μείνωμε σὲ παρατηρητικὴ σιωπὴ τοῦ ἑαυτοῦ μας, μπροστὰ στὶς ἐρωτήσεις του.

Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀντίληψι ἐκείνου ποὺ συνέβαινε στὸν καθένα μας, ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐρωτῶσα σιωπή, θὰ μποροῦσε νὰ πηγάση ἡ ἀπάντησι ἢ τὸ ζήσιμο κάποιου πράγματος πέρα ἀπὸ τὸ νοῦ μας. Μόνο ἡ ἐρώτησι ποὺ προέρχεται ἀπὸ μᾶς τοὺς ἴδιους, καὶ μονάχα ἡ βαθειὰ σιωπὴ μπροστὰ σὲ τέτοιες ἐρωτήσεις, θὰ μποροῦσε νὰ δώση τὴν εὐκαιρία σὲ μιὰν ἀπάντησι, ποὺ νὰ μὴν εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν κρυφῶν μας πόθων, ἀλλὰ τοῦ ἄχρονου, ἐκείνου ποὺ θὰ ἦταν πέρα ἀπὸ τὸν συνειδητὸ καὶ ἀσυνείδητο νοῦ μας

Μὲ μιὰ δύναμι παράξενη εἰσχωροῦσε ὁ Κρισναμοῦρτι σ' ὅλα αὐτὰ τὰ θέματα κατὰ τὶς ἑπτὰ προηγούμενες ὁμιλίες του καὶ συζητήσεις.

Ἡ γενικὴ ἐντύπωσι ἀπ' ὅλους σχεδὸν τοὺς ἀκροατάς του, ἦταν ἕνα φοβερὸ τράνταγμα τοῦ νοῦ μας.

Στὸ τέλος δὲν ἔγινε καμμιὰ ἐρώτησι ἐκ μέρους του. Σὰν νἄφηνε πρὸς στιγμὴν τὴν ἀρνητικὴ μέθοδο τῶν προηγουμένων ὁμιλιῶν γιὰ νὰ μᾶς ἀφήση νὰ νοιώσουμε τὸ βάθος τοῦ δικοῦ του βιώματος.

Ἡ τελευταία ἐκείνη ὁμιλία εἶχε τέτοια ὡραιότητα, ποὺ μᾶς ἔδωσε τὴν ἐντύπωσι ὅτι

ἀκούαμε τὸν μυστικὸ καὶ ποιητὴ Κρισναμοῦρτι τοῦ παληοῦ καιροῦ. Μὲ ἁπλὸ καὶ ποιητικὸ τρόπο ἄρχισε νὰ μᾶς λέει: «Ἂν ἦταν δυνατὸν νὰ ἐπικοινωνήσωμε χωρὶς λόγια, νοιώθοντας τὴ θαυμαστὴ σημασία τῆς ὑπάρξεώς μας!». Καὶ μᾶς μίλησε γιὰ το γεγονός, γιὰ τὴν ἐλεύθερη ἀντίληψι τούτου μέσα μας. Αὐτὴ τὴν ελεύθερη καὶ ἄμεση ἀντίληψι ἐκείνου ποὺ συμβαίνει μέσα μας τὴν ἐχαρακτήρισε ὡς «Self Knowing» (αὐτογνωσία), σὲ ἀντίθεσι μὲ τήν «αὐτόγνωσι» ποὺ εἶναι συσσωρευτική. Εἶναι ἀνάγκη, ἐβεβαίωνε κατηγορηματικά, νὰ αἰσθάνεται κανεὶς ἕναν θερμὸ πόθο, νὰ ἔχῃ μιὰ σοβαρὴ πρόθεσι γιὰ νὰ αὐτοανακαλυφθῇ. Καὶ τούτη ἡ αὐτοανακάλυψι, τὸ τί εἶναι κανεὶς ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή, δὲν εἶναι συσσωρευτικὴ γνῶσι, δὲν εἶναι ἡ γνῶσι ποὺ ἔχομε ἀπὸ τὰ βιβλία καὶ τὶς διαλέξεις... Εἶναι σὰν νὰ διακρίνωμε τὸ ρεῦμα ἑνὸς ποταμοῦ ποὺ διαρκῶς μεταβάλλεται, σὰν νὰ διακρίνωμε ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ αὐτὸ ποὺ συμβαίνει ἐξωτερικὰ καὶ ἐσωτερικά!

Τέλειωσε τὴν ὁμιλία του σὲ μιὰ κατάστασι ἐξάρσεως γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εὐαισθησία. Αὐτὴ ἡ εὐαισθησία ξυπνᾶ, ὅταν παρατηροῦμε μὲ συμπάθεια τὰ δέντρα, τὰ πουλιά, τὴ φύσι ὁλόκληρη, ὅταν ὑπάρχει ἐπικοινωνία μὲ τὴ ζωὴ ποὺ μᾶς περιβάλλει. Αὐτὴ ἡ εὐαισθησία εἶναι κἄτι καλό. Μᾶς φέρνει σὲ ἐπαφὴ μὲ κάθε ὡραῖο καὶ ἄσχημο, ποὺ μᾶς περιβάλλει, μᾶς ξυπνᾶ τὴ συμπάθεια καὶ τὴν ἀγάπη. Κι' ἡ ἀγάπη αὐτὴ εἶναι ζωτικὸ στοιχεῖο, ποὺ θὰ μεταμορφώσῃ τὸν κόσμο, πρᾶγμα ποὺ θὰ φέρῃ μιὰν ἀληθινὴ ἐπανάστασι, καὶ ὄχι τὶς βίαιες ἐπαναστάσεις τῶν πολιτικῶν καὶ μεταρρυθμιστῶν. Μιὰν ἐπανάστασι ποὺ νὰ βασίζεται στὸ εἶναι, στὴν ἀγάπη, κι' ὄχι στὸν ὑπολογιστικὸ νοῦ τῶν οἰκονομολόγων καὶ πολιτικῶν.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἀπὸ τὴν δεύτερη σειρὰ

«Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωή μας» τοῦ Κρισναμοῦρτι

ΥΠΑΡΧΕΙ μιὰ πολιτεία κοντὰ στὸ μεγαλόπρεπο ποτάμι. Πλατειὰ καὶ μεγάλα σκαλοπάτια ὁδηγοῦν κάτω στὴν ὄχθη, καὶ ὁ κόσμος φαίνεται νὰ ζῇ πάνω σ' αὐτὰ τὰ σκαλοπάτια. Ἀπ' τὴν

αὐγὴ μέχρι ἀργὰ τὸ δειλινό, συνωστίζονται πάντα καὶ θορυβοῦν. Σχεδὸν στὸ ἐπίπεδο τοῦ νεροῦ, προεκτείνονται μικρὰ σκαλοπάτια ποὺ πάνω τους κάθονται ἄνθρωποι χαμένοι στὶς ἐλπίδες καὶ τοὺς πόθους τους, στοὺς θεοὺς καὶ τὰ ᾄσματά τους. Οἱ καμπάνες τοῦ ναοῦ χτυποῦν κι᾽ ὁ μουεζίνης ὑψώνει τὴ φωνή του. Κάποιος ψάλλει κι᾽ ἕνα μεγάλο πλῆθος ἔχει συναθροιστῆ, κι᾽ ἀκροάζεται σὲ ἀξιοσέβαστη σιωπή.

Πέρα ἀπ᾽ ὅλα αὐτά, γύρω στὴν καμπὴ καὶ ψηλότερα ἀπ᾽ τὸ ποτάμι, εἶναι ἕνας σωρὸς ἀπὸ οἰκοδομές. Μὲ τὶς δεντροστοιχίες τους καὶ τοὺς πλατειοὺς δρόμους, ἐκτείνονται σὲ πολλὰ μίλια στὸ ἐσωτερικό. Καὶ κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ, ἀνάμεσα ἀπὸ ἕνα στενὸ καὶ βρώμικο δρομάκι, μπαίνει κανεὶς σ᾽ αὐτὸ τὸ σκόρπιο πεδίο μαθήσεως. Τόσοι μελετητὲς ἀπ᾽ ὅλη τὴ χώρα βρίσκονται ἐκεῖ ἀνυπόμονοι, δραστήριοι, θορυβώδεις. Οἱ διδάσκαλοι εἶναι πομπώδεις, ἐπιδεικτικοὶ καὶ ραδιουργοῦν γιὰ καλλίτερες θέσεις κι᾽ ἀμοιβές. Κανεὶς δὲν φαίνεται νὰ πολυενδιαφέρεται τί ἀπογίνονται οἱ μαθητὲς ὅταν τοὺς ἀφίνουν. Οἱ διδάσκαλοι μεταδίδουν ὡρισμένες γνώσεις καὶ τεχνικὲς ποὺ οἱ ἐπιδέξιοι ἀπορροφοῦν γρήγορα. Κι᾽ ὅταν παίρνουν τὸ πτυχίο τους, αὐτὸ εἶναι ὅλο. Οἱ διδάσκαλοι ἔχουν ἐξασφαλίσει ἐπάγγελμα, ἔχουν οἰκογένειες καὶ ἀσφάλεια. Ἀλλὰ ὅταν οἱ σπουδαστὲς φεύγουν, ἔχουν ν᾽ ἀντιμετωπίσουν τὴν ταραχὴ καὶ τὴν ἀβεβαιότητα τῆς ζωῆς. Ὑπάρχουν τέτοια ἱδρύματα, τέτοιοι διδάσκαλοι καὶ σπουδαστὲς σ᾽ ὅλη τὴ χώρα. Μερικοὶ σπουδαστὲς ἐπιτυγχάνουν φήμη καὶ θέση κοινωνική. Ἄλλοι παλεύουν καὶ πεθαίνουν. Τὸ Κράτος χρειάζεται ἱκανοὺς τεχνικούς, διοικητὲς νὰ διευθύνουν καὶ νὰ κυβερνοῦν κι᾽ ὑπάρχει πάντα ὁ στρατός, ἡ ἐκκλησία, τὸ ἐμπόριο. Σ᾽ ὅλο τὸν κόσμο εἶναι τὰ ἴδια.

Ἀκολουθοῦμε αὐτὴ τὴ μέθοδο παραγεμίζοντας τὸ νοῦ μὲ γεγονότα καὶ γνώσεις γιὰ νὰ μάθουμε μιὰ τεχνικὴ καὶ ν᾽ ἀποκτήσουμε μιὰ θέση, ἕνα ἐπάγγελμα. Δὲν εἶναι ἔτσι; Προφανῶς στὸ σύγχρονο κόσμο, ἕνας καλὸς τεχνικὸς ἔχει μεγαλύτερες εὐκαιρίες νὰ κερδίση τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἀλλὰ τί μ᾽ αὐτό; Μήπως, ἕνας τεχνικὸς εἶναι περισσότερο ἱκανὸς ν᾽ ἀντιμετωπίση τὸ περίπλοκο πρόβλημα τῆς ζωῆς, ἀπὸ ἕναν ποὺ δὲν εἶναι; Ἕνα ἐπάγγελμα ἀποτελεῖ μονάχα μέρος τῆς ζωῆς, ἀλλὰ ὑπάρχουν ἐπίσης ἐκεῖνα τὰ μέρη ποὺ εἶναι κρυμμένα λεπτὰ καὶ μυστηριώδη. Μὲ τὸ νὰ δίνη κανεὶς ἔμφαση στὰ μὲν καὶ ν᾽ ἀρνεῖται ἢ νὰ παραμελῆ τὰ ὑπόλοιπα, αὐτὸ σίγουρα ὁδηγεῖ σὲ μιὰ πολὺ μονομερῆ δραστηριότητα ποὺ φέρνει τὴ διάσπαση. Αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει στὸν κόσμο σήμερα, μὲ διαρκῶς αὐξάνουσα σύγκρουση, σύγχυση κι᾽ ἀθλιότητα. Φυσικὰ ὑπάρχουν μερικὲς ἐξαιρέσεις, οἱ δημιουργικοί, οἱ εὐτυχισμένοι, ἐκεῖνοι ποὺ βρίσκονται σ᾽ ἐπαφὴ μὲ κάτι ποὺ δὲν εἶναι ἀνθρώπινη κατασκευή, ποὺ δὲν ἐξαρτῶνται ἀπ᾽ τὰ πράγματα τοῦ νοῦ.

Καὶ σὲ σᾶς καὶ σὲ μένα ὑπάρ-

χει ἡ ἔμφυτη ἱκανότης νὰ εἴμαστε εὐτυχεῖς, νὰ εἴμαστε δημιουργικοί, νὰ εἴμαστε σ' ἐπαφὴ μὲ κάτι ποὺ βρίσκεται πέρα ἀπ' τὸ ἄγγιγμα τοῦ χρόνου. Ἡ δημιουργικὴ εὐτυχία δὲν εἶναι ἕνα δῶρο μόνο γιὰ τοὺς λίγους. Καὶ γιατί ἡ μεγάλη πλειονότης δὲν γνωρίζει αὐτὴ τὴν εὐτυχία; Γιατί μερικοὶ φαίνεται νὰ βρίσκωνται σ' ἐπαφὴ μὲ τὸ βαθύτερο εἰς πεῖσμα τῶν περιστάσεων καὶ τῶν ἀτυχημάτων, ἐνῶ ἄλλοι καταστρέφονται; Σὲ πεῖσμα τῆς μαθήσεως, μερικοὶ ἀφίνουν τὴν πόρτα ἀνοιχτὴ σ' αὐτὸ ποὺ κανένα πρόσωπο καὶ κανένα βιβλίο δὲν μπορεῖ νὰ προσφέρῃ, ἐνῶ ἄλλοι καταπνίγονται ἀπ' τὴν τεχνικὴ καὶ τὴν αὐθεντία. Γιατί; Εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ὁ νοῦς θέλει νἆναι πιασμένος καὶ σίγουρος σὲ κάποιο εἶδος δραστηριότητος, παραμελώντας εὐρύτερες καὶ βαθύτερες διεξόδους, γιατὶ ἔτσι βρίσκεται σὲ ἀσφαλέστερο ἔδαφος, ἔτσι ἡ ἐκπαίδευσίς του, οἱ ἀσκήσεις του, οἱ δραστηριότητές του, ἐνθαρρύνονται καὶ ὑποστηρίζονται σ' αὐτὸ τὸ ἐπίπεδο, καὶ βρίσκονται δικαιολογίες γιὰ νὰ μὴν προχωρήσῃ πέρα ἀπ' αὐτό.

Προτοῦ νὰ μολυνθοῦν ἀπ' τὴν ὀνομαζόμενη ἐκπαίδευση, πολλὰ παιδιὰ βρίσκονται σ' ἐπαφὴ μὲ τὸ ἄγνωστο. Τὸ φανερώνουν μὲ τόσους τρόπους. Ἀλλὰ τὸ περιβάλλον ἀρχίζει ἀπὸ νωρὶς νὰ περιφράζῃ γύρω τους κι' ὕστερα ἀπὸ μιὰ ὡρισμένη ἡλικία χάνουν αὐτὸ τὸ φῶς, αὐτὴ τὴν ὀμορφιὰ ποὺ δὲν βρίσκεται σὲ κανένα βιβλίο ἢ σχολεῖο. Γιατί; Μὴν πῆτε ὅτι ἡ ζωὴ ξεπερνᾶ τὶς δυνάμεις τους, ὅτι ἔχουν ν' ἀντιμετωπίσουν μιὰ σκληρὴ πραγματικότητα, ὅτι εἶναι τὸ κάρμα τους, ὅτι εἶναι οἱ ἁμαρτίες τοῦ πατέρα τους, ὅλα αὐτὰ εἶναι παράλογα. Ἡ δημιουργικὴ εὐτυχία εἶναι γιὰ ὅλους κι' ὄχι γιὰ τοὺς λίγους μονάχα. Μπορεῖ νὰ τὸ ἐκφράσετε μὲ τὸν ἕναν τρόπο κι' ἐγὼ μὲ τὸν ἄλλον, ἀλλὰ εἶναι γιὰ ὅλους. Ἡ δημιουργικὴ εὐτυχία δὲν ἔχει ἀξία στὴν ἀγορά, δὲν εἶναι ἕνα ἐμπόρευμα νὰ πουληθῆ στὴν μεγαλύτερη προσφορά, ἀλλὰ εἶναι τὸ μοναδικὸ πρᾶγμα ποὺ μπορεῖ νὰ εἶναι γιὰ τοὺς πάντες.

Εἶναι πραγματοποιήσιμη ἡ δημιουργικὴ εὐτυχία; Μπορεῖ δηλαδὴ ὁ νοῦς νὰ βρίσκεται σ' ἐπαφὴ μ' αὐτὸ ποὺ εἶναι ἡ πηγὴ κάθε εὐτυχίας; Μπορεῖ αὐτὴ ἡ ἀνοιχτοσύνη νὰ διακριθῆ σὲ πεῖσμα τῆς γνώσεως καὶ τῆς τεχνικῆς, σὲ πεῖσμα τῆς παιδείας καὶ τῆς πιέσεως ποὺ ἀσκεῖ ἡ ζωή; Μπορεῖ. Ἀλλὰ μόνον ὅταν ὁ ἐκπαιδευτὴς ἔχει ἀνατραφῆ μέσα σ' αὐτὴ τὴν πραγματικότητα, μόνον ὅταν αὐτὸς ποὺ διδάσκει βρίσκεται ὁ ἴδιος σ' ἐπαφὴ μὲ τὴν πηγὴ τῆς δημιουργικῆς εὐτυχίας. Ἔτσι, τὸ πρόβλημά μας δὲν εἶναι ὁ μαθητής, ἀλλὰ ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ γονεύς. Ἡ παιδεία εἶναι ἕνας φαῦλος κύκλος μόνον ὅταν δὲν βλέπουμε τὴν σημασία, τὴν οὐσιώδη ἀναγκαιότητα πρὶν ἀπ' ὅλα, αὐτῆς τῆς ὑπέρτατης εὐτυχίας.

Τέλος, τὸ νὰ εἶναι κανεὶς ἀνοιχτὸς στὴν πηγὴ πάσης εὐτυχίας, εἶναι ἡ ὕψιστη θρησκευτικότης. Ἀλλὰ γιὰ νὰ πραγματοποιήσετε

αὐτὴ τὴν εὐτυχία, πρέπει νὰ τῆς δώσετε τὴν σωστὴ προσοχή, ὅπως κάνετε στὸ ἐμπόριο. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου δὲν εἶναι ἁπλῶς μιὰ δουλειὰ ρουτίνας, ἀλλὰ ἡ ἔκφρασις τῆς ὡμορφιᾶς καὶ τῆς χαρᾶς, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ μετρηθῆ σὲ ὅρους ἐπιτυχίας καὶ φθασίματος.

Τὸ φῶς τῆς πραγματικότητος καὶ ἡ εὐλογία της καταστρέφονται ὅταν ὁ νοῦς, ποὺ εἶναι ἡ ἕδρα τοῦ ἐγώ, ἀσκεῖ ἔλεγχο. ʽ αὐτόγνωση εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς σοφίας. Χωρὶς αὐτόγνωση, ἡ μάθησις ὁδηγεῖ στὴν ἀμάθεια, τὴν πάλη καὶ τὴ θλίψη.

ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

Περίμενέ με, ὦ φίλε

Περίμενέ με, ὦ φίλε,
καὶ θὰ σοῦ πῶ γιὰ τῆς ζωῆς τὴ μυστικὴ εὐωδιά.

Δὲν ἔχει ἡ ζωὴ φιλοσοφία,
μηδὲ λατρεία σὲ βαθειὰ ἱερά,
Ἡ ζωὴ θεοὺς δὲν ἔχει,
μηδὲ τὸ βάρος μυστηρίων τρομερῶν.
Δὲν ἔχει κατοικία ἡ ζωή,
μηδὲ τὸν καυτερὸ τὸν πόνο τῆς φθορᾶς τῆς τελικῆς.
Χαρὲς καὶ λύπες ἡ ζωὴ δὲν ἔχει,
μηδὲ καὶ τῆς ἀγάπης ποὺ ζητάει ἀνταπόδοση τὴ διαφθορά,
Οὔτε καλό, οὔτε κακὸ ἡ ζωὴ δὲν ἔχει,
μηδὲ ἁμαρτίας ἀπρόσεκτης τὴν τιμωρία τὴ σκοτεινή.
Παρηγοριὰ ἡ ζωὴ δὲν δίνει,
μηδὲ ἀναπαύεται στῆς λήθης τὸ ἱερό.
Δὲν εἶναι πνεῦμα, οὔτε καὶ ὕλη ἡ ζωή,
μηδὲ σκληρὴ διαίρεση πράξεως κι' ἀπραξίας.
Δὲν ἔχει θάνατο ἡ ζωή,
μηδὲ τῆς μοναξιᾶς τ' ἄγριο κενὸ μέσ' στὴ σκιὰ τοῦ χρόνου.

Ἐλεύθερος εἶν' ὁ ἄνθρωπος ποὺ ζεῖ μέσα στὸ αἰώνιο,
γιατὶ ἡ ζωὴ ε ἶ ν α ι.

Ἀπὸ τὸ «Δελτίον Ἀστέρος» (εἰδ. ἔκδοσις Ἰανουάριος 1931)

Ρώμου Φιλύρα

Γύρισμα

Ἐπάνω ἀπ' τὴ χαρὰ ὑπέρθεη χάρη,
ἀναγάλλιασμα κι' ἡ καρδιὰ καθάρια :
μύρο ἡ ψυχή, ὁ χυμὸς μαργαριτάρι :
ἕνας κόσμος ἀπὸ μαργαριτάρια !

Μιὰ προσήλωση στὴν Ἀνυπαρξία,
ὅπου ἡ ψυχὴ μέσα σ' αὐτὴν πλαταίνει !
εἶν' ἡ ἴδια, μονάχη, ἁπλῆ καὶ μία,
εἶν' αὐτὴ πρὸς αὐτὴν ὅλη δοσμένη.

Σ' ἕνα πέταμα ἀνάερα κρατημένη,
σὲ μιὰ γλυκειά, μιὰ μαγικὴ ὀπτασία,
πρὸς κάθε ὕλη, κάθε φλόγα ξένη,
γνώριμη μόνο στὴν Ἀθανασία.

. . . .

Καὶ κατεβαίνω πρὸς τὰ αἰώνια· ὅμως,
γιὰ πάντα ἡ ἔκσταση δὲ μᾶς φτερώνει,
μᾶς τραβᾶ πρὸς τὸ χῶμα σκληρὸς νόμος,
ἕνα φιλὶ τὴν ἔξαρση σκλαβώνει,

Ἡ ἡδονὴ μᾶς μεθᾶ καὶ μᾶς πλανεύει
καὶ ἡ δημιουργία μᾶς κερδίζει,
κι' ἐκεῖ ποὺ ὁ λογισμός μας νέφη σκίζει,
τοῦ παιδιοῦ μας τὸ γέλιο μᾶς μαγεύει.

(«Γυρισμοί»)

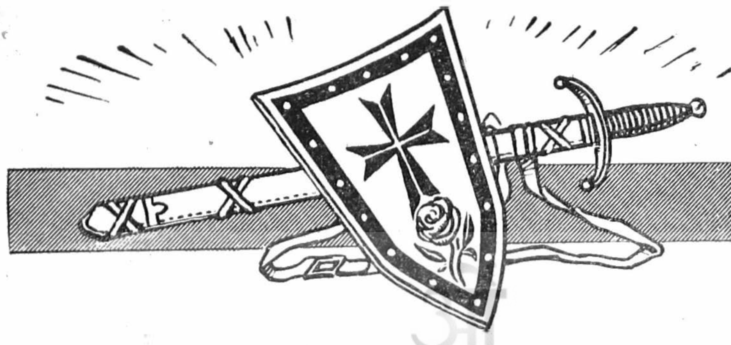

Α. Προβελεγγίου

Φύσις ἁγία...

Φύσις ἁγία κι' αἰωνία!
δὲν σοῦ ζητῶ νὰ δείξῃς στὸν θνητὸν ἐμένα
τὰ μυστικά σου τ' ἀπαγορευμένα.
Σὰν δῶρο καὶ σὰν χάρι οὐρανία
χαίρομαι τὰ θαυμάσιά σου κάλλη:
τὸν ἥλιο σου, τὰ μύρια σου τ' ἀστέρια,
τὴν ἀνθοφόρα σου ἄνοιξι, τὰ καλοκαίρια,
τοῦ στερεώματος τὸ γαλανὸ κρυστάλλι.
Μὲ φθάνουν ὅσα μοῦ κρυφομιλᾶ
τοῦ δάσους τὸ ψιθύρισμα
καὶ τὸ ρυάκι ποὺ στὴ μοναξιὰ κυλᾶ
καὶ τοῦ πελάγους τὸ ἐναρμόνιο κύλισμα...

(«Ἔμπρος στὸ ἄπειρον»)

Ο ΙΠΠΟΤΙΣΜΟΣ ΣΑΝ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟΣ ΘΕΣΜΟΣ

Ι. Α. Βασιλῆ

Η ΛΗΣΜΟΣΥΝΗ εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου ποὺ τὸν βαρύνει σὰν κατάρα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ἔφθασε στὴν κατάστασι τοῦ ἔμφρονος ἀνθρώπου. Ἀπὸ τότε ὁ ἄνθρωπος κρατάει πάντα στὸ χέρι τὸ σφουγγάρι. Ἄλλοτε πρόθυμος νὰ σβήνη ἀπὸ τὴ μνήμη του τὴν εἰκόνα τῶν γενναίων ψυχῶν, ποὺ μὲ τὶς μεγάλες τους πράξεις βοήθησαν στὴν πρόοδό του καὶ συνετέλεσαν στὴν πνευματική του ἀνύψωση· καὶ ἄλλοτε ἕτοιμος νὰ τὸ βουτήξη στὸ ὄξος γιὰ νὰ ποτίση τὸν εὐεργέτη.

Ἔτσι νομίζει, ὅτι μπορεῖ νὰ ἀπελευθερωθῆ, κόβοντας τὸ νῆμα ποὺ τὸν ἑνώνει μὲ τὸ παρελθόν, ποὺ χωρὶς αὐτὸ δὲν θὰ ὑπῆρχε τὸ παρόν, τοῦ ὁποίου καρπὸς καὶ σύνθεσις εἶναι ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς καὶ τοῦ ὁποίου ἀπολαμβάνουμε ἐμεῖς μὲ ἄνεση τὰ ἀγαθά.

Ἀλήθεια, σκεφθήκατε ποτὲ σοβαρά, ποιά θὰ ἦταν ἡ σύγχρονη ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάσταση τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν δὲν εἶχαν προηγηθῆ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα πνεύματα τῆς Γῆς, ποὺ μὲ τὴ σοφία τους, μὲ τοὺς ἡρωϊσμοὺς καὶ τὶς θυσίες τους ἐκαθάρισαν τὸν δρόμο, ὥστε νὰ μπορῆ σήμερα ὁ ἄνθρωπος νὰ βαδίζη σταθερὰ τὴν λεωφόρο τῆς προόδου καὶ τῆς ἐξελίξεως;

Ἀναλογισθήκαμε ποτὲ ἢ καὶ ρωτήσαμε κἄν, ποῖοι ἦσαν οἱ ἐργάτες ἐκεῖνοι ποὺ δούλεψαν καὶ πάλαισαν τόσο σκληρὰ γιὰ νὰ μᾶς δημιουργήσουν συνθῆκες ζωῆς χωρὶς τὴν ἀγωνία καὶ τὸ ἄγχος τῆς ἀβεβαιότητος γιὰ τὴν τύχη ποὺ βασάνιζε καθημερινὰ τοὺς ὁμοίους μας πρὸ ὀλίγων αἰώνων, ὅταν ἦσαν ἕρμαια τῶν σκληρῶν δεσποτῶν τους;

Θυμηθήκαμε μήπως κάποτε, ἐκείνους ποὺ προσέφεραν τὴν κεφαλή τους στὸ δήμιο καὶ τὸ σῶμα τους στὴν πυρά, γιὰ νὰ κλονίσουν, μὲ τὴν πίστη τους στὰ ἀνθρώπινα Ἰδεώδη καὶ νὰ κάψουν ἔτσι τοὺς θρόνους τῆς κάθε εἴδους τυραννίας, ὥστε νὰ μποροῦμε ἐμεῖς σήμερα νὰ σκεπτώμαστε ἐλεύθερα, νὰ συζητοῦμε ἐλεύθερα καὶ νὰ πιστεύουμε ὅ,τι μᾶς ὑπαγορεύει ἡ συνείδησή μας;

Σᾶς ρωτῶ, στρέψαμε ποτὲ εὐγνώμονα τὴ σκέψη μας σ' ἐκείνους ποὺ διεξεδίκησαν μὲ ἀγῶνες σκληροὺς καὶ θυσίες αἱματηρὲς τὰ δικαιώματα ποὺ ἔχουμε ἀπὸ τὴ

φύση καὶ ποὺ ἠρνοῦντο ν' ἀναγνωρίσουν οἱ συνάνθρωποί μας;

Ἡ ἐντιμότης μᾶς ἐπιβάλλει νὰ ὁμολογήσουμε μὲ εἰλικρίνεια τὴν ἔνοχη παράλειψή μας, ποὺ προδίδει ἀγνωμοσύνη.

Γιὰ τὸν Ἱπποτισμό, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλους ἐκείνους ποὺ ἔχουν ἐργασθῆ γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὴν εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου ἔπρεπε σὲ κάθε πόλι καὶ χωριὸ νὰ εἶχαν στήσει οἱ μεταγενέστεροι βωμοὺς καὶ Ἱερὰ εὐγνωμοσύνης στοὺς ἀγνώστους εὐεργέτας τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπως στὴν ἀρχαιότητα. Καὶ τὴν στιγμὴ αὐτὴ μοῦ ἦρθε στὴ μνήμη μιὰ ἐκδοχὴ σοφοῦ Ἑλληνιστοῦ, σχετικὰ μὲ τὴν ἀναμνηστικὴ πλάκα ποὺ εἶδε ὅταν ἀπεβιβάσθη στὸ Φάληρο ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Ἡ πλάκα ἐκείνη ἦταν ἀφιερωμένη σὰν βωμὸς εὐγνωμοσύνης — Τῷ εὐεργέτῃ ἀγνώστῳ Θεῷ, ὁ ὁποῖος εἶχε σώσει ἀπὸ κάποια ἐπιδημία τὴν περιοχὴ ἐκείνη! Ὁ Παῦλος, γιὰ νὰ στηρίξη τὴν ἀποκάλυψη στοὺς Ἀθηναίους τοῦ νέου Θεοῦ Ἰησοῦ, ἠθέλησε νὰ συσχετίση τὴν προφητικὴ δῆθεν ἐπιγραφὴ τοῦ Φαλήρου μὲ τὸ νέο του κήρυγμα. Ἀλλὰ εἶναι γνωστὸ πὼς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐγνώριζαν τὸν Δημιουργὸ Θεό, ἀφοῦ οἱ φιλόσοφοι εἰς τὰ κοσμογονικά τους συγγράμματα ἀνέφεραν τὶς δυνάμεις καὶ τὶς ἰδιότητές Του. Ἐπίσης ἐγνώριζαν τοὺς προσωπικοὺς Λόγους ἢ Θεοὺς καὶ ἤξευραν τὰ ὀνόματά τους καὶ τὶς ἰδιότητες ἑνὸς ἑκάστου. Κατὰ τὴν γνώμη τοῦ Ἑλληνιστοῦ, ἐδῶ τὸ «Ἀγνώστῳ» ἔχει τὴν σημασία τοῦ Ἀνωνύμου. Ἑπομένως γιὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες δὲν ὑπῆρχε ἄγνωστος Θεός. Γιὰ τοῦτο ὅταν ὁ Παῦλος ἐξήγγειλε στὸν Ἄρειο Πάγο τὶς βάσεις τῆς νέας Θρησκείας, οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἀντέδρασαν ὅπως οἱ Κύπριοι μὲ τὴν ποινὴ τῆς φραγγελώσεως, ὡς καὶ οἱ Κορίνθιοι, ἀλλὰ μὲ ἀδιαφορία χαρακτήρισαν ἁπλῶς τὴν διδασκαλία του σὰν ἄσοφη καὶ γεμάτη ἀπὸ ἀσυναρτησίες. Χωρίς, βέβαια, νὰ ὑποπτευθοῦν τότε ὅτι τὸ κήρυγμα τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Ἰσότητος τῆς νέας θρησκείας θὰ συνάρπαζε τά πλήθη τῶν ταπεινῶν καὶ τῶν ἀδυνάτων καὶ θὰ ξερρίζωνε τὰ θεμέλια τῆς Ἐθνικῆς Λατρείας, ποὺ ἦταν ἡ Θρησκεία τῶν ὀλίγων καὶ τῶν ἐκλεκτῶν.

Ἂς συνεχίσουμε, ὅμως, τὴν ἀφήγησή μας. Ἂν θέλετε, γυρῖστε πίσω μερικὲς σελίδες τῆς Ἱστορίας καὶ σταματῆστε στὸν δέκατο ἢ ἑνδέκατο αἰώνα. Ἐκεῖ θ' ἀντικρύσετε τὸν Ἰσχυρὸ νὰ ἔχη σφετερισθῆ ἀπέραντες ἐκτάσεις γῆς καὶ μαζὺ μ' αὐτὲς ἀνεξέλεγκτα νὰ ἐξουσιάζη τοὺς ἀνθρώπους ποὺ κατοικοῦσαν ἐκεῖ μὲ ἀπόλυτο δικαίωμα ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τῆς τιμῆς τους.

Ἡ ἀνθρώπινη μορφὴ δὲν ὑπολογίζεται σὰν ἐνσυνείδητο ὄν, ἀλλὰ σὰν πρᾶγμα: res. Ἡ ἀξία του ἦταν μικρότερη ἀπὸ τὴν ἀξία ἑνὸς ὑποζυγίου. Οἱ ἀπάνθρωποι ἐκεῖνοι φεουδάρχαι, μὲ τὸ ἀπολυταρχικὸ τιμαριωτικὸ σύστημα ποὺ ἐπικρατοῦσε τότε σὰν Κοινωνικὸς Νόμος, πουλοῦσαν σὰν ἐμπόρευμα ἢ καὶ ἔπαιζαν στὰ χαρτιὰ τὶς χιλιάδες τῶν δουλοπαροίκων μαζὺ μὲ τὶς οἰκογένειές τους.

Ὁ ἄνθρωπος, ἡ μεγαλύτερη δόξα τῆς γῆς, τὸ ὂν αὐτὸ ποὺ φέρει δυνάμει τὶς ἱκανότητες τῆς θεότητος, ἐξουθενώνεται ἀπὸ τὴν κτηνώδη ὑλικὴ ὑπεροχὴ τῶν ὁμοίων του. Ἐτρέφετο τόσο ὅσο νὰ μπορῆ νὰ ἐργάζεται γιὰ νὰ παράγη ὅσα χρειάζεται, ὥστε νὰ ζῆ στὴ χλιδὴ καὶ στὴν ἀκολασία ὁ κύριός του. Μὲ ἀδράνεια καὶ νάρκη διανοητικὴ ποτιζόταν, γιὰ νὰ ἐξυπηρετῆται ἡ ἐγκληματικὴ σκοπιμότης τῆς πλήρους ὑποταγῆς στὶς βουλὲς τοῦ αὐθέντου του. Καμμιὰ πρόοδος πνευματικὴ δὲν ἦταν νοητή, οὔτε κατορθωτή. Παράλληλα μὲ τὴν κοινωνικὴ καὶ τὴν οἰκονομικὴ δουλεία δροῦσε τότε καὶ ἡ πνευματικὴ Δεσποτεία. Ἡ Παπικὴ Τιάρα μὲ τὴν αἱματόβρεχτη Ἱερὴ Ἐξέταση σὰν ὄργανό της ἔκαιγε κάθε πνευματικὴ καὶ διανοητικὴ ἰκμάδα. Μὲ τὸ σίδερο καὶ τὴν πυρὰ ἐξουδετέρωνε κάθε προσπάθεια ἀποτινάξεως

τοῦ ἀπαίσιου πνευματικοῦ ζυγοῦ. Τὸ δίκαιο καὶ ἡ ἐλευθερία δὲν εἶχαν οὔτε ὄνομα, οὔτε ὑπόσταση. Μόνο τὸ Δίκαιο τοῦ ἰσχυροτέρου ἐπικρατοῦσε καὶ ἐπεβάλλετο μὲ κτηνώδη βία.

Χάος καὶ ἔρεβος ἠθῶν καὶ νόμων εἶναι τὸ γνώρισμα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατὰ τὴν ἐπιγραμματικὴ διατύπωση τῶν Ἱστορικῶν ποὺ περιγράφουν τόσο ζωντανὰ τὴν τότε ἠθικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάστασι τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἄγρια ὅμως καταπίεση τῶν ἀσθενῶν ἀπὸ τοὺς ἰσχυροτέρους ὑπεδαύλιζε στὶς ψυχὲς τῶν δυναστευομένων τὴν ἀγανάκτηση καὶ τὴν ὀργή. Αὐτὲς σιγά—σιγὰ καλλιέργησαν τὴν δύναμη τῆς διαμαρτυρίας, γιὰ νὰ ξεσπάσῃ, τέλος, στὴν ἐξέγερση. Ἔτσι γεννήθηκε ἕνας λυτρωτικὸς θεσμός. Καὶ ὁ θεσμὸς αὐτὸς εἶναι ὁ Ἱ π π ο τ ι σ μ ό ς.

Γενναῖες καὶ εὐγενικὲς ψυχές, μὴ ἀνεχόμενες τὴν δουλεία καὶ τὸν ἐξευτελισμὸ τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητος, ἀπὸ τὴν ἀγανάκτηση καὶ τὴν διαμαρτυρία πήδησαν στὴν δράση. Συσπειρώθηκαν κάτω ἀπὸ ὡρισμένη ἰδεολογία καὶ συνέστησαν τὸν Ἱερὸ Δεσμὸ γιὰ νὰ λυτρώσουν τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν δουλεία τῶν ὁμοίων του.

Ποῦ ὅμως θεμελιώσανε τὴν ἰδεολογία τους οἱ Ἡρωϊκὲς ἐκεῖνες ψυχές; Στὸν μεγάλο φ υ σ ι κ ὸ Ν ό μ ο ποὺ λέγεται Δ ι κ α ι ο σ ύ ν η.

Μέσα ἀπὸ τὶς δοκιμασίες διέκριναν οἱ τολμηροὶ ἐκεῖνοι ἐπαναστάτες μιὰ ἀκτῖνα ποὺ σὰν ἀποκάλυψη ἐφώτισε τὸ νοῦ τους καὶ τοὺς ὡδήγησε νὰ πιστέψουν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει δικαιώματα στὴ ζωὴ ἀναφαίρετα καὶ ἀναπαλλοτρίωτα. Ὅταν δὲ τυχὸν δὲν τοῦ τὰ αναγνωρίζουν οἱ ἄλλοι ἢ τοῦ τὰ καταπατοῦν, ὀφείλει νὰ τὰ διεκδικήση μὲ ὅλες του τὶς δυνάμεις, ἀκόμη καὶ μὲ τὰ ὅπλα. Τότε οἱ καταφρονημένοι καὶ οἱ ἀδικημένοι συσπειρώθηκαν γύρω σὲ ὀργανώσεις, ποὺ πίστευαν σὲ ἀρχὲς βγαλμένες ἀπὸ φυσικὲς ἀλήθειες. Ἔτσι κατὰ τὸν 10ον αἰώνα ἢ καὶ πρὶν ἀκόμη, φανήκανε τὰ Ἱπποτικὰ Τάγματα. Οἱ ἱδρυτές τους ἦσαν ἀρχικὰ ἀφανεῖς καὶ ἀνώνυμοι, ἀλλὰ φωτισμένες συνειδήσεις ποὺ ἀγάπησαν τὸν ἄνθρωπο καὶ θέλησαν νὰ ὑπηρετήσουν τὴν ἀλήθεια.

Μὲ αὐτὰ τὰ εὐγενικὰ κίνητρα θέσανε σὰν σκοπὸ τῆς ζωῆς τους νὰ ἀφοσιωθοῦν γιὰ τὴν ἀφύπνιση τοῦ ἀνθρώπου, για τὴν διαφώτισή του καὶ γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή του ἀπὸ τὴν πνευματικὴ καὶ τὴν κοινωνικὴ δουλεία.

Ἀρχικὰ σκόρπισαν μερικὲς ἀλήθειες γιὰ νὰ τοὺς βγάλουν ἀπὸ τὴ νάρκη στὴν ὁποία τοὺς εἶχε καθηλώσει ἡ ἀμάθεια. Δίδαξαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι μιὰ ἀξία στὴ Φύση. Τοῦ ἔμαθαν ὅτι ἔχει δικαιώματα, ποὺ τοῦ τὰ παραγνωρίζουν ἀδικαιολόγητα οἱ ἄλλοι καὶ τὸν κάλεσαν νὰ ἑνωθῆ μὲ τοὺς πολλοὺς γιὰ νὰ τὰ διεκδικήσουν μὲ σταθερότητα καὶ μὲ θάρρος.

Πάνω σ' αὐτὲς τὶς ἀρχὲς περίπου στηρίχθηκε ὁ Ἱπποτισμός.

Ὁ Ἱπποτισμός, σὰν θεσμὸς ἀνθρωπιστικὸς δὲν εἶναι ἄλλο τι, σὲ τελευταία ἀνάλυση, παρὰ ἡ συναίρεσις τῆς ἐννοίας τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρεπείας μὲ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα. Εἶναι ἡ σύζευξις τῆς ἀνδροπρεπείας μὲ τὴν πιστὴ πλήρωση τοῦ καθήκοντος καὶ τοῦ πρέποντος.

Τὸ ἀπόφθεγμα «Fais ce que tu dois, advienne que pourra» ἦταν ἡ ἐπιτακτικὴ προσταγὴ ποὺ ἠλέκτριζε καὶ ὡδηγοῦσε σὲ γενναῖες πράξεις τοὺς Ἱππότες τῶν Ἱερῶν ἐκείνων ταγμάτων. Ἡ ἀφοσίωση καὶ ἡ προσήλωσή τους στοὺς κανόνες τοῦ Τάγματος ἔμεινε παροιμιώδης. Ἀλλά, ἂς διαβάσουμε τί ἔγραφε γιὰ τοὺς Ἱππότες ὁ Ἅγ. Βερνάρδος, τὴν ἐποχὴ ποὺ ἦσαν ἀπαλλαγμένοι πάσης κοσμικῆς φιλοδοξίας.

«Ἔφερον σιδηρᾶν πανοπλίαν, ἄνωθεν δὲ αὐτῆς χιτῶνα λευκὸν φέροντα ἐρυθρὸν σταυρόν. Ἔζων, οὐδὲν ἴδιον ἔχοντες, ἀλλ' οὐδὲ τὴν θέλησιν. Ἁπλῶς ἐνδεδυμένοι, κονιορτοσκεπεῖς, ἡλιοκαεῖς, ἔχουσι τὸ βλέμμα αὐστηρὸν καὶ ὑπερήφανον. Μόνη των στολὴ ἡ πανο-

πλία. Χρῶνται αὐτῆς θαρραλέως. Ὁ δὲ κίνδυνος ἀναδείκνυσι αὐτούς. Οὐδὲ τὴν λύσσαν τῶν βαρβάρων φοβοῦνται, οὐδὲ τὸ σμῆνος αὐτῶν. Ἐλπίς των ὁ Θεὸς καὶ τὸ Δίκαιον. Ὑπὲρ αὐτῶν μαχόμενοι, νίκην βεβαίαν ἢ θάνατον θηρεύουσιν».

Οἱ ἀρχὲς ποὺ εἶχεν ἐγκολπωθῆ ὁ Ἱπποτισμὸς καὶ τῶν ὁποίων ἐπεδίωκε τὴν πρακτικὴ ἐφαρμογὴ μὲ πίστη καὶ σταθερότητα, ἦσαν οἱ ἑξῆς:

1ον Ἡ ὑπεράσπισις τοῦ ἀδικουμένου.

2ον Ἡ ἐνίσχυσις τοῦ ἀδυνάτου.

3ον Ἡ καταπολέμησις τῆς ἀμαθείας, τοῦ φανατισμοῦ καὶ τῆς μισαλλοδοξίας.

4ον Ἡ διακήρυξις μὲ παρρησία τῆς ἀληθείας παντοῦ καὶ πάντοτε.

5ον Ὁ σεβασμὸς τῆς ἐλευθερίας τῆς σκέψεως καὶ τῆς συνειδήσεως κάθε ἀνθρώπου.

6ον Ἡ κατάργησις τῆς ἀγοραπωλησίας τῆς γυναίκας καὶ τοῦ ἀτιμώρητου βιασμοῦ της. Ἀντ' αὐτῶν δὲ ἡ ἐπικράτηση τοῦ εὐλαβικοῦ πρὸς αὐτὴν ἔρωτος, ὁ ὁποῖος ἁπαλύνει καὶ ἐξωραΐζει τάς ψυχάς.

7ον Ἡ ἁγνότης τοῦ βίου καὶ ἡ ἐκρίζωσις τοῦ φόβου.

«Ἄψογος καὶ ἄφοβος», ἦταν ἕνα ἀπὸ τά ἀποφθέγματα τῶν Ἱπποτῶν ποὺ χαρακτήριζε τὸ μεγαλεῖο καὶ τὸ ἀγέρωχο τῶν γενναίων ἐκείνων ψυχῶν.

Οἱ πάρα πάνω ἀρχὲς ἀποτελοῦν ἕνα πλῆρες καὶ ἄρτιο ἠθικὸ σύστημα, ἱκανὸ νά ἀναμορφώσῃ κάθε κοινωνία ἀνθρώπων, ἐάν αὐτὲς ἐφηρμόζοντο μὲ ἀκρίβεια καὶ μὲ πίστη.

Ἀρχικά στοὺς κύκλους τῶν Ταγμάτων ἐκείνων μὲ αὐστηρὴ προσήλωση αἱ ἀρχαὶ αὐταὶ ἐτηροῦντο σάν κανόνες τοῦ καθημενοῦ βίου.

Ὠνόμασα παραπάνω τά Τάγματα ἐκεῖνα Ἱερά. Καὶ πράγματι ἦσαν ἱερά, γιατὶ οἱ βάσεις, πάνω στὶς ὁποῖες θεμελίωναν τὶς ἠθικὲς καὶ τὶς πνευματικές τους ἐπιδιώξεις, ἦσαν ἀλήθειες φυσικές, τὶς ὁποῖες εἶχαν καθιερώσει σάν Ἱερὸ ἑπτάλογο ἄνδρες ἁγνοὶ καὶ πεφωτισμένοι. Πολλοὶ συγγραφεῖς καὶ Ἱστορικοὶ τῶν ὀργανώσεων αὐτῶν ἀναφέρουν ὅτι οἱ ἱδρυτές τους ἦσαν ἄνδρες μεμυημένοι σὲ διάφορα μεταχριστιανικά μυστήρια. Σὲ μερικὲς δὲ ἀπὸ αὐτὲς ἐνεπιστεύθηκαν καὶ ἐσωτερικὲς μυστηριακὲς ἀλήθειες στὶς ὁποῖες φωτίσθηκαν οἱ «ἄψογοι καὶ ἄφοβοι»

***

Τά γνωστότερα καὶ τά σπουδαιότερα ἀπὸ αὐτά τά Τάγματα ἦσαν τοῦ Saint Graal καὶ τῶν Ἰωαννιτῶν. Τά πρῶτα ἕδρασαν στὴν Γερμανία καὶ ἡ ἕδρα τους ἦταν σ' ἕνα λόφο Mont Salvat. Τὸ Τάγμα τοῦτο ἔδρασε μᾶλλον σάν μυστηριακό, παρά σάν κοινωνικό. Τὸ ἰδεολογικό του βάθρο στηριζόταν στὴν ἑξῆς παράδοση. «Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθείας ἐνῶ δὲν ἦταν ἀπὸ τοὺς δώδεκα μαθητάς τοῦ Ἰησοῦ, ὑπῆρξε ὅμως θαυμαστής Του καὶ ἀφωσιωμένος στὸν Διδάσκαλο. Προσέφερε τὸν πολυτελῆ ἀτομικό του τάφο ὅπου ἐτάφη ὁ Ἰησοῦς. Περιέσωσε τὸ Κρυστάλλινο Ποτήρι μὲ τὸ ὁποῖο ἐτέλεσε ὁ Ἰησοῦς τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον καὶ μὲ αὐτὸ ὁ Ἰωσὴφ συνέλεξε τὸ ἱερὸ αἷμα ποὺ ἔρρεσε ἀπὸ τὴν πλευρά τοῦ Ἐσταυρωμένου. Περιέσωσε ἐπίσης καὶ τὴν λόγχη τοῦ Λογγίνου μὲ τὴν ὁποία ἐκεντήθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου».

Μετά τὸν θάνατο τοῦ Ἰωσήφ, τὸ Ἱερὸν Ποτήριον καὶ ἡ λόγχη μετεφέρθησαν στὸ Mont Salvat. Ἐκεῖ ἀνατίθεται ἡ φύλαξίς τους στά ἀκηλίδωτα χέρια καὶ στὶς ἄγρυπνες φρουρίδες τῶν ἁγνῶν Ἱπποτῶν τοῦ Saint Graal. Ὅταν ὁ ἀρχιερεὺς Τιτουρὲλ ἐτέλει τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον ἀνεπέμποντο ἀκτῖνες φωτὸς ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ποτήριον καὶ κατηυγάζετο ὅλος ὁ Ναός, ὁ ὁποῖος ἦταν ρυθμοῦ Βυζαντινοῦ. Οἱ ἁγνοὶ Ἱππότες τότε ἐνισχύοντο, ἐτέλουν θείαν μυσταγωγίαν ἐρχόμενοι σὲ ἐπαφὴ μὲ θεῖες πνευματικὲς Δυνάμεις.

Τὸν Τιτουρὲλ διεδέχθη ὁ Ἀμφόρτας. Οὗτος παρασύρθηκε ἀπὸ τὶς ἀδυναμίες του καὶ τά πάθη

του καὶ ἀπώλεσε τὴν ἀγνότητά του. Ὅταν δὲ ἐπεχείρησε νὰ τελέση τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον δὲν τὸ κατώρθωσε. Ὁ φοβερὸς Μάγος Κλίγκμπορ ἀφαίρεσε ἀπὸ τὰ μολυσμένα χέρια του τὴν ἱερὴ λόγχη. Ἔκτοτε τὸ Mont Salvat ἔπαυσε νὰ φωτίζεται ἀπὸ τὸ Πνευματικὸ φῶς. Σκότος καὶ λύπη ἐπεκάθησαν ἐπ' αὐτοῦ. Οἱ ἐναπομείναντες Ἱππότες ἐδέοντο νυχθημερὸν γιὰ νὰ ἐπανεύρουν τὴν Ἱερὴ Λόγχη. Ὁ συνθέτης τῆς παραδόσεως, γνήσιος Μύστης, θέλει νὰ τονίση ὅτι ἡ ἠθικὴ πτῶσις τοῦ ἀσχολουμένου στὰ πνευματικὰ Ἔργα, παρὰ τοὺς βαθμοὺς ποὺ κατέχει στὴν ἱεραρχία καὶ παρὰ τὰς μαρμαρυγὰς τῶν χρυσοποικίλτων στολῶν, δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ προκαλέση τὴν συμπαράσταση τοῦ οὐρανοῦ, οὐδὲ νὰ ἀποκαλύψη μυστηριακὲς ἀλήθειες. Ἀντίθετα, τυφλὸς αὐτός, ὁδηγεῖ τυφλοὺς στὸ σκότος καὶ στὴν πλάνη.

Ἡ θεία πρόνοια ἀπέστειλε στὸ Mont Salvat ἕναν νέο μὲ τὸ ὄνομα Πάρσιφαλ, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀνατραφῆ ἀπὸ τὴν μητέρα του στὰ βουνά, μακρυὰ ἀπὸ τὴν βέβηλη κοινωνία, μακρυὰ ἀπὸ τὴν κακία τῶν ἀνθρώπων καὶ διετηρεῖτο ἁγνὸς καὶ ἄμωμος. Ἦταν ἀπαίδευτος, ἀλλὰ ἐξεδήλωνε συμπάθεια γιὰ κάθε πόνο καὶ ἀγάπη γιὰ κάθε πνοή. Τὰ βήματά του τὸν ἔφεραν στὸ Mont Salvat. Ὁ Μάγος Κλίγκμπορ θέλησε νὰ τὸν διαφθείρη καὶ τὸν ἐξέθεσε σὲ τρομεροὺς πειρασμοὺς καὶ δοκιμασίες. Ἀλλὰ ὁ Πάρσιφαλ ἦταν ἀλύγιστος, ἄφοβος καὶ ἀήττητος. Τέλος, ὁ Μάγος ἐκτοξεύει τὴν ἱερὴ Λόγχη γιὰ νὰ τὸν πλήξη. Ἀλλὰ ἡ Λόγχη ἐστάθη αἰωρούμενη πάνω ἀπὸ τὴν κεφαλὴ τοῦ ἥρωος Πάρσιφαλ, ὁ ὁποῖος τὴν ἁρπάζει καὶ τὴν φέρνει στοὺς Ἱππότες τοῦ Saint Graal. Τότε ἀνεγνώρισαν οἱ Ἱππότες τὸν ἄξιο διάδοχο τοῦ ἀρχιερέως. Ὁ ἁγνὸς ἥρως ἐτέλεσε τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον καὶ ὁ Ναὸς πλημμύρισε καὶ πάλι ἀπὸ φῶς.

Γιὰ τὴν σύγχρονη σκέψη, ὁ μῦθος καὶ ἡ ἀφήγηση αὐτὴ ἴσως θεωρηθοῦν σὰν σύλληψη θρησκοληπτου διανοίας ἢ σὰν ἐκδήλωση ὑστερίας κάποιας μυστικοπαθοῦς ἰδιοσυγκρασίας. Εὐτυχῶς, δὲν συμβαίνει οὔτε τὸ ἕνα, οὔτε τὸ ἄλλο. Ἐὰν τὸν μῦθον αὐτὸ μελετήσουμε μὲ τὸ πρῖσμα τῆς Ἐσωτερικῆς Φιλοσοφίας, θὰ διακρίνουμε καὶ ἐδῶ τὸν τρόπο καὶ τὰ μέσα τοῦ Λυτρωμοῦ τοῦ ἀνθρώπου ποὺ παραβαίνει τὸν φυσικὸ καὶ τὸν ἠθικὸ Νόμο. Τὰ ἀσφαλῆ δὲ μέσα τοῦ λυτρωμοῦ εἶναι ἡ ἁγνότης, ἡ συμπάθεια καὶ ἡ ἀγάπη, οἱ ὁποῖες προκαλοῦν τὴν συμπαράσταση τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐξασφαλίζουν τὴν συνεργασία του, ἡ ὁποία φωτίζει τὸν πιστὸν καὶ τὸν Ἥρωα.

Ὅλα τὰ μυστήρια ἀπαιτοῦσαν τὴν κάθαρση τοῦ εἰσερχομένου σ' αὐτὰ καὶ τὸν ὑπέβαλαν σὲ φρικτὲς δοκιμασίες γιὰ νὰ ἐξακριβώσουν τὴν ἀποφασιστικότητα ποὺ εἶχε ὅπως ἐγκαταλείψη τὸν παλαιὸ ἔκτροτο βίο του γιὰ νὰ ἐλέγξουν τὴν νοημοσύνη του, τὸ θάρρος καὶ τὴν πίστη του. Ἐὰν τὸν θεωροῦσαν κατάλληλο καὶ ὥριμο, τότε τοῦ ἀπεκάλυπταν τὰ μέσα τοῦ ψυχικοῦ του λυτρωμοῦ.

Εἰς τὰ Ἰουδαϊκὰ Μυστήρια, εἰς τὰ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ κατόπιν εἰς τὰ κηρύγματα τοῦ Θείου Ἰησοῦ, βλέπουμε ὅτι ἀπαιτοῦσαν ἀπὸ τὸν ἐπιθυμοῦντα τὸν Λυτρωμό, ὄχι μόνο νὰ κατέχη τὴν γνώση τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Κακοῦ, ἀλλὰ νὰ ἔχη τὴν δύναμη ν' ἀκολουθῆ τὸ πρῶτο καὶ ν' ἀποφεύγη τὸ δεύτερο. Ἡ Γνώση αὐτὴ τὸν ὡδηγοῦσε στὴν ἀνάνηψη καὶ κατόπιν στὴν εἰλικρινῆ μετάνοια, ἤτοι στὴν ἀπόφαση ν' ἀποφεύγη στὸ μέλλον τὴν ἀνομία καὶ νὰ ἐπανορθώση τὸ ἀδίκημα, ἐὰν τοῦτο ἦταν ἐφικτό. Ἐὰν ἔφθανε στὴν κατάσταση αὐτή, τότε τὸν ἐμυοῦσαν στὴν θεουργία, δηλαδὴ στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο θὰ ἐπετύγχανε τὴν εὔνοια τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὴν συνεργασία μὲ φωτεινὲς πνευματικὲς ὑπάρξεις, οἱ ὁποῖες θὰ τοῦ ἀπεκάλυπταν τὰ μέσα τῆς ψυχικῆς του ἀπελευθερώσεως.

Μὲ τὸν μύθο τοῦ Saint Graal ἀ-

σχολήθηκαν ὁ Κριστιὰν ντὲ Τρόϊγ, ὁ Βόλφραμ φὸν Ἔσσενμπαχ, ἀπὸ τὸν ὁποῖο παραλαμβάνει τὸν Μῦθο ὁ Βάγνερ καὶ μὲ τὴν μεγαλοφυᾶ φαντασία του τὸν ἐμπλουτίζει μὲ ἰδέες δικές του καθαροῦ ἀνθρωπιστικοῦ καὶ μυστηριακοῦ περιεχομένου. Ἡ μελοποίηση αὐτοῦ τοῦ μύθου ἀπὸ τὸν ἄφθαστο μουσουργὸ καὶ Μύστην Τέκτονα, διέσωσε ἕως ἐμᾶς τὰ τοῦ Τάγματος τοῦ Saint Graal.

* * *

Ἂς ἔλθουμε τώρα στὸ δεύτερο σπουδαῖο Τάγμα, τὸ Τάγμα τῶν Ἰωαννιτῶν. Τοῦτο ἱδρύθηκε στὰ Ἱεροσόλυμα μετὰ τὶς πρῶτες Σταυροφορίες ποὺ ξεκίνησαν ἀπὸ τὴν Γαλλία γιὰ νὰ προστατεύσουν, δῆθεν, τοὺς ἱεροὺς τόπους ἀπὸ τοὺς Μωαμεθανούς. Ἡ χώρα μας ἔχει κακὴ ἀνάμνηση ἀπὸ τὸ πέρασμα τῶν σταυροφόρων. Γιατὶ ἀπὸ ὅπου περνοῦσαν ἐκεῖνοι λεηλατοῦσαν τὰ πάντα καὶ ἀπεγύμνωναν τοὺς κατοίκους των.

Ὅταν τέλος ἔφθασαν καὶ ἐγκατεστάθησαν στὰ Ἱεροσόλυμα, μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς σταυροφόρους, ἠθικοὶ καὶ ἁγνῶν προθέσεων, συναντήθηκαν μὲ μεμυημένους τῆς ἀνατολῆς.

Ἡ γνωριμία τους ὑπῆρξε καρποφόρος ἀπὸ πνευματικῆς πλευρᾶς. Γιατὶ μετὰ ἀπὸ ἕνα χρονικὸ διάστημα, οἱ μύστες τῆς ἀνατολῆς ἐμύησαν αὐτοὺς σὲ γηγενεῖς Μυστηριακὲς ὀργανώσεις, θέλοντας ὅμως οἱ Δυτικοὶ νὰ ἐπεκτείνουν τὶς ἐσωτερικὲς διδασκαλίες καὶ στὴν Δύση, ἵδρυσαν τὸ Τάγμα τῶν Ναϊτῶν, ἀπὸ τὸ ὁποῖο προῆλθε τὸ Τάγμα τῶν Ἰωαννιτῶν. Τοῦτο ἐστήριξε τὸ Ἰδεολογικό του σύστημα στὰ διασωθέντα ἀπὸ τοὺς Γνωστικοὺς κατάλοιπα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ. Ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ Ἰωάννης ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς 12 μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ καὶ διέσωσε μέρος τῶν μυσταγωγικῶν ἀληθειῶν τοῦ θείου του Διδασκάλου.

Αὐτὲς οἱ ἀλήθειες ἔδωσαν τὴν πνευματικὴ αἴγλη στὸ Τάγμα τῶν Ἰωαννιτῶν, ὅπως καὶ σὲ παρόμοιες ὀργανώσεις, οἱ ὁποῖες ἐπέτυχαν μέσα στὸ ἔρεβος καὶ τὴν τρομοκρατία τῶν Παπῶν κατὰ τὸν μεσαίωνα, νὰ φωτίσουν πολλὲς ψυχὲς οἱ ὁποῖες ἔσωσαν τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὴν ὁλικὴ κατάρρευση καὶ τὸν πνευματικὸ μαρασμὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἀπὸ τὰ Ἱπποτικὰ Τάγματα ἐξεκίνησαν οἱ πρόδρομοι τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Καὶ οἱ σωτήριες ἔννοιες καὶ οἱ ἀρχὲς τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρεπείας καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων μέσα στούς Ναούς των ἐκηρυχθήκανε. Αὐτὲς οἱ διδασκαλίες ἐχρησίμευσαν σὰν λάβαρα γιὰ νὰ ἐπαναστατήσουν οἱ λαοὶ κατὰ τῶν πνευματικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν των τυράννων.

Στοὺς κόλπους τῶν μυστικῶν ὀργανώσεων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης γαλουχήθησαν οἱ τολμηροὶ ἐπαναστάτες τῆς Ἀμερικῆς, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ κεῖ μέσα ἄντλησαν τὴν πίστη στὴν ἐλευθερία καὶ ἀπὸ κεῖ ὠργανώθηκαν γιὰ τὴν κατάλυση τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς δουλείας, ποὺ εἶχε ἐξουθενώσει τοὺς λαοὺς τῶν χωρῶν ἐκείνων.

Ἀλλά, κάθε ἔργο ἀνθρώπινο ἔχει τὴν ἀκμὴ καὶ τὴν παρακμή του. Ἔτσι καὶ ὁ Ἱπποτισμὸς ἀφοῦ διέγραψε μιὰ φωτεινὴ τροχιὰ ἡ ὁποία φώτισε τὸν δρόμο γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὴν ἐλευθερία, μετὰ ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια παρεξέκλινε τοῦ ἀρχικοῦ του προορισμοῦ, ἐβεβηλώθη, διεφθάρη καὶ κατέπεσε ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς. Αὐτὸς εἶναι ὁ κλῆρος ὅλων ἐκείνων τῶν ὀργανώσεων ποὺ δὲν τηροῦν μὲ αὐστηρὴ προσήλωση τὸν Ἠθικὸ Νόμο. Καὶ τοῦτο γιατί, ἀφοῦ παρέβη τοὺς ἀρχικούς του σκοπούς, περιεπλάκη σὲ κοσμικοὺς ἀγῶνες ἐπικρατήσεως καὶ ἐπιβολῆς διὰ τῆς ἰσχύος τῶν ὅπλων καὶ τοῦ πλούτου. Οἱ ἀρχηγοί τους ἔλαβαν τὸν τίτλο τοῦ Πρίγκηπος καὶ ἦσαν ἰσότιμοι καὶ ἰσοδύναμοι μὲ τοὺς ἡγεμόνες τῆς Εὐρώπης. Ἀπέκτησαν στρατιωτικὴ δύναμη τρομερὴ καὶ ἀκατάβλητη. Διεξήγαγαν πολ-

λοὺς νικηφόρους πολέμους καὶ κατέκτησαν ἐδάφη ἀπέραντα. Τὰ τρία τέταρτα τῶν κτιρίων τῶν Παρισίων ἦσαν ἰδιοκτησία τῶν Ἰωαννιτῶν. Στὴ χώρα μας διατηροῦνται τὰ φρούρια σὰν ἴχνη τῆς διαβάσεώς τους. Ἀκόμη καὶ στὴν Συκάμινο τῆς Ἀττικῆς κοντὰ στὸν Ὠρωπό, στὴν Ἀκροκόρινθο, στὴν Ἤπειρο, στὴν Πελοπόννησο, στὰ Δωδεκάνησα, στὴν Κύπρο, σώζονται ἐκκλησίες καὶ φρούρια τῶν Ἱπποτῶν. Τὰ πλούτη τους ἦσαν ἀμύθητα. Ἄλλοτε συνεμάχουν μὲ τοὺς πανισχύρους Πάπας καὶ ἄλλοτε ὑφίσταντο τὴν καταδίωξή τους.

Ὁ ἐκτροχιασμός τους ἀπὸ τὶς ἀρχικές τους ἐπιδιώξεις, τὶς ἀνθρωπιστικὲς καὶ τὶς πνευματικές, ὡς καὶ οἱ ἀνομίες τους, προεκάλεσαν τὴν ἀγανάκτηση καὶ τὶς κατάρες τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων. Ἡ ὀργὴ τῆς θείας Δικαιοσύνης δὲν ἐβράδυνε νὰ πέση κατ᾿ ἐπάνω τους καὶ ἐξηφανίσθησαν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

Δυστυχῶς, αὐτὴ εἶναι τύχη ὅλων τῶν παρομοίων ὀργανώσεων, οἱ ὁποῖες ἐξεκίνησαν μὲ θείους σκοπούς, ἀλλὰ βεβηλώθηκαν ἀπὸ τὴν κακία καὶ τὴν ἄγνοια τῶν μεταγενεστέρων ἀνθρώπων, ποὺ εἰσεχώρησαν σ᾿ αὐτὲς μὲ ὅλα τὰ ἐλαττώματα καὶ τὶς φιλοδοξίες τῶν ἀτόμων ποὺ κυβερνοῦν τὶς κοινωνίες. Οἱ διάδοχοι τῶν Ἰδεολόγων καὶ τῶν εὐγενῶν Ἱπποτῶν ἀνερριχήθησαν ἕρποντες στὴν κορυφὴ τῆς πυραμίδος τῆς ἱεραρχίας, χωρὶς πίστη στοὺς σκοποὺς τοῦ Ἱπποτισμοῦ, ἀλλὰ μὲ μόνον ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὸν κορεσμὸ τῆς ἀρχομανίας τους, τὴν θεραπεία τῶν ἀδυναμιῶν τους καὶ τῶν ἀτομικῶν τους παθῶν.

Ἔτσι, ἀντὶ νὰ διαφωτίσουν καὶ νὰ ἐργασθοῦν, ὅπως οἱ προηγούμενοί τους, θυσιαζόμενοι γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὴν ἀνύψωση τοῦ ἀνθρώπου, σκόρπισαν τὴν σύγχυση, τὸν φανατισμὸ καὶ τὸν ὄλεθρο.

Τώρα ὁ Ἱπποτισμὸς ποὺ ἐπρόβαλε τὸν 10ον αἰώνα σὰν εὐλογία τοῦ οὐρανοῦ γιὰ τὸν ἐξουθενωμένο ἄνθρωπο, ἔπεσε καὶ αὐτὸς χαμαί!

Τότε, στὴν ἀρχὴ μὲ τὴν ἀνδροπρέπεια τῶν ὀπαδῶν του καὶ τὶς ἀνθρωπιστικές του ἐπιδιώξεις ἀνασήκωσε τὸν δοῦλο καὶ ἀνύψωσε τὴν γυναῖκα στὴν ἐμπρέπουσα θέση. Τώρα κατακρημνίσθηκε στὸ χάος τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν, νικημένος ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Κακοῦ, ποὺ τὸ τροφοδοτοῦν ἡ ἄγνοια καὶ οἱ ἀδυναμίες τῶν ἀνθρώπων. Τὸ πνεῦμα τοῦ Σκότους καγχάζει γιατὶ ἐπέτυχε ὥστε σήμερα ὁ τίτλος τοῦ Ἱππότου νὰ δίδεται σὰν διάκριση κοινωνικὴ γιὰ νὰ ἱκανοποιῆται ὁ ἐγωϊσμὸς καὶ ἡ μωροφιλοδοξία τῶν ἀνικάνων καὶ τῶν ταπεινῶν τὸ φρόνημα ἀνθρώπων.

Ἐὰν ὅμως σὰν θεσμὸς Ἀνθρωπιστικὸς ὁ Ἱπποτισμὸς ἔπαυσε νὰ ὑπάρχη, ὡστόσο ἡ ἀρχική του ἔννοια μὲ τὴν πραγματικὴ εὐγένεια καὶ τὴν πνευματική του ρωμαλεότητα διαπιστώνεται ὅτι δὲν ἐξέλιπε παντελῶς.

Ὑπολείμματα τῶν ἀρχῶν του καὶ τῶν δοξασιῶν του ἔχουν καταφύγει σὲ μερικὲς μυστικὲς ὀργανώσεις τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως. Στὴν Ἀμερικὴ μάλιστα δροῦν περισσότερο φανερὰ παρόμοιες ὀργανώσεις.

Ἀπὸ αὐτὲς ἐκπέμπεται ἀμυδρὸ φῶς γιὰ νὰ ὑπενθυμίζη στοὺς σύγχρονους ἀνθρώπους τὴν ἀρχική δόξα του τὴν ἠθικὴ καὶ τὴν πνευματικὴ του αἴγλη, μὲ τὴν ὁποία τὰ εἶχαν περιβάλει ἡ ἁγιότης καὶ ἡ σοφία τῶν πρώτων θεμελιωτῶν τοῦ Ἱπποτισμοῦ.

Αὐτὴν τὴν δόξα πρέπει νὰ ἐρευνοῦν οἱ σύγχρονοι στοχαστὲς καὶ πρὸς αὐτὴν νὰ στρέφουν τὴν σκέψη τους γιὰ νὰ ἀντλοῦν ὑψηλὰ ἀνθρωπιστικὰ διδάγματα. Αὐτὴν πρέπει νὰ θυμώμαστε ὅλοι καὶ νὰ μὴν ξεχνᾶμε τὶ τοῦ ὀφείλουμε. Ἀπὸ κεῖ νὰ ζητοῦμε τὴν ἔμπνευση καὶ τὴν δύναμη γιὰ νὰ ἐφαρμόζουμε τὶς ἀρχὲς τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρεπείας, τοῦ καθήκοντος καὶ πρέποντος.

Ὅπως δὲ οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι ἀγέρωχοι μύσται τῶν Ἱπποτικῶν

Ταγμάτων, οἱ πρόδρομοι καὶ οἱ τολμημοὶ σκαπανεῖς τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἰδεωδῶν, ἂς βαδίζουμε ὅλοι μὲ πίστη καὶ μὲ ἀνδροπρέπεια τὸν δρόμο τῆς διαφωτίσεως καὶ τῆς βοηθείας τῶν συνανθρώπων μας γιὰ νὰ ἀποβάλουν τὸν φόβο, τὴν κακία καὶ τὴν ἄγνοια ποὺ τοὺς ἐμποδίζουν τὴν πρόοδο καὶ τοὺς στεροῦν τὶς χαρὲς τῆς ζωῆς ποὺ δικαιοῦνται ὅλοι ὅσοι εἶδαν τὸ φῶς τοῦ Ἥλιου ἐδῶ πάνω στὴ μητέρα μας Γῆ.

Ὁ ἄνθρωπος τῆς Γῆς εἶναι ἄξιος καλυτέρας τύχης. Ἂς τὸν βοηθήσουμε ὅλοι μὲ ὅσες δυνάμεις διαθέτουμε γιὰ ν' ἀνανήψη καὶ ν' ἀνυψωθῆ στὴν ἐμπρέπουσα σ' αὐτὸν θέση. Εἶναι τοῦτο ἀνθρώπινο χρέος ποὺ βαρύνει ὅλους μας. Ἂς τὸ ἐκπληρώσουμε μὲ προθυμία καὶ μὲ θάρρος. Μὴ λησμονοῦμε ὅμως ὅτι κάποτε χρειάζονται καὶ θυσίες. Ἂς μὴ διστάσουμε νὰ τὶς ὑποστοῦμε. Ἔτσι καὶ ἄλλοι προγενέστεροί μας θυσιασθήκανε γιὰ μᾶς. Ἂς προσπαθήσουμε ν' ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὴν κατάρα τῆς λησμοσύνης καὶ ἂς θυμόμαστε ἔντονα τί μᾶς ἐπιβάλλει τὸ καθῆκον, γιὰ νὰ πράττουμε σὲ κάθε στιγμὴ τὸ πρέπον μὲ ἀποφασιστικότητα καὶ μὲ θάρρος.

Ὁ Θεὸς προσμένει νὰ τοῦ δοθοῦν πίσω τὰ δικά του τὰ λουλούδια ὡς προσφορὰ ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων.

*

«Ντρέπομαι ποὺ εἶμαι ἔτσι ἀδειανός», εἶπε ὁ Λόγος στὴν Πράξη.

«Καταλαβαίνω πόσο εἶμαι φτωχή, ὅταν σὲ βλέπω ἐσένα», εἶπε ἡ Πράξη στὸ Λόγο.

*

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐμπόδιο τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ του.

Ραμπιτρανὰθ Ταγκὸρ

Κ. ΠΑΛΑΜΑ

Ἀπὸ τὶς «Νύχτες τοῦ Φήμιου»

Δὲν εἶμαι τοῦ καιροῦ μου, καὶ οὔτε κανενὸς
καιροῦ. Καὶ τῶν ἀθώων τὸ γέλιο καὶ τῶν πονηρῶν.
Μὰ εἶν' ἀποπάνου μου ἡ πατρίδα. Οὐρανός.
Ἀκοῦστε με, εἶμαι τοῦ καιροῦ μου κι' ὅλων τῶν καιρῶν.

—Ποιὸς εἶσ' ἐσὺ ποὺ ὀργή, σφαγή, τοῦ ὀλέθρου νά! τὰ ἰδανικὰ
τὰ ζωντανεύεις καὶ σοφὰ καὶ τεχνικά;
—Στρατηγὸς εἶμαι.
—Ἐσὺ τὴ δίψα πάντα ποὺ μᾶς τὴν κρατεῖς
τῶν παραδείσων ἀναμμένη;
— Ὁ ποιητής.

Μέσα μας τὸ αἷμα τὸ φωνάζει, ἡ φύση κι' ἡ ἱστορία,
Πατρίδα, καὶ ἀπὸ μάρτυρες τρανὴ καὶ ἀπὸ θηρία,
θὰ 'ρθῆ καὶ ἡ μέρα στῶν ποιητῶν τ' ἁρμονικὸ ψαλτήρι
νὰ σκύψουν τῶν πολεμιστῶν γονατισμένοι οἱ γύροι;

ΟΔΗΓΗΣΕ ΜΕ...

Τῆς Margaret Flinter

'Από τὸ ἀπατηλὸ ὁδήγησέ με στὸ 'Αληθινό.
'Από τὸ θάνατο ὁδήγησέ με στὴν 'Αθανασία.
'Από τὸ σκοτάδι ὁδήγησέ με στὸ Φῶς.

Οἱ ὄμορφες τοῦτες φρασεις, οἱ ὁποῖες προτάσσονται στο θαυμασιο βιβλιαρακι τοῦ Κρισναμοῦρτι «Στὰ ποδια τοῦ Διδασκαλου» ἀξίζουνε πολλη μελετη. Με την ἐλπιδα νὰ προσκαλέσω και ἄλλους ν' ἀκολουθήσουν τὶς ὑποδειξεις των, σημειώνω μερικες ἀπο τὶς σκεψεις ποὺ πέρασαν ἀπο τὸ μυαλό μου.

«ΑΠΟ ΤΟ ΑΠΑΤΗΛΟ ΟΔΗΓΗΣΕ ΜΕ ΣΤΟ ΑΛΗΘΙΝΟ»

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα, τί σημαινει ἡ λέξις «ἀπατηλο»; Κατ' ἐμέ, ἀπατηλὸ εἶναι ὅ,τι δεν εἶναι διαρκες — καὶ ξερουμε ὅτι ἂν προσκολλήσουμε τη ζωη μας σὲ κάτι που δεν διαρκεῖ, καταληξις εἶναι ἡ δυστυχία. Παραδειγματος χάριν, ἕνα ἀπο τὰ μεγάλα λάθη ποὺ γινονται σχετικὰ μὲ τον θάνατο εἶναι ἡ ὑπόθεσις ὅτι ἐκεῖνος που πεθαινει μᾶς ἀφαρπαζεται μακριὰ καὶ γιὰ πάντα. Εἶναι ἀλήθεια, πὼς ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ πεδιου δὲν εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ συναντησωμε τὸ νεκρὸ ἄτομο, ἑπομενως ἐὰν μοναχα τὴν φυσικὴ μορφὴ ἀγαπησαμε, τότε σημαίνει πὼς ἐβασισαμε την εὐτυχία μας καὶ προσκολλήσαμε τὴ ζωή μας σὲ κάτι ποὺ ἦταν ὑποκειμενο σὲ θάνατο, δηλαδὴ δὲν ἦταν πραγματικό. 'Αλλὰ τὸ ΑΛΗΘΙΝΟ πρόσωπο, ἡ ΨΥΧΗ, ποτε δεν πεθαίνει καὶ ἂν ἀγαποῦμε καποιον μ' ὅλη μας την καρδια, με τα σφαλματα του, καθως καὶ με ὅ,τι συγκροτεῖ την καθολικη ὕπαρξι του, ὄχι δε ἁπλῶς την ἑλκυστικη μορφη ἢ γοητευτικη προσωπικοτητα, τότε ἡ τετοια ἀγαπη θα μᾶς βοηθῆ παντοτε νὰ εἴμεθα σ' ἐπαφη με το ἀγαπημενο πρόσωπο, διοτι τὸ 'Αληθινὸ πρόσωπο οὐδεποτε χάνεται, ἔχει ἕνα μέρος που εἶναι αἰώνιο. Καὶ ἂν ἡ ἀγαπη γι' αὐτο τὸ προσωπο εἶναι γνησια, θὰ συναντήσουμε τὸ πρόσωπο αὐτο σε διαδοχικες ἐνσαρκώσεις, διότι ὁ δεσμὸς τῆς πραγματικῆς ἀγάπης οὐδεποτε διασπᾶται.

'Εννοῶ «το ἀληθινὸ» ὡς πνευματικό, ὡς ἰδιότητες ἀνηκουσες στὴν Ψυχη, συνεπῶς ἑρμηνευω την φράσι ἔτσι: «'Από την φυσική μας πεῖρα ὁδήγησέ μας νὰ βροῦμε τὴν ἀλήθεια στὰ πνευματικὰ πράγματα». 'Εφθάσαμε σ' ἐνσαρκωσι, ποὺ θὰ πῆ ὅτι ὁ ἐν ἡμῖν Θεὸς (ποὺ εἶναι τελειος ἤδη) μπορεῖ νὰ ἐργάζεται κατὰ ἀτελῆ τρόπο, καὶ να τυποποιῆ τὴν ὕλη γιὰ νὰ εἶναι κατάλληλο ὄργανο. Διὰ μέσου τῆς πείρας στὸν χειρισμὸ τῆς ὕλης, διδασκόμεθα τὶ εἶναι Πραγματικὸ καὶ τὶ εἶναι ἀπατηλό. Αὐτὴ ἡ διαπιστωσις ἐπέρχεται μόνον κατόπιν διαρκοῦς ἐνημε-

'Από τὸ The Malayan Theosophist

ρώσεως — ἐξετάζοντας τὸν ἑαυτό μας καθὼς ἀντιδροῦμε σε καθε πείρα, και ἀνακαλύπτοντας γιατὶ καὶ πῶς ἀντιδροῦμε, ωστε ν' ἀντιληφθοῦμε την διαδικασια, δεδομένου ὅτι το ἐργαλεῖο με το ὁποῖο ἐργαζόμεθα ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ πεδιου εἶναι φυσικο καὶ ἑπομένως περιωρισμένο και ὑποκείμενο σε πλανη— ὥστε για να μπορεσουμε νὰ φερωμε κατω στὴ γῆ την ἐντος μας πνευματικη ἐπιρροη πρέπει να ἐγκαταστησουμε μιὰ γέφυρα ἀπο το φυσικὸν στο πνευματικον πεδιον, πρᾶγμα που ἐπιτυγχανεται μονον ὅταν διατηροῦμε σταθερὰ ἀνειχτο τὸν νοῦ μας καὶ «ἀκροωμεθα» τον ἐντός μας Ὑψηλοτερο Ἑαυτό. Ὅταν μποροῦμε λοιπον νὰ ἐνθυμουμεθα μεσ' ἀπο την καθημερινη ζωη μας τις αντιδράσεις, αἰσθησεις, συγκινησεις και σκεψεις μας, καὶ να ανοιγουμε τὸν ἑαυτό μας στην ἐπιρροη ἀπο τον Ὑψηλότερο Ἑαυτό, θὰ ξεχωρίζουμε το Πραγματικο ἀπο το ἀπατηλό.

Ἐπιδρασεις που ἔρχονται ἀπὸ τὶς φυσικες αἰσθησεις, συγκινήσεις ἢ σκέψεις, ἀνηκουν στην ἀπατηλὴ κατηγορια, διοτι δεν προερχονται ἀπὸ τὸν πραγματικον ἑαυτό μας—ἐνῷ πραγματικες εἶναι οἱ ἐπιδράσεις ποὺ διηθοῦνται ἀπὸ τὸ πνευματικὸ πεδίον. Αἰσθήσεις, συγκινήσεις καὶ σκεψεις του σωματος ἀποτελοῦν ἐκφράσεις μόνον, χωρὶς ν' ἀνήκουν σὲ κανενα μόνιμο μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ἡ ὑλη ἔχει δική της ἐξέλιξι, ξεχωριστὴ ἀπὸ τὴν προσπάθεια μας· ἐμεῖς προσπαθοῦμε νὰ φέρωμε τὶς πνευματικές μας δυναμεις (τὸ τμῆμα τοῦ ἐν ἡμῖν Θεοῦ) κάτω στὴ γῆ — γιὰ νὰ ἐκφρασθῆ καὶ νὰ ἐργασθῆ μέσῳ τῆς ὕλης, καὶ ἐνόσῳ ἔχωμε αὐτὸ τὸ γεγονὸς ὑπ' ὄψιν μας, δὲν μπορεῖ νὰ παραπλανηθοῦμε μακρυά — ἀλλὰ ἡ ὕλη μὲ τὴν ὁποία ἐργαζόμεθα προσπαθεῖ ν' ἀποκτήση πεῖρα μὲ περισσότερη συναισθηματικότητα, ἐκφράζεται μὲ συγκινήσεις καὶ πάθη καὶ ἔτσι ἐξελισσεται, αὐτὸ ὅμως ἀναμιγνύεται μὲ τὴν προσωπικότητά μας καὶ καταντᾶ νὰ χάνουμε ἀπὸ τὰ μάτια μας τὸ Πραγματικό, τὸν Ὑψηλοτερο Ἑαυτο, μ' ἀλλα λόγια καταποντιζόμεθα στὶς περιπλοκες τῶν ἀντιδρασεων τῶν συγκινήσεων καὶ τῶν σκέψεων μας, ωστε για να περάση ἀνάμεσα ὁ Ὑψηλότερος Ἑαυτος ἔχει ν' ἀντιμετωπιση μια πολὺ στρεβλη κατασταση. Γι' αὐτο ας προσεχουμε να μην ταυτιζουμε τον ἑαυτο μας με τὶς συγκινησεις καὶ τις σκεψεις μας να τις ἀντιλαμβανωμεθα, να στεκωμε παραμερα, ἱκανοὶ νὰ τὶς ἐλεγχουμε σαν κατι ξενο ἀπο μᾶς, ὄχι ν' ἀφησουμε να μας ἐλεγχουν ἐκεῖνες, ἀκριβῶς ὅπως ενας ἡνιοχος ἐλέγχει τ' ἄλογα του με τα ἡνια που κρατᾶ στα χερια του.

Ἕνας ἄλλος τροπος που μᾶς βοηθάει νὰ ξεχωριζουμε τὸ Πραγματικο ἀπὸ το ἀπατηλο ειναι ὁ πονος. Συνηθως ειμεθα δυστυχεῖς διοτι θελουμε τα πραγματα ἀλλιώτικα ἀπὸ ὅ,τι εἶναι. Δεν μας ἀρεσουν ὅπως εἶναι, θελουμε να τ' ἀλλαξωμε, καὶ ἐνοσω δεν τὸ μπορουμε, εἰμεθα δυστυχεῖς, ἐπειδη ἡ εὐτυχια μας ἐξαρτᾶται ἀπὸ κατι που εἶναι ἀπατηλό. Ἐκεῖνο ποὺ ΔΕΝ εἶναι καὶ ποὺ δεν συνέβη, δεν ειναι πραγματικό, ἑπομενως ἡ εὐτυχια δὲν μπορεῖ να βασίζεται σε πράγματα που δεν ὑπάρχουν—ἡ εὐτυχια δυναται νὰ προκύψη μόνον αν ζοῦμε καὶ δεχόμεθα τὰ πράγματα ὅπως ειναι —γι' αὐτὸ καὶ πρέπει νὰ ἀκολουθοῦμε καὶ νὰ διδασκώμεθα τὸ μάθημα ποὺ μᾶς παρεχεται, σκεπτόμενοι ὅτι ἔχομε τοποθετηθῆ, σε συνθῆκες ποὺ μᾶς βοηθοῦν κατα τον καλύτερο τρόπο στὴν ἐξελιξί μας. Ἀποδεχόμενοι τὴν πραγματικότητα, θὰ μάθουμε ἐνδεχομενως νὰ προσαρμοσθοῦμε σ' αὐτὴν καὶ κατὰ τὴν πορεια τῆς ἀποδοχῆς θ' ἀναπτυχθοῦν ὡρισμένες ἰδιότητες τοῦ χαρακτῆρος μας, ὅπως ἡ εὐφυια, ἡ ἀνοχὴ καὶ μιὰ ἐσωτερικὴ δύναμι ποὺ μᾶς βοηθάει νὰ ξεπερνοῦμε τὶς δυσκολίες μας. Αὐτὲς οἱ ἰδιότητες δὲν θὰ εἶχαν εὐκαιρία ν' ἀναπτυχθοῦν, ἂν ἡ ζωὴ ἦτανε ὁμαλη, ὥστε χρωστοῦμε εὐγνωμοσύνη στὶς δυσκολίες μας, γιὰ τὴν πεῖρα ποὺ μᾶς δινουν. Φυσικὰ δὲν ἐννοῶ πὼς δὲν πρέπει κανένας νὰ δοκιμάζη ν'

ἀλλάξη τὰ πράγματα πρὸς τὸ καλύτερο. Ἐννοῶ πὼς ἐκεῖνο ποὺ δὲν μποροῦμε νὰ τ' ἀλλάξωμε, πρέπει νὰ τὸ ἀποδεχόμαστε. Γιατὶ ὅταν βασίζουμε τὴν εὐτυχία μας σὲ πράγματα μὴ ὑπάρχοντα, εἴμεθα δυστυχεῖς. Ὑπάρχει σχετικὰ μιὰ θαυμάσια προσευχή—τὴν ἄκουσα ἀπὸ ἕνα σοφὸ πρόσωπο καὶ μπορεῖ νὰ ἦταν δική του: Δῶσε μου, Κύριε, τὴ δύναμι ν' ἀλλάξω ὅ,τι μπορῶ νὰ ἀλλάξω, τὸ κουράγιο νὰ ὑπομένω αὐτὸ ποὺ δὲν μπορῶ ν' ἀλλάξω, καὶ τὴ σοφία νὰ γνωρίζω τὴ διαφορά».

«ΑΠΟ ΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ ΟΔΗΓΗΣΕ ΜΕ ΣΤΟ ΦΩΣ».

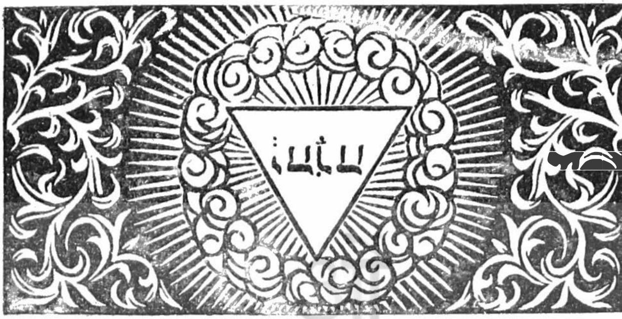
Θεωρῶ ὅτι τὸ «σκοτάδι» σημαίνει ἀμάθεια καὶ τὸ «φῶς» τὴν ἀληθινὴ σοφία, καθὼς γράφουνε τὰ βιβλία. Ἀλλὰ ποιὰ ἡ ἀξία τῆς μορφώσεως, ἀκόμη καὶ τῆς πανεπιστημιακῆς, τῶν πολυώρων σπουδῶν καὶ τῶν τίτλων δίπλα στὸ ὄνομα; Ἀληθινὰ σοφὸς εἶν' ἐκεῖνος ποὺ μπορεῖ ὅλα ὅσα ἐδιδάχθη καὶ ἔμαθε, νὰ τὰ ἐφαρμόση, νὰ τὸν βοηθήσουνε νὰ ζῇ εὐτυχισμένη ζωὴ καὶ νὰ βοηθάει ἄλλους ἐπίσης. Τὸ νἆναι κανεὶς ἱκανὸς νὰ παραπέμπη σὲ σελίδες βιβλίων δὲν ἀποτελεῖ σοφία—αὐτὸ τὸ μποροῦν καὶ μηχανὲς δίχως ἐγκέφαλο. Καὶ ὅταν δὲν εἶναι κανεὶς ἱκανὸς νὰ λύνη τὰ προβλήματά του στὴν καθημερινὴ ζωή, τί ἀξία ἔχουν οἱ τίτλοι δίπλα στ' ὄνομά του; — καὶ τὰ διπλώματα ποὺ πῆρε σὲ πανεπιστήμια;

«ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΟΔΗΓΗΣΕ ΜΕ ΣΤΗΝ ΑΘΑΝΑΣΙΑ»

Θεωρῶ τὴν φράσι αὐτὴ βαθύτερη ἀπὸ τὶς δύο προηγούμενες. Ἡ διάκρισις τοῦ ἀπατηλοῦ ἀπὸ τὸ πραγματικὸ γίνεται ἀπὸ ἕνα φυσικὸ σημεῖον. Τὸ ξεχώρισμα τοῦ σκοταδιοῦ ἀπὸ τὸ φῶς ἀπαιτεῖ διαφορετικὴ ἔντασι σὲ πράγματα ὑπεράνω τοῦ φυσικοῦ πεδίου. Κι' αὐτὸ συντελεῖται στὴν καθημερινὴ ζωή, μὲ τὴν μεταφορὰ τῆς σκέψεώς μας σὲ ὑψηλότερες σφαῖρες, σὲ πραγματα πνευματικά. Ἡ τρίτη ὅμως φράσις ἀπαιτεῖ βαθὺ διαλογισμό. Κατανοεῖται ὅταν κανεὶς ἀφήση τὸ σῶμα του ἥσυχο καὶ γαλήνιο, καθισμένο σὲ μιὰ πολυθρόνα ἢ ὀκλαδόν, μὲ τὶς ὑψηλότερες σκέψεις του προσηλωμένες στὴν αἰωνιότητα.

Ὅποιος δὲν θέλει νὰ κρίνη εἶναι φανατικός, ὅποιος δὲν μπορεῖ εἶναι τρελλὸς καὶ ὅποιος δὲν τολμᾶ εἶναι σκλάβος.

Sir William Drummond

ΤΙ ΛΕΓΕΙ Η ΒΙΒΛΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΙ

Τοῦ Cresley H. Frunt

Η ΠΙΟ συχνὴ ἀπάντησις τῶν Χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι εἰσάγονται στὴν θεωρία τῆς μετενσαρκώσεως, εἶναι: «Δὲν τὸ λέγει ἡ Βίβλος!». Ἡ διδασκαλία εἶναι παράξενη καὶ τοὺς χρειάζεται Βιβλικὴ ὑποστήριξις γενικὰ γιὰ κάθε ἀσυνήθιστη ἄποψη πάνω σὲ θρησκευτικὰ ζητήματα.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι διαρκῶς αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν Χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι δέχονται τὴν μετενσάρκωσι ὡς τὴν μόνη ἔγκυρη ἐξήγησι τῶν φαινομενικῶν ἀδικιῶν τῆς ζωῆς. Εἶναι ἐπίσης ἀλήθεια, ὅτι βρίσκουν ἄφθονη ὑποστήριξι στὴν Βίβλο γιὰ τὴν πίστι των, ὅτι ὁ Πατὴρ ὅλων ἡμῶν εἶναι ἕνας δίκαιος Θεός. Βλέπουν τὸ σακάτικο παιδί, τὸν πιστὸ καὶ εὐσεβῆ, ἀλλὰ ἀρρωστιάρη ἔφηβο, τὸ τρομερὸ μαρτύριο τῶν ἀθώων θυμάτων τοῦ πολέμου, τῆς πλανημένης φυλακίσεως—ἀκόμη καὶ ἐκτελέσεως, ἐνῶ παράλληλα βλέπουν τὴν ὁλόφωτη ζωή, τὴν γερὴ ὑγεία καὶ τὴν ἀποφυγὴ ἀπὸ παντὸς κινδύνου καὶ στενοχώριας τῶν ἀπίστων καὶ τῶν ἀδίκων. Βλέπουν ἀκόμα ἄτομα μεγάλης πνευματικῆς ἱκανότητος νὰ παραγκωνίζωνται ἀπὸ ἄλλους χαμηλῆς ὑποστάσεως. Καὶ ὅμως οἱ Χριστιανοὶ αὐτοὶ δὲν κατέχονται ἀπὸ σύγχυσι ὅταν θεωροῦν τὶς φαινομενικὲς τοῦτες ἀσυνέπειες τῆς ζωῆς. Τὶς βλέπουν σὰν ἀποτέλεσμα τοῦ παρελθόντος, σὰν συγκομιδὴ περασμένης ζωῆς στὴ γῆ—ζωῆς ὅπου πράξεις καλὲς καὶ κακὲς καταγράφονται ὅλες στὸ Βιβλίο

Ἀπὸ τὸ The American Theosophist

τῆς Ζωῆς.

Ἡ πίστις των αὐτὴ εἶναι σύμφωνη μὲ τὴν διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Μὴ πλανᾶσθε, Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται· ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει» (Πρὸς Γαλάτας: 6,7). Αὐτὸς εἶναι ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ, νόμος τῆς θείας δικαιοσύνης ἢ τῆς ἀνταποδόσεως. Στὴν Ἀνατολὴ καλεῖται Κάρμα, ὁ βασικὸς νόμος τῆς αἰώνιας δικαιοσύνης.

Μετενσάρκωσις καὶ θεία δικαιοσύνη εἶναι ἀχώριστες καὶ ἀλληλοσυμπληρούμενες. Ἡ μετενσάρκωσις εἶναι τὸ ὄχημα τῆς θείας δικαιοσύνης. Χρειάζεται τὴν μετενσάρκωσι γιὰ τὴν ἐκπλήρωσί της. Ἡ διδασκαλία αὐτὴ εἶναι. Ἂς δοῦμε τώρα ἐὰν ἡ Βίβλος τὴν στηρίζῃ. Παρατηρήσετε αὐτὸ τὸ χωρίον (9: 18, 19) τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου: «Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν (Ἰησοῦν) προσευχόμενον καταμόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτούς, λέγων· τίνα μὲ λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον· Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη». Σχετικὰ κυττάξετε τὰ εὐαγγέλια κατὰ Ματθαῖον (16:13) καὶ κατὰ Μᾶρκον (8:27).

Ἂν καὶ ἡ γνώμη τοῦ «ὄχλου», περὶ τῆς ὁποίας ὁ Ἰησοῦς ἐρωτοῦσε τοὺς μαθητάς του, διέφερε ἐλαφρῶς, τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ὅλοι ἐπίστευαν πὼς ὁ Ἰησοῦς, λόγῳ τῆς σοφίας καὶ πνευματικῆς δυνάμεώς Του, ἦταν κάποιος μεγάλος προφήτης ποὺ εἶχε ξαναγυρίσει στὴ γῆ, μετενσάρκωσις μιᾶς μεγάλης ψυχῆς.

Δὲν ἦταν λοιπὸν στὰ χρόνια τοῦ Ἰησοῦ ἡ μετενσάρκωσις ἕνα παράξενο δόγμα, ἀλλὰ ἑδραιωμένη ἀρχή. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐθεώρησε ἀναγκαῖο νὰ τὴν μνημονεύσῃ στοὺς δημοσίους λόγους του. Μόνον ἀργότερα, στοὺς Σκοτεινοὺς Χρόνους, ἐχάθηκε ἀπὸ τὴν Χριστιανωσύνη ἡ γνῶσις τῆς μετενσαρκώσεως. Ξαναβρέθηκε στὶς τελευταῖες δεκαετίες.

Γνωρίζουμε, ὅτι οὐδέποτε ὁ Ἰησοῦς ἐπέτρεψε στὶς ψευδεῖς θεωρίες καὶ ἀπόψεις νὰ περάσουν ἀνενόχλητες. Διαρκῶς ἔκανε δηκτικὲς ἐπιθέσεις στὶς πλάνες καὶ ὑποκρισίες τῶν Σαδουκαίων καὶ Φαρισαίων. Καὶ ὅμως, ὅταν τοῦ ἀνεφέρθη ἡ λαϊκὴ πίστις πὼς ἦταν ἡ μετενσάρκωσις μιᾶς μεγάλης μορφῆς τοῦ παρελθόντος, δὲν ἀκοῦμε καμμία λέξι κριτικῆς! Γιατί; — φαίνεται ὅτι ἀπεδέχετο τὴν ἀρχὴ αὐτή, ἴσως καὶ τὴν ἐδίδασκε στὰ μυστήρια ἰδιαίτερα στοὺς μαθητάς Του.

Ξαναγυρίζοντας στὴν Βίβλο, διαβάζουμε στὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιο (11: 10 — 15) τὴν μαρτυρία τοῦ Ἰησοῦ περὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ: «Οὗτος γάρ ἐστι περὶ οὗ γέγραπται· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου... Καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτόν ἐστιν Ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω». Σχετικὰ κυττάξετε κατὰ Λουκᾶν 7:27.

Ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρεται πρὸς

τὸ ἀκροατήριό Του στὴν ἀρχαία προφητεία (Μαλαχίας 3: 1 καὶ 4: 5) ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ ἐρχόταν ὕστερα ἀπὸ ἕναν πρόδρομο, ποὺ δὲν θὰ ἦταν ἄλλος ἀπὸ τὸν προφήτη Ἠλία. Ἑπομένως, τὸ νόημα τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ εἶναι σαφές. Λέγει πρὸς τὸν λαό, ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστὴς εἶναι μετενσάρκωσις τοῦ μεγάλου προφήτου Ἠλία.

Στὸ 9ον κεφάλαιο τοῦ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίου διαπιστώνουμε ὅτι ὁ ὄχλος ἐπίστευε στὴν μετενσάρκωσι, ἐπὶ πλέον δὲ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀπέφυγε νὰ καταδικάση τὴν πίστι αὐτή. Αὐτὴ εἶναι μιὰ μαρτυρία καλή, ἀλλὰ ἀρνητική. Θετικὴ μαρτυρία ὑπάρχει στὴν διαβεβαίωσι τοῦ Ἰησοῦ ὅτι ὁ Ἰωάννης εἶναι ὁ Ἠλίας, ὁ ὁποῖος ἐπανῆλθε στὴ γῆ. Μάλιστα, ἔχοντας ὑπ' ὄψιν Του, ὅτι μερικοὶ μποροῦν νὰ θεωροῦσαν ἀμφίβολη τὴν μαρτυρία Του, προσθέτει τοῦτα τὰ χαρακτηριστικὰ λόγια: «Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω». Ἀναφέρεται, φυσικά, στὴν πνευματικὴ ἀκοή— τὴν ἀφύπνισι τῆς διαισθήσεως τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία μόνη εἶναι ἱκανὴ νὰ ἀντιληφθῆ τὴν πνευματικὴ ἀλήθεια.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ 17ου κεφαλαίου τοῦ κατὰ Ματθαῖον βρίσκουμε τὴν ἀκόλουθη ἱστορία: «Μεθ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἀναβιβάζει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν· καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν... Καὶ ἰδοὺ ἐφάνησαν εἰς αὐτοὺς Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας συλλαλοῦντες μετ' αὐτοῦ... Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους... ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· Ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον καὶ ἀποκαταστήσει πάντα, λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἠλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτόν, ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν... Τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ β α π τ ι σ τ ο ῦ εἶπεν αὐτοῖς». Σχετικὰ κυττάξετε, κατὰ Μᾶρκον 9: 11.

Χρειάζεται περισσότερο θετικὴ ἀπόδειξις; Δίχως τὸ ἐλαφρότερο ἴχνος ἀμφιβολίας, ὁ Ἰησοῦς δίδαξε ὅτι ὁ Ἠλίας ἔχει ἐπιστρέψει σὲ ἄλλη ἔνσαρκη ζωή. Καὶ εἶναι φανερὸ (κυττάξετε ἐπίσης κατὰ Λουκᾶν 1: 76 καὶ κατὰ Μᾶρκον 1:2) ὅτι οἱ γραμματεῖς ἐπερίμεναν τὴν ἔλευσι τοῦ Ἠλία. Βέβαια ὁ νόμος τῆς θείας δικαιοσύνης ἢ Κάρμα δὲν ἀ ν ά γ κ α σ ε τὸν Ἠλία νὰ ἐπιστρέψη, καθὼς πράττει μὲ τοὺς κοινοὺς θνητούς, διότι αὐτὴ ἡ ἐπιστροφὴ ἔλαβε χώραν γιὰ τὴν ἐκπλήρωσι μιᾶς συγκεκριμένης καὶ θείας ἀποστολῆς. Ἐμεῖς οἱ συνήθεις ἄνθρωποι εἴμαστε δεμένοι στὸν κύκλο τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ θανάτου ἕως ὅτου γίνουμε δυνατοὶ ἀρκετὰ νὰ ξεπεράσουμε τὴν ἀδυναμία τῆς σάρκας καὶ τὶς περιπέτειες τῆς γήϊνης ζωῆς. Τότε θ' ἀνθίση ἡ πνευματική μας φύσις καὶ θὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ τὸν νόμο καὶ τὴν μετενσάρκωσι, περνῶντας στὴν αἰώνια ζωή.

Στὴν Ἀποκάλυψι (3:12) δια-

βάζουμε: «Ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στύλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι». Γιὰ νὰ γίνῃ κανεὶς «στύλος τοῦ ναοῦ» πρέπει νὰ ἔχῃ κατακτήσει τὴν σάρκα καὶ τὶς δυνάμεις τοῦ κακοῦ. Ἔχοντας γίνει τέτοιος στύλος, θὰ πάψῃ νὰ εἶναι δεμένος στὸν μελαγχολικὸ κύκλο γεννήσεως καὶ θανάτου. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἀποκλείει τὴν ἐπάνοδο τῆς θριαμβευτικῆς ψυχῆς, ὄχι γιὰ ὑλικὴ ἀναγκαιότητα πρὸς πνευματικὴ ἀνάπτυξι, ἀλλὰ πρὸς ἐκτέλεσι εἰδικῆς ἀποστολῆς, ὅπως ὁ Ἠλίας ἐπανῆλθε γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν Κύριο στὸ ἔργον Του.

* * *

Ἡ μετενσάρκωσις δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ τὴν μετεμψύχωσι — τὴν πίστι ὅτι ἀνθρώπινες ψυχὲς μπορεῖ νὰ ξαναγυρίσουν στὴ γῆ ὡς ζῶα, ἔντομα, φύλλα χλόης, καὶ τὰ τοιαῦτα. Αὐτὴ ἡ δεισιδαιμονία ἀποτελεῖ ἐκφυλισμὸ τῆς ἀρχικῆς θεωρίας σὲ καθυστερημένους λαοὺς ἀνατολικῶν. λαῶν. Οἱ μορφωμένοι ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς λαοὺς δὲν πιστεύουν πιὰ στὴν μετεμψύχωσι, καθὼς καὶ οἱ μορφωμένοι Χριστιανοὶ δὲν πιστεύουν ὅτι ὁ Σατανᾶς θὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς τρυπῶντας τους μὲ πηρούνια καὶ βράζοντάς τους σὲ καζάνια πίσσας.

Κάθε ἀληθινὴ θρησκεία διδάσκει ὅτι ἡ ψυχὴ ἐπιζεῖ τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ σώματος. Ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς ἀποτελεῖ τὴν ἀρχαιότερη θρησκευτικὴ διδασκαλία.

Πόθεν τὸ ἀθάνατο ὂν καὶ ποιός ὁ πλάστης του; Ἀσφαλῶς, μόνον ὁ Αἰώνιος Εἷς μπορεῖ νὰ πλάσῃ ἀθάνατο ὄν, τὴν ἀνθρώπινη ψυχή. Ὁ Θεὸς λοιπὸν εἶναι ὁ δημιουργὸς τῆς ψυχῆς, οὐσίας ποὺ ἐκπορεύεται ἀπὸ τὴν θεία φύσι· τὸ καθῆκον τῆς προμηθείας τοῦ γηίνου σκηνώματος ἐπαφίεται στὴν μητέρα.

Καὶ τώρα φθάνουμε στὸ πρόβλημα: Ἡ ἀνθρώπινη ἐπιστήμη χαράσσει τὴν γέννησι καὶ ἀνάπτυξι τοῦ σώματος, ἀλλὰ τί ξέρουμε γιὰ τὴν πρώτη ἔναρξι τῆς ψυχῆς; Τὸ σῶμα δημιουργεῖται μὲ τὴν γέννησι· ἡ ψυχὴ πότε δημιουργεῖται; Θίγουμε ἴσως ἕνα θεῖο μυστήριο, πολὺ βαθὺ γιὰ νὰ μπορέσῃ τὸ ἀβοήθητο ἀνθρώπινο πνεῦμα νὰ εἰσχωρήσῃ. Οἱ ραββῖνοι τοῦ ἀρχαίου Ἰσραὴλ ἐδίδασκαν τὸ δόγμα τῆς προ—ϋπάρξεως. Σύμφωνα μὲ τὴν διδασκαλία τους, ὅλες οἱ ψυχὲς ἐπλάσθηκαν «ἐν ἀρχῇ», δηλαδὴ κατὰ τὶς ἕξη ἡμέρες τῆς δημιουργίας. Ὁ Ἰησοῦς ἐδίδαξε τὴν ὕπαρξι τῆς ψυχῆς πρὶν ἀπὸ τὴν γήινη ζωή της, ἂν καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι ὁλοφάνερο στὸν συνηθισμένο ἀναγνώστη τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Ἂς δοῦμε τώρα τὴν ἱστορία τοῦ ἀσώτου υἱοῦ ἀπὸ τὸ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγέλιο (15:11).

«Εἶπε δέ· ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς· καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί· πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον· καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησε εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. δαπανήσαντος

δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπε· πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι. ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου... εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας... ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὑρέθη». Καὶ εἶπε κατόπιν ὁ πατέρας πρὸς τὸν πρεσβύτερο ἀδελφὸ τοῦ ἀσώτου: «Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ᾽ ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν· εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὑρέθη».

Πάντοτε ἔδιδε πνευματικὸ νόημα στὶς παραβολές Του ὁ Ἰησοῦς. Στὴν παραβολὴ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ περιγράφει τὴν ἱστορία τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς — πῶς ἀφήνει τὸν ἀληθινὸ οἶκο της μὲ τὸν Πατέρα, καὶ πηγαίνει σὲ μιὰ «μακρυνὴ χώρα» ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιθυμίας γιὰ ἐμπειρία τῶν αἰσθήσεων. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι ὁ ἄσωτος ὑφίστατο π ρ ῶ τ α μαζὶ μὲ τὸν πατέρα του π ρ ὶ ν μεταβῆ στὴ «μακρυνὴ χώρα», δηλαδὴ πρὶν κατέλθη στὴ γῆ σὲ ἔνσαρκη ζωή.

Καθὼς ἀνεφέρθη προηγουμένως, ἕως ὅτου ἡ ψυχὴ νὰ ξεπεράση τὴν σαρκική της ἐνδυμασία καὶ τὰ κακὰ τοῦ κόσμου, ἕως ὅτου νὰ ἀνυψωθῆ καὶ νὰ γίνη «στύλος ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ», εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιστρέφη στὴ γῆ γιὰ νὰ συλλέγη περισσότερη δύναμι, πεῖρα καὶ σοφία. Στὴν παραβολὴ ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς ἀντιπροσωπεύει τὴν ψυχή, ἡ ὁποία κατέκτησε τὴν ὑλικὴ ζωὴ σὲ προηγούμενο κύκλο. Ἡ ἐπιθυμία γιὰ κοσμικὴ ζωὴ ἐνυπάρχει στὴν νεώτερη ψυχή. Ξέρουμε ὅτι ἡ ζωὴ αὐτὴ παρακολουθεῖται ἀπὸ πόνο καὶ θλῖψι. Θὰ ὁδηγήσουν ὅμως στὴ σοφία. «Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα», φωνάζει ἡ ἀφυπνισμένη ψυχή. Τὸ τελικὸ ἀποτέλεσμα εἶναι σοφία, πνευματικότης καὶ αἰώνια ζωή, ὡς «στύλος ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ», ὁ ὁποῖος «ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθη ἔτι».

Ἀξιοσημείωτον ἐπίσης ὅτι ὁ πατέρας θεωρεῖ τὴν περιπέτεια τοῦ γυιοῦ του στὴ «μακρυνὴ χώρα» σὰν θάνατο. «Ὅτι ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε». Συναντοῦμε συχνὰ τούτη τὴν ἰδέα στὴν Γραφή, ὅπου ἡ αἰσθησιακὴ ζωὴ τῆς ψυχῆς στὸ σῶμα θεωρεῖται θάνατος. Ὁ Παῦλος λέγει: «Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;» (Πρὸς Ρωμαίους 7:24). Ἐπίσης: «Τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία, ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νό-

μος» (Πρὸς Κορινθίους Α΄ 15:56). Καὶ πάλι: «Ἕτερος τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου, ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς» (κατὰ Ματθαῖον 8:21—22). Εἶναι λοιπὸν φανερὸ πῶς τὸ ταξίδι τοῦ ἀσώτου στὴν μακρυνὴ χώρα σημαίνει τὴν κάθοδο τῆς ψυχῆς στὴ ζωὴ τῶν ὑλικῶν αἰσθήσεων στὴ γῆ.

Ὁ Ἰησοῦς διδάσκει ἐπίσης σ' αὐτὴ τὴν παραβολή, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἔπλασε τὸν κόσμο μὲ τὶς τόσες αὐταπάτες καὶ τοὺς πειρασμούς, γιὰ νὰ ἐκδικηθῆ τὶς ἄπειρες κα ἄσορες ψυχές. Τὸ δείχνει ἡ ἱστορία τοῦ ἀσώτου. Τὸν ὑποδέχονται στὸν οἶκο τοῦ πατρός του. Ἀσφαλῶς, ὑπέφερε πολύ. Ἀλλὰ ἦταν τὸ ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα τῶν ἰδίων του πράξεων, ἡ συνέπεια τοῦ ἀνεξερεύνητου νόμου τῆς θείας δικαιοσύνης. Ὅσα ὑπέφερε δὲν εἶχαν τὴν ἔννοια τῆς ἐκδικήσεως ἢ τιμωρίας ἀπὸ μέρους τοῦ Θεοῦ. Ἦσαν ἡ ἁπλῆ καὶ ἀπρόσωπη λειτουργία τῆς αἰώνιας δικαιοσύνης.

Ὁ Ἰησοῦς τὸ ἀποσαφηνίζει αὐτὸ στὸ 7ον κεφάλαιον τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου: «Καὶ ἐνῶ ἀνεχώρει εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς. καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες· Ραββί, τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῆ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς· οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῆ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ».

«Ἔργα τοῦ Θεοῦ» εἶναι ἡ θεία δικαιοσύνη. Μπορεῖ νὰ νομίσουν μερικοι πῶς αὐτὴ ἡ περικοπὴ διεστράφη ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς ἀντιγραφεῖς. Ὁπωσδήποτε, δὲν μπορεῖ νὰ ἐδίδασκε ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἡ ἁμαρτία μένει δίχως ἀποτελέσματα. Τὸ ξέρουμε. «Μὴ πλανᾶσθε. Θεὸς οὐ μυκτηρίζεται· ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει».

Ὁ Ἰησοῦς ἐπίσης, ὅσο καὶ νὰ φανῆ παράδοξη ἡ διαπίστωσις, δὲν ἐννοεῖ ὅτι ἡ τυφλότης ἐκ γενετῆς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀποτέλεσμα παλαιοτέρου ἁμαρτήματος. Διότι ὁ Ἰησοῦς (κατὰ Ματθαῖον 9: 5—7) λέγει: «Τί γάρ ἐστιν εὐκολώτερον, εἰπεῖν, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν, ἔγειρε καὶ περιπάτει; ἵνα δὲ ἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας, τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ· ἐγερθεὶς ἆρον σου τὴν κλίνην καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκον σου». Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις, στὴ ρίζα τὸ νόημα εἶναι τὸ ἴδιο. Ὅτι δηλαδὴ ἡ ἁμαρτία τοῦ παρελθόντος καὶ ἡ σημερινὴ νόσος εἶναι αἰτία καὶ ἀποτέλεσμα.

Πιθανὸν ἕνα μέρος τῶν γνησίων λόγων τοῦ Ἰησοῦ νὰ παρελείφθησαν ἢ νὰ ἠλλοιώθησαν ἀπὸ ἀπληροφόρητους ἀντιγραφεῖς τῶν εὐαγγελίων στὴν ἐποχὴ τῆς διαμορφώσεώς των· γιατὶ φαίνεται κάποιο κενόν. Πάντως, ἐὰν θεωρηθοῦν αὐτὰ τὰ λόγια ὡς ἀπόρριψις τῆς ἀπόψεως τῆς μετενσαρκώσεως, ἐξ ἴσου μπορεῖ νὰ θεω-

ρηθοῦν ὡς ἀπόρριψις τῆς ἀπόψεως τῆς κληρονομικότητος, ἡ ὁποία, ὅμως, ὑπάρχει στὴν Βίβλο (Ἔξοδος 20 καὶ 34:7), ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ἁμαρτίαι γονέων πληρώνονται ἀπὸ τὰ τέκνα των, ἀκόμη καὶ μέχρι τρίτης γενεᾶς. Καὶ δὲν μποροῦσε ὁ Ἰησοῦς νὰ ἔλθη σ' ἀντίθεσι μὲ τὴν Γραφή. Προφανῶς, ἡ πρόθεσίς Του ἦταν νὰ βεβαιώση τοὺς μαθητάς Του, ὅτι ἡ γέννησις τοῦ τυφλοῦ ἦταν ἡ ἀναπόφευκτη λειτουργία τοῦ ἀπρόσωπου νόμου (θείας δικαιοσύνης, καλουμένης ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν «ἔργα τοῦ Θεοῦ») μᾶλλον, παρὰ περίπτωσις ἐκδικήσεως ἢ τιμωρίας. Δύσκολα θὰ ἐθεωρεῖτο δικαιοσύνη τὸ νὰ γεννηθῆ κανεὶς τυφλός, ἐπειδὴ κάποιος ἄλλος (οἱ γονεῖς του) εἶχαν ἁμαρτήσει· οὔτε θὰ ἐθεωρεῖτο δικαιοσύνη τὸ νὰ γεννηθῆ κανεὶς τυφλὸς τυχαίως, ἐὰν οἱ πράξεις τοῦ ἰδίου σ' ἄλλη ζωὴ δὲν εἶχαν καμμιὰ σχέσι μὲ τὴν παροῦσα κατάστασί του.

Λαμπερὸ φῶς ἐξέρχεται ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἱστορία, εἰδικὰ ἀπὸ τὴν ἐρώτησι τῶν μαθητῶν «τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ;». Τι ἐκπληκτικὴ ἐρώτησις! Διότι, πῶς θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ὑποθέσουν οἱ μαθηταί, ὅτι ὁ τυφλὸς ἴσως ἦταν ὁ ἴδιος ὑπαίτιος ποὺ γεννήθηκε τυφλός, ἐὰν ὁ Ἰησοῦς δὲν τοὺς ἐδίδασκε τὸ δόγμα τῆς μετενσαρκώσεως;

Πολλοὶ Χριστιανοὶ εἶναι ἕτοιμοι νὰ δεχθοῦν τὴν μετενσάρκωσι τοῦ Ἠλία. Ὡστόσο, ἐπειδὴ τὰ πάντα εἶναι δυνατὰ στὸν Θεό, δέχονται ὅτι ἡ περίπτωσις τοῦ Ἠλία ἦταν ἐξαιρετικὴ (σ' αὐτό, σύμφωνοι), ἀλλὰ δὲν θεωροῦν ὅτι ἡ μετενσάρκωσις ἐφαρμόζεται καὶ στὸν συνήθη ἄνθρωπο.

Ὢ ἀνθρώπινη δυστροπία! Εἶναι ολοφάνερο ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο. Καὶ τὰ λόγια τῶν μαθητῶν, κατὰ τὸ κείμενον τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, μαρτυροῦν ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς μετενσαρκώσεως τοὺς ἦταν λίαν γνωστή. Ἐπὶ πλέον, ὅτι ἡ μετενσάρκωσις καὶ ἡ θεία δικαιοσύνη ἢ Κάρμα εἶναι σὲ ἁρμονία μὲ τὴν διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν Βίβλο.

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ διαβάζουνε πολλὰ καὶ πράττουνε ὀλίγα εἶναι σὰν τὶς καμπάνες, ποὺ ἠχοῦνε γιὰ νὰ καλέσουνε τοὺς ἄλλους, μὰ δὲν μπαίνουνε ποτὲ μέσα στὴν ἐκκλησία οἱ ἴδιες

Thomas North

Ὡραῖο εἶναι νὰ συγχωρῇς, ὡραιότερο νὰ ξεχνᾷς.

Robert Browning

Στὴ γέννησι ἑνὸς παιδιοῦ

Maiti F. Gavers

Ποιός ἔρχεται; Εἶν' ἕνας σύντροφος δέκα χιλιάδων ἐτῶν
Ποὺ συντροφιά, σ' ἄλλη ἐποχή, σκηνὴ καὶ κλῖμα,
Στὰ ὅρια τῶν Χωραφιῶν τοῦ Χρόνου,
Ἐδρέψαμε τὰ φροῦτα τῆς Ζωῆς, συχνὰ δακρυοβρεγμένα;

Ἢ μήπως ἕνας ἄγνωστος; Ποὺ εἶχε ξανὰ θερίσει
τὰ ἴδια αὐτὰ λιβάδια μ' ἄλλα χέρια;
Ποιός ταξιδιώτης ἔρχεται μὲ ρίζες καὶ μὲ σπόρους
Τὴν ἴδια γῆ ἄλλη μιὰ φορὰ πάλι νὰ τὴν ὀργώσῃ;

Σύντροφε ἢ ξένε, ἐμεῖς θὰ σὲ καλωσορίσουμε
Στοῦ Χρόνου τὰ Χωράφια, γεμᾶτα ἀπὸ ταφόπετρες
κι' ἀπ' ἀγκαθιές. Κι' ἀκόμη θὰ σὲ ὁδηγήσουμε—
Ἂν καὶ ἴσως μᾶς ὁδήγησες παληότερα ἐσύ.

Καλλιέργησε τ' ἀμπέλι σου, τὸ χρυσαφὶ σιτάρι.
Κι' ὅταν τελειώσῃς τὸ ἔργο σου κι' ἡ ὥρα σου σημάνῃ
Σύναξε τὴ συγκομιδὴ καὶ γύρνα πάλι πίσω
Στὸ Κράτος τοῦ Αἰώνιου πάντα ἱκανοποιημένος.

Καλῶς μᾶς ἦρθες, χωρισμὸς στ' ἀλήθεια δὲν ὑπάρχει
Κι' ἂς δείχνουν τὰ φαινόμενα στοῦ χρόνου τὰ χωράφια.
Θαμπώνει ἀπ' τὴν ὁμίχλη ἡ ματιά, μὰ οἱ δεσμοὶ δὲν σπᾶνε,
Μένουνε πάντα δυνατοί, στὸ διάβα τῶν αἰώνων.

Ο ΚΟΜΦΟΥΚΙΟΣ

ΚΑΙ Η ΒΑΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ

Srimat Puragra Parampanthi

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ τοῦ Κομφουκίου (551 — 479 π.Χ.) διετήρησε τὴν ἐπικράτησί της στὸν Κινεζικὸ λαὸ ἐπὶ δύο χιλιάδες πεντακόσια χρόνια, ἀλλὰ καὶ σήμερα ἀκόμη ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἰσχυρὴ στὴν χώρα τῆς γεννήσεώς της. Ἡ φιλοσοφία του ἔχει μιὰ παγκοσμιότητα, ποὺ ξεπερνάει τὰ ὅρια τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου, τῆς πίστεως καὶ τῆς φυλῆς. Ὁ πλατὺς ἀνθρωπισμός της τείνει πρὸς ὁλόκληρη τὴν ἀνθρώπινη φύσι. Καὶ ἴσως αὐτὰ τὰ στοιχεῖα νὰ εἶναι ὁ λόγος τῆς ἐπιβιώσεως τοῦ Κομφουκιανισμοῦ.

Στοὺς ἀλλοδαποὺς ὁ σοφὸς Κομφούκιος (ἀπὸ τὸ Κόνγκ Φουτσέ=ὁ Διδάσκαλος Κόνγκ) εἶναι γνωστὸς κυρίως ἀπὸ τὰ ἀποφθέγματά του, ποὺ ἔχουν βαθειὰ ἑνότητα καὶ διαρκῆ ἀξία.

Ὁ Κομφουκιανισμὸς ἀποβλέπει στὴν κοινωνικὴ τάξι διὰ μέσου ἠθικῆς διαμορφώσεως, μὲ βάσι τὴν προσωπικὴ καλλιέργεια ἑνὸς ἑκάστου. Θέλει τὴν πολιτικὴ ἁρμονία νὰ ἀναδύεται ἀπὸ τὴν ἠθικὴ ἁρμονία τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ καλὴ κυβέρνησις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν καλὸ λαό. Γιὰ τὴν ἐξέλιξί του προτιμᾶ τὴν ἐπίδρασι τῶν παραδειγμάτων ἠθικῆς καὶ ἀρετῆς, παρὰ τὸν φόβο τῆς τιμωρίας τῶν παραβάσεων. Σ᾿ αὐτὸ διαφέρει ὁ Κομφουκιανισμὸς ἀπὸ τὸν Ταοϊσμό, ὁ ὁποῖος θέτει ἀρνητικοὺς κανόνες. Ἐξ ἄλλου τὸ ρητὸν «μέτρον τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ ἄνθρωπος» ξεχωρίζει τὸν Κομφουκιανισμὸ ἀπὸ τὶς ἄλλες φιλοσοφίες, ποὺ βάζουν μπροστὰ στὸν ἄνθρωπο ἕνα ἰδεῶδες τελειοποιήσεως μακρυὰ ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες δυνατότητες, σὲ θεῖο περιβάλλον. Λέγει πὼς τὸ βασίλειο τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μέσα στὸν ἴδιον, γι᾿ αὐτὸ ὁ ἄνθρωπος ποὺ θέλει νὰ τελειοποιηθῇ πρέπει ν᾿ ἀποβλέψῃ στὸ καλύτερο ποὺ μπορεῖ ν᾿ ἀποδώσῃ ἡ ἀνθρώπινη

Ἀπὸ τὸ Th. Review, Βαρανάσι Ἰνδιῶν

φύσις του. Ἀναλύει δὲ τὴν τελειοποίησι τῆς ἐθνικῆς ζωῆς σὲ ζωὴ οἰκογενειακὴ καὶ ἀτομική, ὥστε καλὰ τέκνα, καλοὶ ἀδελφοί, σύζυγοι, πατέρες καὶ καλὲς μητέρες, σύζυγοι κ.λ.π. εἶναι, σὲ τελευταία ἀνάλυσι, τὰ θεμέλια τῆς καλῆς κυβερνήσεως, κοινωνικῆς ἠθικῆς καὶ ἀληθινῆς ἀνθρωπιᾶς.

Γιὰ τὴν τελειοποίησι τοῦ ἀνθρώπου ὁ Κομφουκιανισμὸς ὑποδεικνύει ὡρισμένους δρόμους καὶ μέσα, ἀλλὰ ὑποστηρίζει ὅτι ὁ καλύτερος δρόμος εἶναι ἡ μίμησις τῶν λαμπρῶν παραδειγμάτων προσώπων ὑψηλῆς ἀκεραιότητος καὶ ἀναπτύξεως. Ἔτσι ἡ θεωρία τοῦ Κομφουκιανισμοῦ τείνει στὸ δόγμα τῆς διανοητικῆς ἀνωτέρας τάξεως, τῆς ἰθυνούσης ταξεως, ἡ ὁποία, ὅμως, πρέπει νὰ εἶναι αὐθόρμητα ἀνώτερη, ἀπὸ ἠθικὴ ἄποψι—ἀλλοιῶς δὲν ἐκπληρώνει τὸν σκοπό της. Μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια ὁ Κομφούκιος χρησιμοποιεῖ τὶς ἐκφράσεις «κύριος», «ἀνώτερος ἄνθρωπος» ἢ «κυρίως ἄνθρωπος». Ἑπομένως ὁ Κομφουκιανισμὸς ἔχει τὶς ἀκόλουθες θεμελιώδεις ἀπόψεις:

1. Ταυτίζει τὴν πολιτικὴ μὲ τὴν ἠθική.

2. Ὁραματίζεται μιὰ πνευματικὴ κοινωνικὴ τάξι.

3. Ὑποστηρίζει ὅτι μέτρον τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ ἄνθρωπος.

4. Θεωρεῖ τὴν προσωπικὴ καλλιέργεια, βάσι τῆς παγκοσμίου τάξεως.

5. Συνιστᾶ τὴν μίμησι τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀνωτέρας τάξεως.

Μ' ἄλλα λόγια ὁ Κουμφουκιανισμὸς θεωρεῖ τὴν παγκόσμια τάξι πανταχοῦ παροῦσα καὶ τὴν θέλει βασιζομένη στὸν ἠθικὸ νόμο. Ἡ ἀνθρώπινη φύσις εἶναι θεοδώρητη καὶ ὑπόκειται στὸ νόμο τῆς τελειοποιήσεως. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ξεφύγη ἀπὸ τὴν λειτουργία τοῦ ἠθικοῦ νόμου, διότι ἡ τήρησίς του εἶναι μέσα στὴν ἴδια τὴν φύσι του. Τὸ κεντρικὸ ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου στερημένο ἀπὸ τὰ πάθη εἶναι ἡ ἕδρα τῆς ἠθικῆς ὑπάρξεως, ἤτοι ἡ μύχια οὐσία τοῦ ἐγὼ εἶναι οὐσία ἠθικῆς ἢ ἠθικοῦ νόμου. Χρειάζεται ν' ἀφυπνισθῆ καὶ νὰ δράση, νὰ καρποφορήση. Ὁ ἠθικὸς νόμος φθάνει τὴν ἁρμονία ὅταν τὰ πάθη καὶ αἱ συγκινήσεις τοῦ ἀνθρώπου ἐναρμονίζονται μὲ τὴν ὑλικὴ καὶ πνευματικὴ εὐημερία τοῦ ἀνθρώπου. Δηλαδὴ ἡ ἠθικότης δὲν ἔγκειται στὴν ἀπάρνησι τῶν παθῶν καὶ συγκινήσεων, ἀλλὰ στὴν ἰσορρόπησί των πρὸς τὸν σκοπὸ δημιουργικῶν ἐκδηλώσεων.

Ὁ Κομφουκιανισμός, ἑπομένως, ἀντιμετωπίζει δύο καταστάσεις—τὴν κατάστασι τοῦ ἠθικοῦ ὄντος ἢ «κεντρικοῦ ἐγώ» καὶ τὴν κατάστασι τῆς ἠθικῆς ἁρμονίας. Τὸ ἠθικὸ ὂν ἢ κεντρικὸ ἐγὼ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ αἰώνια βάσις τῆς ἀνθρώπινης ὑπάρξεως, ἐνῶ ἡ ἁρμονία ἢ ἠθικὸς νόμος εἶναι ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ ἠθικοῦ ὄντος καὶ ἡ τάξις τοῦ παγκόσμιου νόμου. Ὁ ἠθικὸς νόμος δὲν περιορίζεται μόνον στ' ἄτομα —εἶναι πανταχοῦ. Ἐνεργεῖ σ' ὅλο τὸ σύμπαν, ποὺ ἐπιτελεῖ ἕνα θεῖο σκοπό. Ἡ ἐπίτευξις θείας ἁρμονίας εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς δη-

μιουργίας.

Ὁ Κομφούκιος λέγει : «Ἡ ζωὴ ἑνὸς ἠθικοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ παραδειγματισμὸν βάσει τῆς οἰκουμενικῆς ἠθικῆς τάξεως». Ὥστε σκοπὸς τῆς ζωῆς εἶναι ἡ ἐγκατάστασις ὁμονοίας μεταξὺ ἀνθρωπίνου ὄντος καὶ κοσμικῆς ἠθικῆς τάξεως. Ἡ ζωὴ ποὺ εὑρίσκεται σὲ ρῆξι μὲ τὴν ἠθικὴ τάξι, εἶναι ζωὴ ἀγοραίου προσώπου. Ὁ ἠθικὸς ἄνθρωπος πάντα καλλιεργεῖ τὸ ἀληθινό του ἐγὼ ἢ ἠθικὴ φύσι. Ὁ Κομφούκιος λέγει : «Ἡ ἀνεύρεσις τοῦ κεντρικοῦ νήματος τοῦ ἠθικοῦ μας ὄντος, ποὺ μᾶς ἑνώνει μὲ τὴν οἰκουμενικὴ τάξι, εἶναι πραγματικὰ τὸ ὑψηλότερο ἐπίτευγμα τοῦ ἀνθρώπου».

Ἀλλὰ ὁ ἠθικὸς νόμος δὲν εἶναι μιὰ τυφλὴ ἢ μοιραία δύναμις. Εἶναι λογικὴ καὶ πλήρης ἐννοιῶν. Ἐκπληρώνει ἕνα καθωρισμένο σκοπὸ καὶ ὁδηγεῖ ὅλα τὰ πράγματα πρὸς τὴν πλήρη ἀνάπτυξι καὶ ἐκπλήρωσι. Ἐπομένως, λογικὴ καὶ σκόπιμη διαδικασία διαπερνάει ὅλη τὴν δημιουργία. Καὶ ὁ ἀληθινὰ ἠθικὸς ἄνθρωπος μπορεῖ, χωρὶς ὁρατὴ προσπάθεια, νὰ ζήσῃ σὲ ἁρμονία μὲ τὴν οἰκουμενικὴ ἠθικὴ τάξι. Ὁ Κομφούκιος ὑποστηρίζει ὅτι μόνον ἄνθρωποι ἁγνῆς καὶ θείας φύσεως μποροῦν νὰ τὸ ἐπιτύχουν. Λέγει : «Ἡ ἰσχὺς τῶν πνευματικῶν δυνάμεων στὸ σύμπαν — πόσο δραστήρια εἶναι παντοῦ! Ἀόρατη στὰ μάτια, ἀψηλάφητη στὶς αἰσθήσεις, εὑρίσκεται μέσα σὲ ὅλα τὰ ὄντα καὶ τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ διαφύγῃ τὴν λειτουργία της». Συνεπῶς, ὁ Κομφούκιος ταυτίζει τὴν πνευματικὴ δύναμι μὲ τὴν ἠθικὴ τάξι, τὴν ἠθικὴ τάξι μὲ τὴν φύσι καὶ τὴν παγκόσμια ἀλήθεια μὲ ὁλόκληρη τὴν ὕπαρξι στὸν χῶρο καὶ τὸ χρόνο.

Ἠθικὸς ἄνθρωπος εἶναι ὁ ἰδεώδης υἱός, ἰδεώδης πατέρας, ἰδεώδης σύζυγος, ἰδεώδης ἀδελφὸς καὶ πάνω ἀπὸ ὅλα ἰδεώδης ἄνθρωπος· τὸ ἴδιο καὶ ἠθικὴ γυναίκα. Ὁ ἠθικὸς ἄνθρωπος εὑρίσκεται σὲ διαρκῆ μάχη γιὰ τὴν τελειοποίησι τοῦ ἑαυτοῦ του στὸ φῶς τῆς ὑψίστης κρίσεως καὶ σοφίας. Προσχωρεῖ στὴν ἀλήθεια καὶ τὴν πνευματικὴ ἰσχὺ καὶ ξεκινάει τὴν ἠθική του ὁδοιπορία ἀπὸ ἐπίπεδο χαμηλό, ἀνεβαίνοντας βαθμιαῖα ὅλο καὶ ψηλότερα. Ὁ Κομφούκιος συγκρίνει τὴν πορεία τῆς ἠθικῆς ἀναπτύξεως μὲ τὴν ἀνάβασι ἑνὸς ὕψους. Ὁ ἠθικὸς ἄνθρωπος πρέπει νὰ ξεκινήσῃ ἀπὸ τὸ χαμηλότερο βῆμα, ὥστε ἡ ἠθική του ἐξέλιξις νὰ εἶναι πλήρης καὶ ἐξαντλητική. Ὁ ἠθικὸς ἄνθρωπος δὲν δειλιάζει ἀπὸ τὴ φτώχεια, οὔτε θαμπώνεται ἀπὸ τὸν πλοῦτο· εἶναι ἐξ ἴσου δραστήριος στὸν καιρὸ τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης· δὲν ὑπάρχει κατάστασις ζωῆς, στὴν ὁποία νὰ μὴν εἶναι κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἡ ἀντίληψις τῆς ἠθικῆς ἐννοίας εἶναι τὸ βασικὸ γνώρισμα τοῦ ἠθικοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀληθινης σοφίας. Οἱ τρεῖς κύριες ἰδιότητες τοῦ ἠθικοῦ ἀνθρώπου εἶναι σοφία, συμπόνια καὶ θάρρος. Οἱ ἠθικὲς ἰδιότητες μπορεῖ νὰ γεννηθοῦν ἢ νὰ ἀποκτηθοῦν μὲ τὴν ἐκπαίδευσι καὶ τὴν πεῖρα. Μιλῶντας γιὰ

τὶς τρεῖς ἰδιότητες ὁ Κομφούκιος λέγει— «Ἡ ἀγάπη τῆς γνώσεως εἶναι συγγενὴς τῆς σοφίας, ἡ ἔντονη προσοχὴ στὴ διαγωγὴ εἶναι συγγενὴς τῆς συμπόνιας, ἡ εὐαισθησία στὴ ντροπὴ εἶναι συγγενὴς τοῦ θάρρους».

Τὸ ἑπόμενο σὲ σημασία τοῦ Κομφουκιανισμοῦ εἶναι ἡ ἀντίληψις τοῦ ἀληθινοῦ ἄνδρα ἢ τῆς ἀνδρικότητος. Γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς σταθερὰ ἀληθινὸς ἄνδρας, ὀφείλει ν' ἀναζητήση τὸ καλύτερο στὴ φύσι του καὶ ἀφοῦ τὸ εὕρη νὰ τὸ διατηρήση παντοτεινά. Ἴσως αὐτὴ εἶναι ἡ οὐσία τῆς ἠθικῆς τοῦ Κομφουκιανισμοῦ. Δίδεται ἔμφασις στὴν ἐσωτερικὴ ἱκανότητα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀνάπτυξις πρέπει νὰ ἔλθη ἐκ τῶν ἔνδον καὶ ὄχι ἔξωθεν. Δεύτερον, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ φθάση τὸν ὕψιστο σκοπὸ τῆς ἀληθινῆς ἀνδρικότητος βαθμιαίως μὲ διαδοχικὰ στάδια. Ὁ Κομφούκιος λέγει: «Μὲ τὸ νὰ εἶναι κανεὶς καλὸς υἱὸς καὶ καλὸς νεώτερος ἀδελφός, ἐξασφαλίζεται ἡ βάσις γιὰ νὰ γίνη καλὸς ἄνδρας».

Ὁ Κομφούκιος ἐπίσης λέγει: «Ἡ ἀλήθεια δὲν φεύγει ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη φύσι». Συνεπῶς, κάθε πρόσωπο μπορεῖ νὰ γίνη ἀληθινὸς ἄνδρας, φθάνει νὰ τὸ θελήση ἀληθινά. Κάθε ἄνδρας εἶναι ἐν δυνάμει ἀληθινὸς ἄνδρας· κάθε πρόσωπο εἶναι ἱκανὸ γιὰ τὴν ὕψιστη πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἀνάπτυξι, διότι ὅλα τὰ πρόσωπα ἔχουν πλασθῆ μὲ ἰσότητα καλωσύνης καρδιᾶς. Πρόκειται γιὰ μιὰ οὐμανιστικὴ προσέγγισι στὸ πρόβλημα τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὴ ἡ οὐμανιστικὴ ἰδέα εἶναι ἀχώριστα δεμένη μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ Κομφουκίου: «Μὴν πράττεις στοὺς ἄλλους ὅ,τι δὲν θέλεις νὰ πράξουν οἱ ἄλλοι σὲ σένα». Κατὰ τὸν ἴδιο τὸν Κομφούκιο, τὸ ρητὸ αὐτὸ εἶναι ἡ κεντρικὴ κλωστὴ ὅλης τῆς διδασκαλίας του. Ὁ κανόνας αὐτὸς δίνει τὸ κλειδὶ γιὰ τὴν ἀνάπτυξι τοῦ ἀληθινοῦ ἄνδρα.

Ἡ κατοχὴ στοργῆς, εἰλικρινείας καὶ καλωσύνης, καθὼς καὶ ἡ συνεχὴς χρῆσις των ὁδηγοῦν τὸν ἄνθρωπο πρὸς τὸν ἀληθινὸ ἑαυτό του. Ὁ Κομφούκιος λέγει: «Τὸ νὰ εἶναι κανεὶς ἀληθινὸς στὸν ἑαυτό του εἶναι ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ. Ἡ προσπάθεια νὰ εἶναι κανεὶς ἀληθινὸς στὸν ἑαυτό του εἶναι ὁ νόμος τοῦ ἀνθρώπου». Ὥστε ὁ Κομφούκιος ὑποστηρίζει ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι στὸν κόσμο ὁ ἀληθινὸς ἑαυτός των, αὐτοὶ ἐκπληρώνουν τὴν φύσι των. Μὲ ἄλλα λόγια, ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἀναπτύσσουν στὸν ὕψιστο βαθμὸ τὸ δυναμικό των, εἶναι ἀπόλυτοι οἱ ἑαυτοί των. Ἡ φύσις ἀναπτύσσει καὶ συντηρεῖ τὴν πλάσι καὶ ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι ἱκανοὶ νὰ βοηθοῦν τὴν φύσι στὴν ἀνάπτυξι καὶ διατήρησι τῆς ζωῆς στὴ γῆ εἶναι ἰσότιμοι τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Μερικὲς φράσεις τοῦ Κομφουκίου θὰ ἀποσαφηνίσουν τὶς ἀπόψεις του γιὰ τὴν ἀληθινὴ ἀνδρικότητα.

«Μόνον ὁ ἀνώτερος ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ φθάση αὐτὴ τὴν κατάστασι (τῆς ἀνδρικότητος)».

«Ἡ ἀληθινὴ ἀνδρικότης συνίσταται στὴν πραγματοποίησι τοῦ ἀληθινοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ τὴν ἀ-

Η ΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΛΑΟ-ΤΣΕ

Ὁ μεγάλος Κινέζος φιλόσοφος Λ ά ο — Τ σ έ, (πού θά πῆ «Γέρων φιλόσοφος» ἢ «γεροντικὸ παιδί», ἀπὸ τὸν θρῦλο ὅτι ἐκυοφορήθη 81 χρόνια καὶ γεννήθηκε μὲ ὄψι γέροντος καὶ λευκὴ κόμη) εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τῆς θρησκείας τοῦ Τ α ο ϊ σ μ ο ῦ, ποὺ ἱερό της βιβλίο εἶναι τὸ «Τ α ὸ Τ έ χ — Κ ί ν γ κ» (Περὶ τῆς θειότητος καὶ τῆς ἀρετῆς). Ἀπὸ τὸ βιβλίο αὐτὸ μεταφράζουμε μερικὰ ἀποφθέγματα, χαρακτηριστικὰ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Λάο—Τσέ, πού ἀνεπτύχθη 6 αἰῶνες πρὸ Χριστοῦ.

Οἱ παλαιοὶ σοφοὶ ἦσαν ἐπιτήδειοι στὴν μυστηριώδη τους ἐπαφὴ μὲ τὴν βαθύτητα.

Ἦσαν παρατηρητικοί, σὰν ἐκεῖνον ποὺ διασχίζει ἕνα φουσκωμένο ποτάμι.

Ἦσαν ἥσυχοι, σὰν τὸ χιόνι κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο.

Ἦσαν ἁπλοῖ, σὰν φρεσκοκομμένο δέντρο.

Ἦσαν ταπεινοί, σὰν τὴν πεδιάδα.

Ἦσαν σκοτεινοί, σὰν τὸ θολωμένο νερό.

Δὲν μπορεῖ ἕνας ἄνθρωπος νὰ πάρη θολωμένο νερὸ καὶ νὰ τὸ κάμη διαυγές, διατηρῶντας το ἤρεμο;

Δὲν μπορεῖ ἕνας ἄνθρωπος νὰ πάρη ἕνα νεκρὸ πρᾶγμα καὶ νὰ τὸ ζωντανέψη μὲ συνεχῆ κίνησι;

Ὅσοι ἀκολουθοῦν αὐτὸ τὸ Ταὸ (ἐντολή), δὲν ἔχουν ἀνάγκη νὰ γεμίσουν κι' ὕστερα ν' ἀδειάσουν ἀπὸ ὅλες τὶς ἰδιότητες, γιατὶ μεγαλώνουν χωρὶς τὴν ἀνάγκη αὐτή.

ποκατάστασι τῆς ἠθικῆς τάξεως ἢ πειθαρχίας. Ἐὰν ἕνας ἄνθρωπος μπορέση ἔστω γιὰ μιὰ ἡμέρα νὰ πραγματοποιήση τὸν ἀληθινὸ ἑαυτό του καὶ ν' ἀποκαταστήση τὴν πλήρη ἠθικὴ πειθαρχία, θὰ τὸν ἀκολουθήση ὁ κόσμος».

«Ἡ ταπεινότης εἶναι κοντινὴ στὴν ἠθικὴ πειθαρχία. Ἡ ἁπλότης τοῦ χαρακτῆρος εἶναι κοντινὴ στὸν ἀληθινὸ ἀνθρωπισμό».

«Τὸ νὰ εἶναι ἄνδρας ἀληθινός, ἀπὸ σένα ἐξαρτᾶται. Τί ἔχει νὰ κάνη μὲ τοὺς ἄλλους;».

Ὅλα τὰ πράγματα ἀνθίζουνε σὲ δραστηριότητα μὲ κάποια συμφωνία, δὲν τὰ βλέπουμε λοιπὸν ὕστερα νὰ μαραίνωνται; Ἀφοῦ ἀνθίση γιὰ λίγο, τὸ κάθε τι πεθαίνει στὴ ρίζα του. Αὐτὴ ἡ ἐπιστροφὴ στὴν προέλευσι τοῦ καθενὸς λέγεται εἰρήνη. Εἶναι ἡ διέξοδος πρὸς τὸ ἀναπόφευκτο.

*

Ὅποιος ἔκαμψε τὸν ἑαυτό του, αὐτὸς θὰ κραταιωθῆ.

Ὅποιος ἄδειασε τὸν ἑαυτό του, αὐτὸς θὰ γεμισθῆ.

Ὅποιος ἐκούρασε τὸν ἑαυτό του, αὐτὸς θ' ἀνανεωθῆ.

Ὅποιος ἐταπείνωσε τὸν ἑαυτό του, αὐτὸς θὰ ἐξυψωθῆ.

Ὅποιος ἐξύψωσε τὸν ἑαυτό του, αὐτὸς θὰ ἐξευτελισθῆ.

Γιὰ τοῦτο ὁ σοφὸς κλίνει στὴν ἁπλότητα καὶ εἶναι παράδειγμα σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Δὲν εἶν' ἐπιδεικτικός, γιὰ τοῦτο καὶ λάμπει.

Δὲν εἶν' ἐγωϊστικός, γιὰ τοῦτο καὶ ὑμνεῖται.

Ὁ ἐπιδεικνύων τὸν ἑαυτό του δὲν ἀκτινοβολεῖ.

Ὁ ἐπιδοκιμάζων τὸν ἑαυτό του δὲν ἐκτιμᾶται.

Ἡ αὐτο—ὕμνησις δὲν δίνει ἀξία.

Ὁ ἐξαίρων τὸν ἑαυτό του, δὲν στέκεται ψηλά.

Ἐκεῖνος ποὺ εὑρισκόμενος στὸ φῶς παραμένει σὲ ἀφάνεια, θὰ γίνη οἰκουμενικὸ ὑπόδειγμα. Ἡ αἰώνια ἀρετή του δὲν θα χαθῆ. Αὐτὸς θὰ ἐπιστρέψη ἀνάμεσα στοὺς τέλειους.

Ἐκεῖνος ποὺ εἶναι ἔνδοξος κι' ὅμως παραμένει σὲ ταπεινότητα, θὰ γίνη οἰκουμενικὴ κοιλάδα. Καὶ θὰ τὴν γεμίση ἡ αἰώνια ἀρετή.

*

Τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ Ταὸ εἶναι ἡ εὐγένεια.

Τὴν ὀρφάνεια, τὴν ἀπομόνωσι καὶ ἕνα ὄχημα δίχως ρόδες τ' ἀποφεύγει ὁ λαός. Ἀλλὰ οἱ βασιληάδες καὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες τὰ προτιμοῦν. Γιατὶ πλουταίνει κανεὶς μὲ τὴ στέρησι καὶ φτωχαίνει μὲ τὴν ἀφθονία.

*

Ὅσοι εἶναι βίαιοι καὶ ξεροκέφαλοι, δὲν πεθαίνουν ἀπὸ θάνατο φυσικό.

Αὐτὸς ποὺ εἶναι ἱκανοποιημένος, δὲν θὰ καταστραφῆ ποτέ.

Ὁ ἤρεμος δὲν θὰ ἀντικρύση κίνδυνο ποτέ.

Ἄνθρωποι ποὺ ἀντέχουν εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ παράγουν χωρὶς νὰ ἀποκτοῦν, ποὺ ἐργάζονται χωρὶς προσδοκία, ποὺ μεγαλώνουν χωρὶς κατάχρησι. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὕψιστη ἀρετή.

ΖΩΗ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗ

Ἀποσπάσματα ὁμιλίας ποὺ ἔκαμε στὸν «Παρνασσὸ» ἡ ἰατρός—λογοτέχνις

ΗΩ ΛΑΜΠΙΡΗ

ΖΩΗ, εἶναι ἡ ἔκφρασι τῆς ἴδιας τῆς πνοῆς τοῦ δημιουργικοῦ ὄντος.

Ζωή, εἶναι ἡ ἔκφρασι ὅλου τοῦ ὀργανικοῦ καὶ ἀνοργάνου ἀκόμα βασιλείου.

Ἀνασαλεύει ἡ ζωὴ μεσα στὸ χορτάρι, ποὺ φυτρώνει καὶ πρασινίζει στὸν κάμπο, ποὺ λυγάει καὶ κυματίζει στὸν ἄνεμο, ποὺ χαϊδεύει τὴ γῆ μὲ τὸ ἁπαλό του ἀνάσασμα.

Ἀναρριγάει ἡ φύσι ἀπὸ ζωή, στὴν ἄνθησι καὶ στὸ κάρπισμα τῶν βλαστῶν καὶ τῶν δένδρων.

Σιγοτραγουδάει ἀπὸ ζωὴ τὸ ρυάκι στὸ αὐλάκι του κι᾽ ὁ ποταμὸς στὸ ρέμα. Ὀρχηστρώνει τὴ ζωὴ ὁ Ὠκεανὸς στὰ βάθη του κι᾽ ἡ γήϊνη σφαῖρα στὰ πύρινα ἔγκατα, μὲ τὴν πολυδυναμικὴ κεντρικὴ συμφωνία τῆς ζωῆς, ποὺ διατηρεῖ τὴν ὕπαρξι τοῦ φυτικοῦ καὶ ζωϊκοῦ βασιλείου, πάνω στὸν φλοιό της ποὺ περιστρέφεται μ᾽ ὁλόκληρη τὴ μᾶζα του γύρω στὴ δίνη τοῦ ἄξονα τῆς ζωῆς ποὺ τὴν κινητοποιεῖ ἡ κεντρομόλος θερμότης κι᾽ ἡ παγκόσμια ἕλξι.

Τραγουδάει ἀπὸ ζωὴ τὸ ἀγέρι, ἡ αὖρα, ἡ ρεματιά, τὸ σύννεφο ποὺ κινεῖται καὶ φεύγει, ποὺ διαλύεται καὶ βρέχει, ποὺ συμπυκνώνεται καὶ μαυρίζει, ποὺ ἐξαϋλώνεται κι᾽ ἀφήνει αἴθριο γαλανὸ τὸν οὐρανό.

Ὑμνεῖ τὴ ζωὴ ὁ οὐρανὸς μὲ τὰ γαλανόλευκα χρώματά του, ποὺ μεταβάφονται πορτοκαλλιά, χρυσᾶ, ἰριδόχρωμα στὴν ἀνατολὴ καὶ στὴ δύσι, στὸ μεσουράνημα καὶ στὰ βαθειὰ μεσάνυχτα τοῦ ἐρέβους.

Ἐκφράζει τὴ ζωὴ τὸ πιὸ τελευταῖο πρωτόζωο, τὸ κοχύλι τῆς θάλασσας, τ᾽ ἀσάλευτα κοράλια τῶν βυθῶν, μὲ τὸν νόμο τῆς ἀναπαραγωγῆς, τῆς διατηρήσεως καὶ τοῦ θανάτου. Τὸ κάθε κύτταρο κι᾽ ὁ κάθε ἱστὸς τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου μὲ τὸν πόλεμο τῆς κάθε στιγμῆς μὲ τὸν ἑαυτό του, μὲ τὴ φαγοκυττάρωσι καὶ τὴν τροφοδότησί του. Ζῆ καὶ πεθαίνει, ἀναβιώνει καὶ διατη-

ρεῖται, μέσα στὸν σοφὸ νόμο τῆς ὑπάρξεως καὶ ἀνυπαρξίας.

* * *

Κι᾿ ἀκόμα ἡ ζωὴ ζῆ καὶ μετὰ τὸν θάνατο. Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ μὲ τὸ ἔργο του.

Τὸ ἀνάλογό του, μὲ τὶς δυνατότητες καὶ τὶς ἱκανότητές του. Τὸ ἁπλό, τὸ πεζό, τὸ συνθετικό, τὸ πνευματικό, τὸ ἀγαθοεργό, τὸ ἐπιστημονικό, τὸ καλλιτεχνικό, τὸ ἀσκητικό, τὸ κοινωνικό, τὸ ἀτομικό, τὸ οἰκογενειακό, τὸ ἐθνικό, τὸ ἀνθρώπινο.

Κι᾿ ἀκόμα ἀφήνει κι᾿ αὐτὴν τὴν ὑλική του ὑπόστασι ποὺ σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τῆς ἀφθαρσίας τῆς ὕλης:—«Οὐδὲν ἀπόλλυται»—δίνει τὰ συστατικά του στὴ Μάνα Γῆ, κι᾿ ἀπὸ ὀργανικὴ ὕλη μὲ τὴν ἀνοργανοποίησί της θὰ συντελέσῃ στὴν ἀνασύνθεσι καὶ στὴν τροφοδότησι ἑνὸς μικροῦ μέρους τοῦ κύκλου τῆς ζωῆς: Μεταστοιχείωσις.

Ζῆ ἀκόμα μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ παράδειγμά του, τὶς σκέψεις, τὴν διδασκαλία του, τὴν ἀνατροφὴ τῶν παιδιῶν του, ἂν εἶναι δάσκαλος ἢ γονιός, μὲ τὸ ὁποιοδήποτε ἔργο, ποὺ μπορεῖ νὰ προσφέρῃ ὁ ἀνθρώπινος Νοῦς κι᾿ ἡ καρδιά.

Κι᾿ ἀκόμα ζῆ γιὰ λίγο καιρὸ στὴ μνήμη τῶν ἀπογόνων του καὶ στὴ ζωή τους, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴ λησμονιὰ καὶ τὴν σιγανὴ φαινομενικὴ ἐκμηδένισι σὰν αταβιστικὸ καὶ κληρονομικὸ κύτταρο.

᾿Απὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου ὑπῆρχε ἡ ᾿Αγάπη σὰν νόμος παγκοσμίου ἕλξεως τῆς Γῆς καὶ τῶν διαφόρων φυσικῶν σωμάτων τοῦ ἀπείρου. Δύναμις ποὺ κρατάει σ᾿ ἰσορροπία κι᾿ ἁρμονία τὴν ζωὴ τοῦ σύμπαντος, τῆς πλάσεως, κι᾿ ὡς συναίσθημα πρωταρχικὸ τοῦ ἐμβίου ὄντος — μὲ τὴν ἐκδήλωσι τοῦ ἐνστικτώδους μητρικοῦ φίλτρου κι᾿ ἴσως ἀκόμα μὲ τὸ ἔνστικτο τῆς ἀγελαίας ζωῆς, ποὺ ἀργότερα διαμορφώνεται σὲ κοινωνικὸ συναίσθημα, ὅσο ὁ ἄνθρωπος ἀναπτύσσει κι᾿ ὁλοκληρώνει τὴν διάνοιά του πάνω ἀπὸ τὸ ζωϊκὸ ἔνστικτο. Γιατὶ ἡ ἀγάπη πάνω ἀπὸ τὶς βιωτικὲς ἀνάγκες εἶναι ἐκείνη ποὺ σὰν στοιχεῖο ζωῆς ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴν ἐξέλιξί του, τὴν ἠθικοπνευματικὴ καὶ στὴν κατανόησι κι᾿ αὐτῶν τῶν ὀργανικῶν καὶ φυσικῶν νόμων κι᾿ ἐκδηλώσεων.

῾Η ἀγάπη ἀποτελεῖ τὴν βάσι ὅλων τῶν ἠθικῶν καὶ φιλοσοφικῶν θεωριῶν κι᾿ ἀπόψεων. ῎Ετσι ἡ ζωὴ στέκεται πάνω ἀπὸ ἁπλῆ βιολογικὴ συνισταμένη, ἠθικὴ ἀξία καὶ πνευματικὴ καταξίωσι.

Γιὰ τὴν τροφοδότησι καὶ τὴν ἐνεργοποίησι τῆς ζωῆς, σὲ μιὰν ἐκδήλωσι ἔργου σκοποῦ, ἐπιτεύξεως, χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος ἐσωτερικὸ κίνητρο, φλόγα, λαχτάρες, ἐνθουσιασμούς, ποὺ νὰ ὁδηγοῦν ὅμως θετικά, σταθερά, λογικὰ στὴν δρᾶσι, ἀλλὰ σύγχρονα καὶ ν᾿ ἀναφτερώνῃ τὶς ἱκανότητες τοῦ ἀτόμου γιὰ τὴν δημιουργικὴ ἐπιτυχία. Κι᾿ ἡ κεντρικὴ αὐτὴ φλόγα, ἡ ἀκοίμητη αὐτὴ σπίθα εἶναι ἡ ἀγάπη πρὸς

κάποιον σκοπό, ή αγάπη πρὸς τὴν ζωή, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο, ἡ ἀγάπη πρὸς μιὰν ἰδέα ἀνάλογα μὲ τὶς κλίσεις καὶ τὴ φύσι, τὶς ἐπιδιώξεις τοῦ κάθε ἀνθρώπου κι' ἀνάλογα μὲ τὴ πηγή, ποὺ τὴν τροφοδοτεῖ.

Ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ Μάνα τῆς Ζωῆς κι' ἡ γεννήτρα κάθε ἔργου. Κι' ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ παιδὶ τῆς Ζωῆς καὶ τὸ γέννημα κάθε ἔργου.

* *

Ἡ ἐρωτικὴ μορφὴ τῆς ἀγάπης γίνεται δημιουργική, ὅταν ἀνέλκει τὴν ψυχὴ πάνω ἀπὸ τὸ τ πεινὸ ἔνστικτο, κι' ἀνεβάζει τὴν ἐπιθυμία στὴ συνείδησι γιὰ νὰ τὴν κάμη ἰδέα, γιὰ νὰ τὴν κάμη ἀνθρώπινη ἐνέργεια, λόγο, ὠφέλιμη πρᾶξι, ἀξίες ποὺ ἀξιολογοῦν καὶ δικαιώνουν τὴν ἀνθρωπίνη ὕπαρξι καὶ τῆς δίνουν τὸ διαφορικὸ βασικό της γνώρισμα ἀπὸ τὴν ζωὴ τῶν λοιπῶν ἐμβίων ὄντων τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου. Αὐτὰ ζοῦν καὶ διευθύνονται ἀνεύθυνα ἀπὸ τὰ ζωικά τους ἔνστικτα. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως δὲν εἶναι ἀνεύθυνο ὄν. Δὲν διέπεται μόνον ἀπὸ τὸ ἔνστικτο. Ἔχει τὸν λόγο. Τὴν Διάνοια, ποὺ τοῦ δίνει τὴν σφραγίδα καὶ τὴν ἀκτινοβολία τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ὅταν ὁ ἴδιος εἶναι ἱκανὸς νὰ δώση χροιὰ καὶ μορφὴ στὴν σφραγίδα αὐτὴ τοῦ λόγου, μὲ τὴν ἀνεξίτηλη μελάνη τῆς ἀνθρωπιᾶς του, μὲ τὴν ἁρμονικὴ περίμετρο τῆς ψυχικῆς του αὐτοτελείας.

Τότε ἡ ἀγάπη γίνεται ἐξιδανίκευσι τοῦ Ἐγώ του, τοῦ ἴδιου καὶ τοῦ ὑποκειμένου ποὺ τὸν ἐμπνέει, γιατὶ ἀπὸ ἔνστικτο γίνεται ψυχικὴ καὶ νοητικὴ λειτουργία, ποὺ ὁδηγεῖ στὴν σύλληψι καὶ τὴν ἐπίτευξι τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ὠφελίμου.

Κι' ἔτσι μπορεῖ νὰ στηριχθῆ τὸ ἄτομο στὸ σύντροφο τῆς ζωῆς του, κι' ἔτσι μόνον ἡ οἰκογένεια ἀνάμεσα στὰ μέλη της, κι' ἔτσι μόνον ἡ κοινωνία ἀνάμεσα στὰ στελέχη ποὺ τὴν ἀποτελοῦν. Ἔτσι δημιουργεῖται μία κοινὴ διάλεκτος ἀνάμεσα στὴν πολυγλωσσία τῶν φυλῶν, ἡ γλῶσσα τῆς Ἀγάπης ποὺ λέγεται: Κατανόησις.

Ξεπερνῶντας τὴν ἐρωτικὴ ἀγάπη, τὴν συζυγική, τὴν υἱκή, τὴν ἀδελφική, σταματοῦμε εὐλαβικὰ μπρὸς στὴν μοναδικὴ κι' ἀκριβὴ ἀγάπη τῆς Μητέρας πρὸς τὸ παιδί της, τὴν ἱερὴ ἀγάπη τῆς Μάνας ποὺ εἶναι φωτισμένη ἀπὸ τὴν ἀνιδιοτέλεια καὶ ποτισμένη ἀπὸ τὴ θυσία.

* *

Γύρω μας σὰν τὸν κισσό, ἡ ἀγάπη ἑλίσσεται καὶ ριζώνει στὴ γῆ τῆς ζωῆς, γιὰ νὰ δροσίση καὶ στολίση τὴν πραγματικότητα, ποὺ τὴν ἡλιοκαίει ἡ προσπάθεια καὶ τὴ ραντίζει ὁ ἱδρώτας. Ἀνάμεσα στὸν κισσὸ αὐτῆς τῆς ἀγάπης, ἀναβλύζει ἡ δροσιὰ τῆς ξεκούρασης. Πάνω στὸ φύλλωμά της ἀργοσταλάζει ἡ πάχνη τῆς ἀνταμοιβῆς. Κι' ἡ πρωινὴ δροσοσταλίδα λάμπει σὰν χαιρετισμὸς στὸ ξημέρωμα τῆς κάθε αὐγῆς, ποὺ προχωρεῖ γιὰ νὰ δεχθῆ τὴν δρόσο τοῦ μεσουρανήματος καὶ ν' ἀποστάση στὸ δειλινὸ τῆς διακοπῆς.

Κι' ἡ ἀγάπη σιγά—σιγὰ γίνε-

ται ἀνάγκη ζωῆς καὶ κίνητρο ζωῆς στὴν πλατύτερή της ἐνέργεια.

Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἔρευνα φωτίζει τὸ πνεῦμα τοῦ ἐρευνητοῦ γιὰ τὶς ἀνακαλύψεις του, τὸν ἐπιστήμονα στὶς ἀναζητήσεις του, ἡ ἀγάπη τοῦ χωρικοῦ γιὰ τὴ γῆ δίνει στὰ ἐργατικὰ τραχειά του χέρια τὴν δύναμι γιὰ τὴν ἁπαλὴ καλλιέργεια τοῦ χώματος, στὸν τεχνίτη τὴν ἐπιμελημένη ἐπεξεργασία τῶν ἔργων του, στὸν κάθε ἄνθρωπο, σ' ὅποια τάξι καὶ σ' ὅποιο ἐπίπεδο κι' ἂν ἀνήκει, τὴν ἱκανότητα νὰ βάλη κάτι μέσα ἀπὸ τὴν ψυχή του — τὸν ρυθμὸ καὶ τὴν ὀμορφιά — τὸν παλμὸ τῆς ἴδιας του ζωῆς μέσα καὶ στὸ πιὸ μηχανικὸ ἔργο: γιατὶ βάζει τὴν σφραγίδα τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τότε τὸ ἔργον γίνεται ἀπὸ μηχανικὸ κατασκεύασμα, ζωντανὸ δημιούργημα κι' ἀπὸ ἁπλῶς ἀπαραίτητο, στὴ χρησιμότητά του ἐκλεκτό.

Στὴν εἰσαγωγὴ τοῦ Πλάτωνα συναντοῦμε τὸ ἑξῆς μὲ τὸν Ἔρωτα: «Ὁ ἔρως εἶναι ὁ θεμελιωτὴς τῆς παιδείας. Μὲ τὸν ἔρωτα ὑπερνικάει ἡ ἀνθρώπινη ἀτέλεια τὸν ἑαυτό της κι' ἡ παιδεία ποὺ θεμελιώνεται δὲν θέλει ἄλλο παρὰ νὰ φέρη τὸν ἄνθρωπο στὴν τελειότητά του.»

Τὴν δαιμόνια αὐτὴ δύναμη ποὺ κινεῖ τὴν ψυχὴ πρὸς τὴν ἰδέα κι' ἀπ' τὴν ἰδέα τὴν ξαναφέρνει στὴ ζωή, τὴν ἔζησε συγκλονιστικὰ μέσα του ὁ μεγάλος παιδαγωγός, ὁ πλατωνικὸς Σωκράτης.

Ὁ ἔρως γι' αὐτὸν εἶναι μιὰ σύγκορμη ὁρμὴ τῆς ψυχῆς, ἕνα δαιμόνιασμα, ποὺ σπηρουνίζει τὴν ψυχὴ ὡς τὰ βάθη της. Ὅμως ὁ ἔρως λέγει ὁ Πλάτων εἶναι καὶ πόνος ψυχῆς.

Ὁ πλατωνικὸς ἔρως ἔχει πολλὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Σωκράτη. Εἶναι πάντα ἄπορος. Δὲν εἶναι μαλακός, οὔτε ὄμορφος, ἀλλὰ τραχύς. Εἶναι πάντα ξυπόλητος καὶ ἄστεγος. Εἶναι ἀνδρεῖος, τολμηρός, κυνηγάει πάντοτε τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὴν καλωσύνη. Εἶναι δεινὸς κυνηγὸς καὶ παγιδευτὴς ἐφευρετικός. Εἶναι σ' ὅλη του τὴ ζωὴ φιλόσοφος.

Τὴ βαθειὰ σχέσι ποὺ δένει τὸν ἔρωτα μὲ τὴν παιδεία καὶ ποὺ καθορίζει τὸ καθολικὸ ὡρίμασμα τῆς ψυχῆς τὴν μαθαίνουμε σ' ὅλη της τὴν ἀθάνατη ἔκφραση ἀπὸ τὸ δασκάλεμα, ποὺ κάνει ἡ Διοτίμα στὸ Σωκράτη γιὰ τὸν Ἔρωτα. Αὐτὴ τοῦ κάνει συνειδητό, πὼς ὁ ἔρως εἶναι ὁ πρῶτος ὑποκειμενικὸς συντελεστὴς τῆς παιδείας τῆς ζωῆς.

Βέβαια, ἡ Διοτίμα εἶναι ἕνα φανταστικὸ πρόσωπο στὴν Σωκρατικὴ φιλοσοφία καὶ στὸ φιλοσοφικό του διάλογο.

—Καὶ τί εἶναι ὁ Ἔρως, ρωτάει ὁ Σωκράτης τὴν Διοτίμα: Θνητός;— Κάθε ἄλλο, τοῦ ἀπαντάει. Ἀλλὰ τί τότε, Διοτίμα; — Μεγάλος Δαίμονας, Σωκράτη. Γιατὶ κάθε δὰ δαιμονικὸ εἶναι ἀνάμεσα στὸ θνητὸ καὶ τ' ἀθάνατο.

Καὶ ρώτησε ὁ Σωκράτης: Δύναμη ἔχει;

— Νὰ ἐξηγῆ, ἀπάντησε ἐκείνη, καὶ νὰ μεταφέρη στοὺς Θεούς, ὅσα ἔρχονται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ στοὺς ἀνθρώπους, ὅσα ἔρχονται ἀπὸ τοὺς Θεούς.

Ὁ ἔρως, Σωκράτη, δὲν εἶναι γιὰ τ' ὄμορφο, ἀλλὰ γιὰ τὴν γέννηση καὶ τὸν τοκετὸ μέσα στ' ὄμορφο.

— Γιατὶ εἶναι γιὰ τὴν γέννηση;

—Γιατί ἡ γέννηση εἶναι τὸ ἀειγέννητο, καὶ τ' ἀθάνατο μέσα στὸ θνητό. Καὶ τὴν ἀθανασία ὁ ἔρως τὴν ποθεῖ μαζὶ μὲ τ' ἀγαθό. Ἡ θνητὴ φύσις ζητεῖ ὅσο μπορεῖ νὰ εἶναι παντοτεινὰ κι' ἀθάνατη.

Καὶ μπορεῖ μόνον μὲ τὴν ἀναπαραγωγή, γιατὶ πάντοτε ἀφήνει ἕνα ἄλλο καινούργιο στὴ θέση τοῦ παληοῦ.

Κι' ὅποιος φτάσει στὸ τέλος τῆς μυσταγωγίας τοῦ ἔρωτα, λέγει ἡ Διοτίμα στὸν Σωκράτη, θ' ἀντικρύση μιὰν ὀμορφιὰν ἐξαίσια, στὴ φύση, ἐκείνην ἀκριβῶς ποὺ γι' αὐτὴν ἔγιναν ὅλοι οἱ παιδεμοί. Γιατὶ αὐτὸ εἶναι νὰ πάρης τὸν ὀρθὸ δρόμο πρὸς τὸν ἔρωτα. Ν' ἀρχίσης δηλαδὴ ἀπὸ τὰ ὄμορφα αὐτὰ ἐδῶ ἐξ αἰτίας τῆς ἀθάνατης ὀμορφιᾶς καὶ πάντα ν' ἀνεβαίνης σὰν νὰ μεταχειρίζεσαι ἀναβαθμοὺς ἀπὸ τὸ ἕνα στὰ δύο, κι' ἀπὸ τὰ δύο σώματα πρὸς τὰ ὄμορφα ἔργα κι' ἀπὸ τὰ ἔργα στὰ ὄμορφα μαθήματα, ὥσπου ἀπὸ τὰ μαθήματα νὰ φθάσης στὸ μάθημα ἐκεῖνο, ποὺ θὰ σὲ γνωρίση τὴν ἴδια τὴν ὀμορφιά. Τὴν ὀμορφιὰ ποὺ γεννᾶ τὴν ἀρετή.

Γιὰ ν' ἀποκτήση αὐτὸ τὸ ἀγαθὸ ἡ ἀνθρώπινη φύσις, πιὸ καλὸν συμπαραστάτη ἀπὸ τὸν Ἔρωτα δὲν μπορεῖ νἄβρει.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ὁ δαίμων ποὺ λέγεται Ἔρως ἀνέλκει τὴν ψυχὴ καὶ τὴν φέρνει ὡς τὴν πηγή της, ὡς τὴν ἰδέα κι' ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ φαινόμενο στὸ νοούμενο, ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια στὸ βάθος καὶ τὸν συλλέγει στὴν ἐσωτερικότητά του

Αὐτὸ εἶναι δοσμένο μονάχα στὸν ἄνθρωπο, δηλαδὴ ὁ ἔρως ἀπὸ ἄλογη ὁρμὴ κι' ἐπιθυμία νὰ γίνεται μὲ τὴν παιδεία λόγος, γνώση, ἀγαθό, ἀρετή. Κι' ὅλη αὐτὴ ἡ δημιουργία του εἶναι τότε ποὺ ἐγγίζει τὴν ἀθανασία.

* *

Ἀλλὰ ἡ ἀγάπη εἶναι καὶ πόνος, εἶναι καὶ μόχθος, γιὰ τὴν ἐκπλήρωσι τοῦ σκοποῦ της.

Συχνὰ ὁδηγεῖται στὴν διάψευση, στὴν διάλυση καὶ στὴν ἀποτυχία. Ἔχει ὅμως καὶ τὴν δύναμι ὅταν εἶναι εἰλικρινὴς πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενο σκοπὸ ν' ἀναπλάθη ν' ἀνασυνθέτη καὶ ν' ἀναδιοργανώνη. Ἀλλοιῶς θὰ ἦταν ἄρνησις. Ἀλλὰ ἡ ἄρνησις τῆς ἀγάπης εἶναι καὶ ἄρνησις ζωῆς. Κι' ἡ παραδοχή της, ἐξουσία.

Κεντρίζει τὴν προσπάθεια τῶν ἀνθρώπων καὶ ὀρθρίζει τὰ ἰδανικά τους, ἔξω ἀπὸ ἐγώκεντρο ἄξονα τῆς προσωπικότητος.

Ἡ ζωὴ μπορεῖ νὰ εἶναι πολὺ σκληρὴ καὶ δύσκολη γιὰ μερικοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλὰ ἂν δὲν λυγίσουν οἱ ἄνθρωποι κάτω ἀπὸ τὸν ἄνεμο τῆς δοκιμασίας, δὲν δυναμώνουν. Ἂν δὲν φυλλορροήσουν ἀπὸ τὴν καταιγίδα της, τὸ οὐράνιο τόξο τῆς καλωσύνης δὲν θὰ χαμογελάση στὸν αἴθριο οὐρανὸ τῆς αἰσιοδοξίας. Ἂν δὲν μαστιγωθοῦν ἀπ' τὰ ραπίσματά της, δὲν θὰ σκληραγωγηθοῦν καὶ γιὰ τὰ μικρὰ καὶ γιὰ τὰ μεγάλα.

Φτάνει νὰ βαδίζη ὁ ἄνθρωπος σταθερὰ πάνω στὴ γῆ τῆς πραγματικότητος, πάνω στὴ γῆ τῆς ζωῆς, ὁ —Ποιητής— ἄνθρωπος.

Κι' ὅταν λέγω ποιητής, δὲν ἐννοῶ εἰδικὰ καὶ μόνον τὸν Ποιητὴ ποὺ γράφει στίχους, ἀλλὰ αὐτὸν ποὺ προσφέρει θετικὸ κι' ὠφέλιμο ἔργο ποὺ γράφει τὴν Ποίηση μὲ τὴν ζωή του, ἐνῶ τὸ βλέμμα θὰ θωρῆ τὸν οὐρανό τῆς θεόπεμπτης Ἀγάπης τοῦ κόσμου.

Ἡ καρδιά του πάλλεται ἀπὸ ἐνθουσιασμοὺς κι' οἱ βλέψεις του ἀνεβαίνουν ὣς τὶς πιὸ ἀγέρινες κι' ἀσύλληπτες σφαῖρες καὶ μὲς στὶς ξάστερες πολιτεῖες τοῦ Νοῦ.

Δρᾶ, κι' ἡ δρᾶσις του, εἶναι Ὕμνος ζωῆς γιατὶ ἀναβλύζει σὰν ρυθμὸς ἀπὸ τὴν καρδιά του, ὅπου φωληάζει ἡ Ἀγάπη γιὰ τὴ Ζωὴ τὴν ἴδια.

Ἡ ζωὴ ἔρχεται ἀπὸ τὸ θεῖον καὶ πηγαίνει πρὸς τὸ θεῖον. Καὶ ἡ ἀνωτέρα ἔκφρασις τῆς ἀγάπης παραμένει ἡ τοῦ Θεανθρώπου ποὺ θυσιάσθηκε γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

Τὸν φωτοστέφανο τῆς θυσίας καὶ τῆς ἀγάπης του, αἰῶνες φωτίζει καὶ θὰ φωτίζη τὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὡραιότατος ὕμνος Ἀγάπης, Ἀνθρωπίνης, Χριστιανικῆς εἶναι ἡ πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου: «Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν καὶ κύμβαλον ἀλλαλάζον». Καὶ σ' ἄλλη παράγραφο: «Ἡ ἀγάπη ὅλα τ' ἀνέχεται, ὅλα τὰ πιστεύει, ὅλα τὰ ἐλπίζει, τὰ πάντα ὑπομένει, κατανοεῖ, συγχωρεῖ».

Ὁ νοῦς μου γεμίζει μὲ νέο πάντα καὶ αὐξανόμενο θαυμασμὸ καὶ σεβασμό: ἀπὸ τὸν ἔναστρο οὐρανὸ ἐπάνω μου καὶ ἀπὸ τὸν ἠθικὸ νόμο ἐντός μου.

ΚΑΝΤ

Η ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΙΣΗΜΕΡΙΑ

Τοῦ Δημητρ. Ἀλ. Ἰωαννίδη

ΟΙ ΙΣΗΜΕΡΙΕΣ καὶ οἱ Τροπὲς τοῦ Ἡλίου εἶναι φυσικὰ γεγονότα ποὺ ὀφείλονται, καθὼς μᾶς λέγουν οἱ ἀστρονόμοι, στὶς διαφορετικὲς θέσεις ποὺ παίρνει ἡ Γῆ κάνοντας περὶ αὐτὸν μία ὁλόκληρη περιστροφή, ἡ ὁποία μᾶς δίδει τὴν ἔννοια τοῦ ἔτους μὲ τὶς τέσσαρες ἐποχὲς αὐτοῦ. Γιὰ νὰ ἀκριβολογήσουμε, ὅμως, τὴν ποικιλία τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους δὲν μᾶς δίδει μόνον ἡ ἐτησία περιστροφὴ τῆς Γῆς γύρω στὸν Ἥλιο, γιατὶ αὐτὴ μόνη δὲν ἀρκεῖ, ἀλλὰ καὶ ἡ κλίσις τοῦ ἄξονος τῆς Γῆς, περὶ τὸν ὁποῖον αὐτὴ περιστρέφεται σὲ 24 περίπου ὧρες, πρὸς τὸ ἐπίπεδο ποὺ περιστρέφεται ἡ Γῆ γύρω ἀπὸ τὸν Ἥλιο. Λέγουμε, ἡ κλίσις τοῦ ἄξονος τῆς Γῆς, γιατὶ ὁ ἄξων αὐτὸς δὲν εἶναι κάθετος στὸ ἐπίπεδο τῆς περιστροφῆς, ἀλλὰ σχηματίζει μὲ αὐτὸ μία γωνία ποὺ εἶναι 67 περίπου μοιρῶν. Ἔτσι, κάθε τόπος τῆς Γῆς δέχεται κάθε ἡμέρα διαφορετικὸ ποσὸν ἡλιακῆς ἀκτινοβολίας. Τοῦτο λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνο ποὺ διαφορίζει τὶς ἐποχὲς τοῦ ἔτους. Ἐὰν ὁ ἄξων τῆς ἡμερήσιας περιστροφῆς τῆς Γῆς ἦτο κάθετος στὸ ἐπίπεδο τῆς ἐτησίας περιστροφῆς της γύρω στὸν Ἥλιο, τότε κάθε τόπος τῆς Γῆς θὰ ἐδέχετο διαρκῶς τὸ αὐτὸ ποσὸν ἡλιακῆς ἐνεργείας και ἔτσι δὲν θὰ ὑπῆρχαν οἱ διάφορες ὧρες τοῦ ἔτους, οἱ τέσσαρες δηλαδὴ ἐποχές.

Οἱ Ἰσημερίες καὶ Τροπὲς εἶναι οἱ ἀφετηρίες τῶν τεσσάρων ἐποχῶν. Καθὼς ξέρουμε, λέγονται Ἰσημερίες, γιατὶ ἡ ἡμέρα εἶναι τότε ἴση μὲ τὴ νύχτα· καὶ Τροπὲς ἢ Ἡλιοστάσια, γιατὶ ὁ Ἥλιος φαίνεται σὰν νὰ στέκῃ ἐπάνω στὴν ἐκλειπτική, ποὺ φαινομενικὰ κινεῖται στὴ διάρκεια ἑνὸς ἔτους. Τοῦτο ἰσχύει καὶ γιὰ τὰ δύο ἡμισφαίρια τῆς Γῆς. Οἱ ἀφετηρίες, ὅμως, τῶν ἐποχῶν καὶ οἱ ἐποχὲς τοῦ ἔτους γιὰ τὰ δυὸ ἡμισφαίρια τῆς Γῆς, τὸ Βόρειο ποὺ εὑρισκόμεθα ἡμεῖς καὶ τὸ Νότιο ποὺ εἶναι οἱ ἀντίποδές μας, ἔχουν ἀκριβῶς ἀντίστροφη ἔννοια. Τοῦτο ὀφείλεται σὲ ἐκεῖνο ποὺ εἴπαμε πάρα πάνω, δηλαδὴ στὴ γωνία ποὺ σχηματίζει ὁ ἄξων τῆς Γῆς μὲ τὸ ἐπίπεδο τῆς περιστροφῆς της περὶ τὸν Ἥλιον. Ἔτσι, ὅταν στὸ Βόρειον ἡμισφαίριον ἔχουμε τὴ Φθινοπωρινὴ Ἰσημερία, γύρω στὶς 23 Σεπτεμβρίου, καὶ ἀρχίζει τὸ Φθινόπωρο, στὸ Νότιον ἔχουν τὴν Ἐαρινὴ Ἰση-

μερία καὶ ἀρχίζει ἡ Ἄνοιξις. Τὸ ἴδιο γίνεται μὲ τὴ δική μας Ἐαρινὴ Ἰσημερία, γύρω στὴν 21 Μαρτίου, ποὺ γιὰ τοὺς ἀντίποδές μας εἶναι Φθινοπωρινή. Τὸ αὐτὸ καὶ μὲ τὶς Τροπές, τὴ Χειμερινή, γύρω στὰς 22 Δεκεμβρίου, καὶ τὴ Θερινή, γύρω στὰς 22 Ἰουνίου.

* *
*

Αὐτὰ τὰ φυσικὰ φαινόμενα, τὶς ἐποχὲς τοῦ ἔτους, ἡ σύγχρονος ἀνθρωπότης τὰ ἀντιμετωπίζει κατὰ τρόπο πολὺ ἐξωτερικὸ καὶ μὲ ἀδιαφορία, θὰ ἐλέγαμε. Τὰ παίρνει σὰν συνηθισμένες ἐναλλαγὲς στὶς θερμοκρασίες καὶ στὶς ἄλλες κλιματολογικὲς συνθῆκες καὶ σὰν μία ποικιλία στὶς φάσεις τῆς βλαστήσεως. Κάμνει καὶ μερικὲς παρατηρήσεις γιὰ τὶς ἀντιδράσεις τοῦ ζωϊκοῦ κόσμου καὶ γιὰ τὶς ἐπιδράσεις τῶν ἐποχῶν στὴν ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἐπιστήμη πάλι, τὰ φυσικὰ αὐτὰ φαινόμενα τὰ ἐξετάζει μὲ τὸ πρῖσμα τῆς ψυχρῆς λογικῆς καὶ τίποτε περισσότερον.

Ὅσο γιὰ τὶς ἀφετηρίες τῶν ἐποχῶν, αὐτὲς περνοῦν γιὰ τὸν κοινωνικὸν ἄνθρωπο ἀπαρατήρητες, ὁ δὲ ἐπιστήμων περιορίζεται νὰ τὶς προσδιορίζῃ χρονικῶς μὲ ἀκρίβεια, χωρὶς νὰ τοὺς δίδῃ μεγαλύτερη σημασία...

Στοὺς ἀρχαίους ὅμως χρόνους τὰ πάρα πάνω ζητήματα τ' ἀντιμετώπιζαν μὲ τρόπον ἐντελῶς διαφορετικό. Καὶ στὴ χώρα μας καὶ σὲ ἄλλες χῶρες τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς, οἱ σοφοὶ τῶν Ναῶν καὶ τῶν Ἱερῶν ἐσπούδαζαν τὰ φυσικὰ αὐτὰ φαινόμενα καὶ γεγονότα τῶν ὡρῶν καὶ τῶν ἀφετηριῶν τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους μὲ τὸ πρῖσμα τῆς ἐσωτερικῆς γνώσεως καὶ τῆς παραδόσεως. Καὶ μελετοῦσαν τὶς ἐπιδράσεως αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἰδίως ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἀνθρώπου ποὺ εἶχε δεχθῆ τὸ ἐσωτερικὸ φῶς.

Ἡ φυσιολατρεία καὶ ἡ πνευματοδοξία ἦσαν οἱ δύο πόλοι περὶ τοὺς ὁποίους περιεστρέφετο ἡ ἐσωτερικὴ γνῶσις, ποὺ ἐπορεύετο ἀπὸ τὰ Ἱερὰ τῆς ἀρχαίας παραδόσεως.

Καθὼς ἐδόξαζαν οἱ ἐνάρετοι καὶ σοφοὶ ἐκεῖνοι ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἀσκοῦσαν τὴν παράδοσιν αὐτήν, ἡ Θεία Φύσις εἶναι τὸ Πᾶν. Καὶ τίποτε δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ νοηθῆ καὶ νὰ ἐρευνηθῆ ἐκτὸς τῆς Φύσεως, ἡ ὁποία εἶναι ἄπειρη σὲ ἔκτασι καὶ δυνατότητες ἀνελίξεως. Οἱ Πυθαγόρειοι ὥριζαν τὴ Φύσι σὰν ἀριθμὸ παμμέγιστον, ἀκατάπαυστα συντελούμενο, γιὰ νὰ καταδείξουν τὸ ἄπειρον αὐτῆς στὸ χῶρο καὶ στὸ χρόνο. Ἐκεῖνος ποὺ λατρεύει τὴ Φύσι, ἔλεγαν, λατρεύει τὸ Ὅλον. Καὶ ἡ λατρεία αὐτὴ εἶναι ἐπικρατέστερη κάθε ἄλλης κατὰ μέρος λατρείας. Γιατὶ ὁ λατρεύων τὸ μέρος, ὁσονδήποτε καὶ ἂν τοῦτο εἶναι ὑπέροχον, ἀμελεῖ τὸ ὅλον, τὸ ὁποῖο περιέχει καὶ τὸ κατὰ μέρος.

Τὸ πνεῦμα ἀφ' ἑτέρου, ἐδίδασκαν, δὲν εἶναι κάτι τὸ ἄσχετο πρὸς τὴν Φύσιν. Ἀπὸ τὶς ἀνελισσόμενες οὐσίες καὶ δυνάμεις αὐτῆς προέρχεται καὶ μέσα σ' αὐτὴν ἐξελίσσεται καὶ αὐτὸ ἀπείρως.

Ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν φυσιολό-

-γων καὶ πνευματοδόξων αὐτῶν ἀντιλήψεων ἐσπουδάζοντο κατὰ τοὺς ἀρχαίους καιροὺς καὶ οἱ ἐπιδράσεις ποὺ ὑφίσταται ἡ Γῆ ἀπὸ τὰ ἄλλα οὐράνια σώματα καὶ ἰδίως ἀπὸ τὰ ἐγγύτερον πρὸς αὐτήν. Καὶ ἔτσι εἶχαν τεθῆ οἱ βάσεις τῆς ἀστρολογίας ἡ ὁποία ἐθεωρεῖτο τότε σὰν ἡ ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν. Μέσα στὴ Φύσι ἐδόξαζαν ὅτι λειτουργεῖ ὁ νόμος τῆς ἀλληλεπιδράσεως. Κάθε σῶμα τοῦ οὐρανοῦ ἔχει βέβαια τὴν αὐτοτέλειά του, πλὴν ὅμως δέχεται τὶς ἐπιδράσεις τῶν ἄλλων οὐρανίων σωμάτων καὶ αὐτὸ δίδει πρὸς αὐτὰ τὶς δικές του. Ἔτσι συντελεῖται ἡ ἀνέλιξις. Τὰ δυναμικώτερα ἐπιδροῦν εὐεργετικὰ σ'ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν λιγώτερες ἱκανότητες ὥστε καὶ αὐτὰ νὰ ἐκδηλώνουν τὶς λανθάνουσες δυνάμεις τους.

Μὲ αὐτὲς τὶς ἀντιλήψεις ἐσπούδαζαν τὶς ἐπιδράσεις ἐπάνω στὴ Γῆ τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ οὐρανοῦ, τῶν ζωδιακῶν, ποὺ εἶναι οἱ ἐπιδράσεις τὶς ὁποῖες δεχόμεθα ἀπὸ τοὺς μακρυνοὺς κόσμους. Ἀλλὰ καὶ τὶς ἐπιδράσεις τῶν σωμάτων τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος τῶν πλανητῶν ποὺ εἶναι τόσο κοντά μας. Περισσότερο δὲ τὶς ἐπιδράσεις τοῦ Ἡλίου, ποὺ εἶναι σῶμα οὐράνιο πολὺ μεγαλύτερο τῆς Γῆς, δυναμικώτερο καὶ αὐτόφωτο. Μὰ καὶ τῆς Σελήνης ποὺ εἶναι τὸ πλησιέστερο πρὸς ἡμᾶς οὐράνιο σῶμα.

Ὑπὸ τὴν ἔννοια, λοιπόν, αὐτὴ μελετοῦσαν τὶς ἐπιδράσεις τῆς μεταβαλλομένης ἀκτινοβολίας τοῦ Ἡλίου ποὺ δέχεται κάθε τόπος τῆς Γῆς κατὰ τὶς διάφορες ὧρες τοῦ ἔτους. Καὶ συμβολικὰ εἰκόνιζαν μὲ τὰ φαινόμενα τοῦ φυτικοῦ κόσμου τὰ βαθύτερα γεγονότα ποὺ ἠμποροῦν νὰ συντελεσθοῦν στὸ ἁγνὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα ποὺ εὑρίσκεται στὸ δρόμο τῆς ἐκτυλίξεως τῶν πνευματικῶν του ἱκανοτήτων.

Ἡ σπορά, ἡ βλάστησις, ἡ ἄνθησις καὶ ἡ καρποφορία. Τὸ Φθινόπωρον, ὁ Χειμώνας, ἡ Ἄνοιξις καὶ τὸ Θέρος, εἶναι συμβολικὰ στάδια, καθὼς ἔλεγαν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ περάση τὸ πνεῦμα τοῦ μύστου γιὰ νὰ φθάση στὴν ἀποθέωσι.

Ἀλλά, καθὼς ἐδόξαζαν οἱ συμβολισμοὶ αὐτοί, εἶχαν καὶ πραγματικὲς ἔννοιες ποὺ εἶχαν ἐφαρμογὴ στοὺς μύστας κατὰ τὶς ἐποχὲς τοῦ ἔτους. Μὰ καὶ ἔκφανσιν ἐξαιρετικὴ κατὰ τὶς ἀφετηρίες τῶν ἐποχῶν, τὶς
ρίες καὶ τὶς Τροπές. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτούς, τὶς ἀφετηρίες αὐτὲς τὶς ἑώρταζαν σὰν ἑορτὲς φυσικές, ποὺ δὲν εἶναι ἑορτὲς θετὲς σὰν ἐκεῖνες ποὺ θεσπίζουν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ προέρχονται ἀπὸ αὐτὴ ταύτη τὴ διάταξι τῶν πραγμάτων, ἀπὸ τὶς σχέσεις τῶν δυνάμεων τοῦ Ἡλίου πρὸς τὶς δυνάμεις τῆς Γῆς καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα αὐτῆς, ἰδίᾳ πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ μύστου.

Ἡ ἐποχὴ τοῦ Φθινοπώρου εἶναι ἡ ἐποχὴ ποὺ γίνεται ἡ σπορὰ στὸ φυτικὸ βασίλειο, ἀλλὰ καὶ ἡ σπορὰ στὸ πνεῦμα τοῦ μύστου. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ στὴ χώρα μας ἐγίνοντο τὰ Μεγάλα Ἐλευσίνια, στὰ ὁποῖα ἐδοξάζετο καὶ ὁ μυθικὸς Τριπτόλεμος, ὁ σπορέας τῶν θείων ἰδεῶν στὰ ἁγνὰ καὶ

ὥριμα πνεύματα ἐκείνων ποὺ ἐζήτουν τὴν μύησιν. Ἦσαν ἔννοιες αὐτὲς πολὺ μεγάλες, φαίνεται, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ βαθύτερη σημασία ἔχει χαθῆ ἀπὸ τότε ποὺ τὰ μυστήρια ἐσίγησαν. Καὶ τὰ μυστικὰ αὐτῶν ἔμειναν ἀπολιθωμένα, ἠμπορεῖ νὰ πῆ κανείς, σὲ ἄφωνα σύμβολα καὶ σὲ σιωπηλὲς ἀλληγορίες καὶ σὲ μύθους.

Γιὰ νὰ γίνη, ὅμως, ἡ σπορὰ μὲ ἐπιτυχία, πρέπει οἱ σπόροι νὰ εὕρουν ἔδαφος γόνιμον, ἔδαφος παρασκευασμένο καταλλήλως. Καὶ αὐτὴ ἦτο, καθὼς φαίνεται, ἡ πρωτίστη καὶ βασικὴ προσπάθεια τῶν ἀρχαίων Μυσταγωγῶν, ποὺ ἔργο των ἦτο ἡ προπαρασκευὴ τοῦ ἐδάφους τῶν ψυχῶν τῶν μυστῶν. Ἡ προπαρασκευὴ αὐτὴ ἦτο ὁ ἐξαγνισμὸς σὲ ὅλη αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν. Ἡ ἀποκάθαρσις τοῦ συναισθηματικοῦ καὶ τοῦ νοητικοῦ ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες ἀτέλειες, ἀπὸ τὰ ἐλαττώματα, ἀπὸ τὰ πάθη, ἀπὸ ὅλες τὶς ἀντιφυσικὲς ἰδέες καὶ συναισθήματα. Εἰς τὸ ἔτσι παρασκευασμένο καὶ πρόσφορο ψυχικὸ ἔδαφος ῥιπτόμενοι οἱ σπόροι τοῦ πνευματικοῦ φωτὸς θὰ ἠμποροῦσαν νὰ βλαστήσουν, ν᾿ ἀνθίσουν ὕστερα καὶ στὸ τέλος ν᾿ ἀποδώσουν καρπούς.

Ὁ σπορέας Τριπτόλεμος, ποὺ ἐδοξάζετο κατὰ τὸ Φθινόπωρο στὰ Μυστήρια τῆς Ἐλευσῖνος, εἶχε τὴν ἔννοια, ἐξ ὅσων ἠμποροῦν νὰ συναχθοῦν ἀπὸ τὴν ἀλληγορία, τοῦ Μυσταγωγοῦ, ποὺ φέρεται θεοδίδακτος, ἀφοῦ τὴ θεία γνῶσιν ἔλαβεν ἀπὸ τὴ μεγάλη Θεά, ποὺ ἐλατρεύετο ἀπὸ τοὺς Ἐλευσινίους, τὴ Θεὰ Δήμητρα. Αὐτή, καθὼς ἀναφέρει ἡ ἀρχαία παράδοσι, τὸν ἐδίδαξε πῶς γίνεται ἡ σπορὰ καὶ πῶς προηγουμένως ἑτοιμάζουν τὴ γῆ, ὥστε οἱ ριπτέμενοι σπόροι νὰ εὐδοκιμήσουν.

Ὁ Τριπτόλεμος εἰκονίζεται ἐπάνω σὲ πτερωτὸν ἅρμα ποὺ ἐσύρετο ἀπὸ δυὸ ὄφεις ἐπίσης πτερωτούς, νὰ κρατᾶ σκῆπτρο καὶ στάχυ σίτου καὶ νὰ προπέμπεται στὸ ἔργο του τῆς σπορᾶς ἀπὸ τὴ Θεὰ Δήμητρα καὶ τὴ θεία Κόρη της.

Ἀλληγορικὲς εἰκόνες, καθὼς εἴπαμε, σιωπηλὲς γιὰ ἡμᾶς, τῶν ὁποίων οἱ ἐσωτερικὲς ἔννοιες μόνον στοὺς μεμυημένους τῆς Ἐλευσῖνος ἀπεκαλύπτοντο, καθὼς ἀναφέρει ἡ παράδοσις, καὶ τῶν ὁποίων ὁ ἐσώτερος λόγος ἔχει σήμερα χαθῆ.

* * *

Ἐκεῖνο τώρα ποὺ ἀπομένει στοὺς σημερινοὺς μελετητὰς τῶν ἐσωτερικῶν παραδόσεων, μέρος τῶν ὁποίων εἶναι καὶ οἱ ἔννοιες περὶ τῆς σημασίας καὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους καὶ τῶν ἀφετηριῶν αὐτῶν, ὅπως γιὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Φθινοπώρου εἶναι ἡ Φθινοπωρινὴ Ἰσημερία, ποὺ ἑωρτάζετο, καθὼς εἴπαμε, σὰν ἑορτὴ τῆς Φύσεως, εἶναι ἡ συναίσθησις ὅτι κάτι πολὺ μεγάλο καὶ πῶς κάτι τὸ θεϊκὸ περιεῖχαν αὐτές. Καὶ ἡ διαίσθησι περὶ τοῦ πόσο πνευματικὰ εὐτυχεῖς ἦσαν οἱ μύσται τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς ποὺ ἐγνώριζαν καὶ ἐνεργοῦσαν κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῶν ὑπερόχων ἐκείνων πνευματικῶν ἀληθειῶν.

Ἄμα, τώρα, σκεφθῇ κανεὶς ἔτσι κάπως σοβαρὰ τὰ πάρα πάνω, βλέπει πόσον ἄδικες εἶναι οἱ κρίσεις τῶν πολλῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰδικῶν ἀκόμα στὴ μελέτη τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ἀρχαιότητος, ποὺ παίρνουν αὐτὰ τὰ πράγματα κατὰ γράμμα ἢ τοὺς δίδουν ἑρμηνεῖες πολὺ χαμηλές. Στὶς ἔννοιες, λόγου χάριν, τῆς Θεᾶς Δήμητρος, τοῦ Τριπτολέμου καὶ τῆς σπορᾶς, δίδουν τὴν ἐξήγησιν ὅτι ἐσήμαιναν τὸ πῶς ἔμαθαν οἱ τότε ἄνθρωποι νὰ φυτεύουν καὶ νὰ καλλιεργοῦν τὰ δημητριακά! Καὶ ὅμως αὐτοῦ τοῦ εἴδους οἱ ἑρμηνεῖες καὶ ἐκδοχὲς ἔχουν ριζοβολήσει στὴ συνείδησι τοῦ κόσμου, ποὺ νομίζει ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ ἔλεγαν καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐπίστευαν αὐτὰ τὰ πράγματα στὴν ἀρχαία ἐποχὴ ἦσαν ἄνθρωποι πρωτόγονοι, μὲ πνεῦμα ἁπλοικό, παιδιάτικο καὶ πολὺ ἀφελεῖς...

Ἀλλὰ τὸ πολὺ περίεργο ἐδῶ εἶναι ὅτι αὐτοὺς τοὺς ἴδιους, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, θαυμάζει ἡ σύγχρονος διανόησι σὰν μεγάλους σοφούς, ποὺ ἄνοιξαν δρόμους γιὰ τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, ποὺ ἐδημιούργησαν τὸ λεγόμενον «Ἑλληνικὸν Θαῦμα», τὸ ὁποῖον ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων φωτίζει καὶ σήμερ' ἀκόμη τὴ σκέψι τῆς ἀνθρωπότητος... Καὶ τιμᾷ τὰ μεγάλα ὀνόματα τοῦ Πυθαγόρα, τοῦ Δημοκρίτου, τοῦ Πλάτωνος καὶ τόσων ἄλλων.

Ἡ μύησις τοῦ Τριπτολέμου

Φιλοσοφία καὶ ζωὴ

Η ΜΟΝΑΔΙΚΟΤΗΣ ΚΑΘΕ ΣΤΙΓΜΗΣ

Κωστῆ Μελισσαροπούλου

Ο ΕΦΕΣΙΟΣ φιλόσοφος Ἡράκλειτος (544—484 π. Χ.) θεωρεῖται ἕνας ἀπὸ τοὺς βαθυτέρους φιλοσόφους, ἀντλήσας τὶς φιλοσοφικές του ἰδέες ἀπὸ τὶς διδασκαλίες τῶν Ἐλευσινίων καὶ τῶν Ὀρφικῶν Μυστηρίων. Ἔγραψε βιβλίο «Περὶ Φύσεως», εἰς τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖ ἱερατικὲς φράσεις, πλούσιες σὲ εἰκόνες, βραχύλογες καὶ σκοτεινὲς σὰν χρησμοὺς Μαντείου, ὀνομασθεὶς γι' αὐτὸ «Ἡράκλειτος ὁ σκοτεινός». Λέγεται ὅτι ὁ Σωκράτης ὅταν ἐδιάβασε τὸ βιβλίο του εἶπε: «Ὅσα ἐννόησα εἶναι ἐξαίρετα. Ὑποθέτω τὸ ἴδιο νὰ συμβαίνη καὶ γιὰ ὅσα δὲν ἐννόησα». Ἐν τούτοις ὁ Ἡράκλειτος μᾶς ἔχει δώσει ὡραιότατα καὶ σαφέστατα κείμενα. «Κόσμον τόνδε, τὸν αὐτὸν ἁπάντων, οὔτε τις θεῶν, οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν· ἀλλ' ἦν ἀεὶ καὶ ἔστι καὶ ἔσται, πῦρ ἀείζωον». Τὸ γνωστότερο ἀπὸ τὰ ἀποφθέγματά του εἶναι τὸ περίφημο «πάντα ρεῖ». Θεωρεῖ ὁ Ἡράκλειτος τὸν κόσμον σὰν ἑνιαῖον Ὅλον, τὸ ὁποῖον οὔτε γεννήθηκε, οὔτε θὰ πεθάνη, ἀλλὰ βρίσκεται σὲ διαρκῆ ροή, σὲ ἀδιάκοπη ἐναλλαγὴ μορφῶν. Τὸ κάθε τὶ ἀλλάζει, περνάει ἀπὸ διαφορετικὲς καταστάσεις, μεταβάλλεται. «Πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει». Δὲν εἶναι δυνατόν — λέγει — νὰ μπῆ κανεὶς δυὸ φορὲς στὸν ἴδιο ποταμό, γιατὶ τὰ νερά του συνεχῶς ἀλλάζουν.

Πρῶτος, λοιπόν, ὁ Ἡράκλειτος μᾶς ὑποδεικνύει ὅτι ἡ κάθε στιγμὴ στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μοναδική, ὅτι δὲν ἔχει τὴν ὅμοιά της, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξη μιὰ δεύτερη στιγμὴ ἴδια μὲ τὴν πρώτη, διότι ἐν τῷ μεταξὺ πολλὰ ἔχουν ἀλλάξει. Ἂς προσέξουμε αὐτὴ τὴν ἄποψη, ὄχι μόνον ἀπὸ θεωρητικῆς πλευρᾶς, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ πλευρᾶς τοῦ πρακτικοῦ βίου, τῆς διαγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου στὴν καθημερινή του ζωή. Διότι καμμιὰ φιλοσοφικὴ ἰδέα δὲν ἔχει οὐσιώδη ἀξία γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ἂν δὲν ἔχη ἐπίδραση στὴν καθημερινὴ διαγωγή του, στὴν ἐπαφή του καὶ στὶς σχέσεις του μὲ τοὺς συνανθρώπους.

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξουν δυὸ ἴδιες στιγμὲς στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, διότι ἐν τῷ μεταξὺ ὄχι μόνον τὸ πε-

ριβάλλον ἔχει ἀλλάξει, ἀλλά καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος ἔχει μεταβληθῆ. Τὸ περιβάλλον ἔχει ἀλλάξει. Ἄλλες ἐξωτερικὲς συνθῆκες, ἄλλες ἀντικειμενικὲς καταστάσεις, ἄλλες ἀτμοσφαιρικὲς καὶ μετεωρολογικὲς ἐπιδράσεις, ἀκόμη καὶ ἄλλες ἀστρολογικὲς ἐπιρροές. Ἀλλά καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος ἔχει μεταβληθῆ. Τὸ φυσικό του σῶμα καὶ ἡ φυσική του διάθεση μεταβάλλονται συνεχῶς. Οἱ ἐπιθυμίες, οἱ συγκινήσεις, οἱ τάσεις, οἱ σκέψεις, οἱ ἰδέες, ἡ ψυχολογία, ἡ νοοτροπία, ὅλα συνεχῶς μεταβάλλονται. Ἡ μεταβολὴ δὲν ὑποπίπτει εὔκολα στὴν ἀντίληψη, διότι εἶναι συνεχής, καθίσταται ὅμως σαφῶς αἰσθητὴ ὅταν συγκριθοῦν δύο σχετικά ἀπομακρυσμένες χρονικὲς καταστάσεις. Πῶς εἶναι, λοιπόν, δυνατὸν νὰ ὑπάρξουν δυὸ ἴδιες στιγμὲς στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου; Δὲν εἶναι δυνατὸν νά ὑπάρχουν δύο καθ᾽ ὅλα ὅμοιοι ἄνθρωποι. Πῶς εἶναι, λοιπόν, δυνατὸν μὲ ἐλαφρὰ τὴ συνείδηση νὰ λέμε «Ἂς ἀναβάλλουμε γιά μιά ἄλλη φορά»; Εἶναι δυνατὸν νά ὑπάρξη μιὰ ἴδια «ἄλλη φορά»; Πρέπει νὰ ζήσης τὴν κάθε στιγμὴ τῆς ζωῆς, διότι ἡ στιγμὴ φεύγει ἀνεπανόρθωτα. Δὲν μπαίνουν δυὸ φορὲς στὸ ἴδιο ποτάμι, οὔτε κολυμπᾶνε στά ἴδια νερά. Ἂν δὲν μπῆς μιά στιγμὴ ποὺ σοῦ παρουσιάστηκε εὐκαιρία, δὲν μπορεῖς νὰ μπῆς μιά ἄλλη στιγμή. Δὲν θά εἶναι τὸ ἴδιο ποτάμι. Ἂν δὲν ἐνεργήσης αὐτὴ τὴ στιγμὴ κατ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπον, δὲν μπορεῖς νὰ ἐνεργήσης μιὰ ἄλλη στιγμή, διότι ὅλα θὰ ἔχουν ἀλλάξει, δὲν θά ξαναϋπάρξουν οἱ ἴδιες ἀκριβῶς περιστάσεις, καὶ σὺ ὁ ἴδιος δὲν θὰ εἶσαι ὁ ἴδιος ὅπως ἤσουνα ἐκείνη τὴ μοναδικὴ στιγμή. Δὲν εἶναι δυνατὸν νά αἰσθανθῆς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σκεφθῆς δυὸ φορὲς κατὰ τὸν ἴδιον ἀκριβῶς τρόπον. Μπορεῖς νὰ ἀντιγράψης, ἀλλά ἡ ἀντιγραφὴ δὲν εἶναι πρωτότυπη ἐργασια. Το ἀντίγραφο δὲν μπορεῖ ποτὲ νά εἶναι ἴδιο μὲ τὸ πρωτότυπο.

Ὅλα μεταβάλλονται. «Πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει». Ὅλα ἀλλάζουν. Γεωλογικαὶ μεταβολαί, τεχνικαὶ μεταβολαί. Οἱ ἀρχαῖοι Ναοὶ πεφτουν σὲ ἐρείπια. Τὰ σημερινὰ μνημεῖα θὰ εἶναι τά ἐρείπια τοῦ μέλλοντος. Ἀνάμεσα στὴ γενικὴ ἀλλαγὴ τοῦ περιβάλλοντος, τὶ θεωρεῖται τὸ πιὸ σταθερό; Ἡ ἀπάντηση εἶναι εὔκολη καὶ δὲν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτηση. Τὸ πιὸ σταθερὸ φαινόμενο, ἀνάμεσα στὸ διαρκῶς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, εἶναι ἡ γωνιώδης ἀπόστασις τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων. Κοιτάζοντας τὸν ἀστεροσπαρμένον οὐρανό, βλέπουμε ἀναλλοίωτους τοὺς ἀγαπημένους μας ἀστερισμούς. Χιλιάδες χρόνια ἦσαν ἴδιοι. Χιλιάδες χρόνια θά εἶναι ἴδιοι. Ἔτσι τοὺς ἔβλεπαν οἱ Χαλδαῖοι, οἱ Φοίνικες, οἱ Ἀ-

χαιοί. Ἔτσι θὰ τοὺς βλέπουν οἱ μακρινοί μας ἀπόγονοι, ἐὰν ἐξακολουθοῦν νὰ ζοῦν ἐπάνω στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς καὶ βλέπουν τὰ ἄστρα (διότι κίνδυνος εἶναι νὰ ζοῦν στὰ ἔγκατα τῆς Γῆς, πρωτόγονοι ἢ μηχανικῶς «ἐξελιγμένοι»). Ἡ μεγάλη Ἄρκτος, ἡ μικρὰ Ἄρκτος, ὁ Ὠρίων, ὁ Κύκνος, ὁ Τοξότης, ὁ Σκορπιός, ὁ Νότιος σταυρὸς (ἀόρατος στὸ δικό μας βορεινὸ ἡμισφαίριο), οἱ Δίδυμοι, ὁ Κύων, αἱ Πλειάδες καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀνεκτίμητα στολίδια τοῦ νυκτερινοῦ οὐράνιου θόλου, εἶναι ἀμετάβλητα στὶς μεταξύ τους ἀποστάσεις. Καὶ ὅμως... τίποτε δὲν μεταβάλλεται μὲ τόση ἰλιγγιώδη ταχύτητα, ὅσο οἱ μεταξύ των ἀποστάσεις τῶν ἀστέρων τοῦ ἰδίου ἀστερισμοῦ. Ἀπομακρύνονται—ἢ πλησιάζουν— ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον μὲ ἀφάνταστη ταχύτητα, ἀλλὰ ἡ τρομακτική τους ἀπόστασι ἀπὸ τὸ ἡλιακό μας σύστημα δὲν μᾶς ἀφήνει νὰ ἀντιληφθοῦμε τὶς μεταβολὲς τῶν ἀστερισμῶν, ποὺ τοὺς βλέπουμε πλανερὰ ἀμετάβλητους, στὴν κορυφὴ μιᾶς πλασματικῆς καὶ ἀνύπαρκτης σταθερότητος. Πῶς τὰ φαινόμενα ἐξαπατοῦν...

Ἂς δοῦμε τώρα τί λέγει ἕνας φιλόσοφος τοῦ καιροῦ μας, ὁ Κρισναμοῦρτι. Μερικοὶ μπορεῖ νὰ τὰ θεωρήσουν ἄσχετα πρὸς τὸ θέμα μας, ἄλλοι ὄχι.

«Γιὰ νὰ ἐπιτύχετε τὴν ἀπολύτρωση πρέπει νὰ βρίσκεσθε σὲ διαρκῆ ἐπανάσταση. Ἡ σημερινὴ ἡμέρα πρέπει νὰ διαφέρη ἀπὸ τὴ χθεσινή. Οἱ ἰδέες σας πρέπει ν' ἀναπτύσσωνται ἀπὸ ἡμέρα σὲ ἡμέρα».

«Θὰ μπορέσετε νὰ γνωρίσετε τὴ διαρκῆ εὐτυχία, ἂν — κατανοώντας τὸ νεκρὸ βάρος καὶ τὴν τυραννία τοῦ παρελθόντος — ἔχετε τὴν ἰσχυρὴ ἀπόφαση ν' ἀλλάξετε τὸν ἑαυτό σας σ ή μ ε ρ α».

«Ἡ αἰωνιότης εἶναι ἡ βαθιὰ ἐνατένιση τοῦ παρόντος. Ἂν ἔχετε τὴν ἱκανότητα νὰ ἐννοῆτε τὸ παρὸν σὲ ὅλη τὴ σημασία του, μὲ ὅλο τὸν πλοῦτο του, μὲ τὴν πληρότητά του, τότε ἔχετε κατανοήσει ὅλον τὸν χρόνον».

«Νὰ ζῆτε ὁλοκληρωτικὰ στὸ παρόν. Ὁ χρόνος εἶναι μιὰ πλάνη. Τὸ σύνολο τῆς ὑπάρξεως περιέχεται σὲ ἕνα καὶ μόνο δευτερόλεπτο βαθιᾶς κατανοήσεως».

«Μονάχα μὲ τὴν πληρότητα τῆς ζωῆς μέσα στὸ παρὸν θὰ βρῆτε τὴν ἀθανασία. Ἐκεῖνο ποὺ ἔχει σημασία δὲν εἶναι ἡ ἐξέταση τοῦ μετὰ θάνατον, ἀλλὰ τὸ νὰ ζῆ κανεὶς πλήρως καὶ τελείως στὸ παρόν».

Εἶναι ἡ ἀλλαγὴ χρήσιμη; Μὰ ἂν δὲν ὑπῆρχε ἀλλαγή, δὲν θὰ ὑπῆρχε ἐξέλιξις. Θὰ ὑπῆρχε τὸ τέλμα τῆς στασιμότητος. Ἡ ἀλλαγὴ εἶναι ὁ παράγων τῆς ἐξελίξεως. Εἶναι ἡ ἀνανέωσις. Εἶναι, ὄχι ἡ ἀνύπαρκτη στατική, ἀλλὰ ἡ δυναμικὴ αἰωνιότης. Κάτω

ἀπὸ τὴν πίεση τοῦ Νόμου τῆς ἐξελίξεως ὅλα ἀλλάζουν. Ὁ ἀνόητος ἀνθίσταται στὸ κῦμα τῆς ἐξελίξεως καὶ συντρίβεται κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῆς ἀκαταμάχητης δύναμής του. Ὁ νουνεχὴς συμβαδίζει μὲ τὴν ἐξέλιξη, συμπορευόμενος ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς αὐτήν. Ὁ σοφὸς προηγεῖται τῆς ἐξελίξεως, τελῶν ἐν γνώσει τῶν φυσικῶν νόμων ποὺ ὑπαγορεύουν τὴν πορεία της. Νὰ μὴ κάνουμε ὅμως τὸ λάθος νὰ νομίσουμε γιὰ ἐξέλιξη ἐκεῖνο ποὺ δὲν εἶναι, παρὰ ἡ λεγόμενη «μόδα». Ἡ μόδα δὲν εἶναι ἐξέλιξη. Εἶναι πιθηκισμός. Εἶναι παθητικὴ συμμόρφωση μὲ τὸ γειτονικό. Δὲν εἶναι δημιουργικὴ ἀλλαγή, δὲν εἶναι ἀνανέωση. Οἱ μισοπεθαμένοι ἄνθρωποι φοβοῦνται τὴν ἀλλαγὴ καὶ συμμορφώνονται μὲ τὸ γειτονικό. Οἱ ζωντανοὶ ἐπιθυμοῦν καὶ προκαλοῦν τὴ δημιουργικὴ ἀλλαγή. Ὁ Δρ Ἀραντέιλ γράφει: «Μὴν ἀφήσετε κανένα νὰ πῇ ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ἀλλάξη. Ὅτι δὲν ἔχει τίποτε νὰ ἀλλάξη. Ὅτι δὲν εἶναι τώρα καιρὸς γιὰ ἀλλαγή. Ὅτι δὲν ὠφελεῖ ἡ ἀλλαγή. Ὅτι εἶναι πολὺ ἡλικιωμένος γιὰ ἀλλαγή. Ὅτι φοβᾶται νὰ ἀλλάξη. Ἂν δὲν ἀλλάζετε, τότε πᾶτε πρὸς τὰ πίσω. Ἐὰν δὲν βρίσκετε τίποτε νὰ ἀλλάξετε, τότε δὲν γνωρίζετε τὸν ἑαυτόν σας. Ἐὰν δὲν εἶναι τώρα καιρὸς γιὰ ἀλλαγή, τότε δὲν θὰ εἶναι ποτέ. Ἐὰν δὲν βλέπετε καλὸ στὴν ἀλλαγή, τότε δὲν περιμένετε τίποτε καλὸ ἀπὸ τὴ ζωή. Ἐὰν φοβᾶστε νὰ ἀλλάξετε, τότε φοβᾶστε ν' ἀναπτυχθῆτε».

Ἂς ἐπανέλθουμε στὸ θέμα τῆς μοναδικότητος κάθε στιγμῆς. Εἴπαμε ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξουν δυὸ «ἴδιες» στιγμές. Πρέπει, τάχα, νὰ λυπώμαστε γι' αὐτό; Ὄχι βέβαια, ἐκτὸς ἂν εἴμαστε ἐρασταὶ τῆς στασιμότητος. Κρῖμα ποὺ δὲν ἐχρησιμοποιήσαμε τὴν κάθε στιγμή. Κρῖμα ποὺ τὴν ἀφήσαμε νὰ πάη χαμένη. Ἀλλὰ δὲν ὠφελεῖ νὰ στεκώμαστε στὸ παρελθὸν καὶ νὰ κλαῖμε τὶς χαμένες στιγμές, τὶς χαμένες εὐκαιρίες. Ἡ ζωὴ προχωρεῖ. Ὅποιος σταματάει ἀποκόπτεται ἀπ' αὐτήν. Οἱ στιγμὲς δὲν εἶναι ἴδιες. Διαδέχεται ἡ μία τὴν ἄλλη. Ἂς ἀφήσουμε ἀποφασιστικὰ ἐκεῖνες ποὺ πέρασαν. Ἂς μὴ ἀναβάλουμε τὴν κατανόηση καὶ τὴ δράση, περιμένοντας ἐκεῖνες ποὺ θὰ ἔλθουν. Ἂς ζήσουμε κατὰ τὸν πληρέστερο τρόπο ἐκεῖνες ποὺ τ ώ ρ α περνοῦμε. Ἂς νιώσουμε τὴ ζωντάνια καὶ τὴν ὡραιότητα, ἂς νιώσουμε τὴ μοναδικότητα τῆς κάθε στιγμῆς τῆς ζωῆς μας. Ἡ ζωὴ δὲν μᾶς περιμένει. Ἂς συντονισθοῦμε μὲ τὸ ρυθμό της, ποὺ δὲν εἶναι ποτὲ στατικός. Ἡ κάθε στιγμὴ εἶναι μοναδική. Ἂς τὴ νιώσουμε, ἂς τὴ ζήσουμε, ἂς τὴ χαροῦμε.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς 4ης Ὀκτωβρίου
Διεθνοῦς ἡμέρας τῶν ζώων

Ἱστορία ἑνὸς σκύλου

Τοῦ Ἐμμανουὴλ Ροΐδη

ΩΣ ΝΑ ΗΤΟ χθεσινὴ ἐνθυμοῦμαι τὴν ἤδη τεσσαρακονταετῆ τοῦ σκυλου ἐκείνου ἱστορίαν. Ἤμην τότε μαθητὴς τῆς πρώτης τάξεως τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου εἰς τὸ ἑλληνοαμερικανικὸν Λύκειον τοῦ μακαρίτου Χρήστου Εὐαγγελίδου. Ἐρχόμενος ἐξ Ἰταλίας δὲν εὑρέθην ὅσον ἐφοβούμην εἰς τὴν Σύραν ξενητευμένος. Πολλοὶ τῷ ὄντι ἀπέμενον ἀκόμη εἰς τὴν ὑμνηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ὀρφανίδου ξερόνησον Ἰταλοὶ πατριῶται ἐκ τῶν φιλοξενηθέντων μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1848. Ἰταλοὶ ἦταν οἱ πλεῖστοι ἀκονηταὶ ξυραφίων, καθαρισταὶ κηλίδων, συγκολληταὶ σπασμένων πινακίων, ἀνακαινισταὶ παλαιῶν ὑποδημάτων, διακοσμηταὶ τῶν νεκρικῶν φερετρων, εὐνουχισταὶ πετεινῶν, ὑπαίθριοι τηγανισταὶ σμαρίδων καὶ πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ ζωγράφοι, λιθοξοοι, χορδοδιδάσκαλοι καὶ μουσικοί. Αἱ ἀξιωσεις τῶν καλλιτεχνῶν τούτων περιωρίζοντο εἰς τὸ να μὴ ἀποθανωσι τῆς πείνης, ὁ δὲ βίος δὲν ἦτο τότε ὅπως σήμερον ἀκριβός. Ἀντὶ εἰκοσιπέντε τὸν μῆνα δραχμῶν ἠδυνατό τις νὰ εὕρη ὁλόκληρον μονώροφον οἰκίσκον εἰς τὰ Βαπόρια καὶ ἀκόμη εὐθηνότερον ἂν εἶχε ἀμβλεῖαν τὴν ὄσφρησιν, παρὰ τὰ βυρσοδεψεῖα, καὶ μὲ ἓν μόνον σφάντζικον νὰ χορτάση κεφτέδες, στουφᾶδον καὶ καπαμᾶν εἰς τὰ αὐτοκαλούμενα Εὐρωπαικὰ ξενοδοχεῖα.

Ἀνάλογος τῆς τοιαύτης τοῦ βίου εὐθηνείας καὶ τῆς πληθώρας διδασκάλων ἦτο τῶν μουσικῶν μαθημάτων ἡ τιμή, οἱ δὲ φιλόμουσοι πάσης κοινωνικῆς τάξεως Ἑρμουπολῖται ὠφελοῦντο τῆς εὐκαιρίας, ὅπως διδαχθῶσιν ἕκαστος ἀντὶ μικρᾶς θυσίας τὸ ὄργανον τῆς ἐκλογῆς του. Οὐδέποτε οὐδαμοῦ ἀντήχησαν ὅσα τοτε εἰς τὴν Σύραν βιολία, φλάουτα, πίφερα, τρόμπαι, μανδολίνα, κόρνα καὶ κλαρινέτα. Ὁ περιερχόμενος τας στενωποὺς τῆς πόλεως, καὶ μάλιστα τὰς Κυριακάς, ἐπνίγετο εἰς κύματα μελωδίας ἐξορμῶντα ἐκ παντὸς παραθύρου. Οὐδ᾽ ἠδύνατο νὰ καθήση εἰς τὴν ἕδραν κουρείου ἢ τὴν τράπεζαν καφενείου χωρὶς να εὑρεθῆ ἀντιμέτωπος συμπατριώτου τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου καὶ τοῦ Κορεγίου ζητοῦντος τὴν ἄδειαν να εἰκονίση ἀντὶ τριδράχμου τὴν «εὐγενῆ καὶ ἐκφραστικὴν κεφαλήν του» ἢ νὰ ψοφήση ὁ σκύλος, ὁ γάτος ἢ ὁ ψιττακός του χωρὶς νὰ δεχθῆ αὐθημερὸν τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ προτείνοντος νὰ βαλσαμώση τὸ λείψανον «τοῦ ἀξιεράστου ζώου». Ἂν δὲ ἐκινδύνευε νὰ μεταβῆ εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς διακεκριμένον τῆς συριανῆς κοινωνίας μέλος, τότε ὄχι νὰ κρυώση, ἀλλ᾽ οὐδὲ κἂν νὰ ξεψυχήση ἐπερίμεναν οἱ προσφερόμενοι νὰ διαιωνίσωσι διὰ γυψίνου ἐκμάγματος τὴν ὄψιν τοῦ ἐπιφανοῦς μεταστάντος ἢ νὰ ὑμνήσωσι τὰ ἀλησμόνητα ἔργα του

εἰς τά ἔγκριτα τῆς Ἰταλίας φύλλα. Ἀδύνατον εἶναι ν' ἀνακαλέσω εἰς τὴν μνήμην μου τάς τοιαύτας παρά τὴν θύραν παντὸς ἑτοιμοθανάτου συνελεύσεις πειναλέων Ἰταλῶν, χωρὶς νά ἐνθυμηθῶ συγχρόνως τὸ δημοτικὸν δίστιχον:

Ὡσάν κοράκοι κάθουνται τριγύρω
(τοῦ κραββάτου

Καὶ καρτεροῦν κ' ἐγδέχονται τὸ πό-
(τε θά ψοφήσῃ.

Τὸ δὲ κακὸν ἦτο, ὅτι δὲν περιωρίζοντο μόνους τοὺς νεκροὺς ν' ἀνυμνῶσιν, ἀλλά καὶ τῶν ζώντων διέστρεφον τὸν νοῦν διά τῶν ὀγκωδεστάτων ἐγκωμίων. Οἱ Λατῖνοι ποιηταὶ ἐσατίρισαν ἀσπλάγχνως τὴν χαμερπῆ κολακείαν τῶν ἐπὶ Αὐγούστου πανταχόθεν συρρευσάντων εἰς τὴν Ἰταλίαν Γραικύλων. Τούτους ὅμως ὑπερέβησαν κατά πολὺ οἱ εἰς τὴν Σύραν καταφυγόντες ἀπόγονοι τῶν σατιριστῶν. Δύσκολον ἦτο νά εὑρεθῇ καθ' ὅλην τὴν νῆσον ἀξιότιμός τις μεγαλέμπορος καταστηματάρχης, λουκουμοποιός, τοκιστής, βυρσοδέψης, σαράφης ἢ καραβοκύρης, τοῦ ὁποίου δὲν ὑμνήθη πεζῶς καὶ ἐμμέτρως «L' acuto ingegno» καὶ «il raro talento». Ἡ δὲ πρὸς τάς εὐγενεῖς αὐτῶν κυρίας ἰταλικὴ λατρεία ὑπερέβαινε τά ὅρια τοῦ κωμικοῦ καὶ τοῦ πιστευτοῦ. Μεταξὺ τῶν οἰκοδεσποινῶν τούτων ὑπῆρχον βεβαίως καί τινες πράγματι εὐπρόσωποι. Καὶ αὗται ὅμως ἔπρεπε ν' ἀρκεσθῶσι δι' ἔλλειψιν ἄλλων ὑπερβολικωτέρων εἰς τάς αὐτάς ὁμοιώσεις πρὸς «ἄνθος λειμῶνος, ἄγγελον, Ἥραν, Ἥβην ἢ Παναγίαν», διά τῶν ὁποίων ὑμνεῖτο καὶ τῶν ἀσχήμων ἡ εὐμορφία. Ἡ τοιαύτη Ἰταλῶν κολάκων ἐπιδρομὴ συνετέλεσε, νομίζομεν, κατά πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ κυριωτάτου τῶν τότε Συριανῶν ἐλαττώματος τῆς ἐπάρσεως, τοῦ φουσκώματος, τῆς ἐπιδεικτικῆς ἀπαγγελίας κοινῶν τόπων καὶ τῶν ἄλλων τῶν νεοπλούτων γελοίων. Ἀλλά διά νά μὴ φανῶμεν ἄδικοι ἢ κακόγλωσσοι σπεύδομεν νά προσθέσωμεν ὅτι μόνον κάπως γελοῖοι ἦσαν οἱ τότε προύχοντες τῆς Σύρου, κατά δὲ τά λοιπά ἀγαθοὶ καὶ τίμιοι ἄνθρωποι. Ἀδιστάκτως δὲ πιστεύομεν ὅτι, ἄν ἔπραττον τότε ὅσα ἔπειτα ἔπραξαν οἱ σύμβουλοι, σύνδικοι, διαχειρισταὶ καὶ δῆθεν πιστωταὶ τῆς μακαρίτιδος ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας, ἐξ ἅπαντος θά ἐλιθοβολοῦντο. Ἀλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν ἢ μᾶλλον ἄς ἔλθωμεν εἰς τοῦ σκύλου τὴν ἱστορίαν.

Ἐξ ὅλων τῶν Ἰταλῶν ἀποίκων διασκεδαστικώτατος ἦτο βεβαίως ὁ πρώην γαριβαλδινὸς λοχίας Γιαμβατίστας, ὁ προτιμήσας παντὸς ἄλλου τὸ ἐπάγγελμα σαλτιβάγκου ἢ θαυματοποιοῦ, τὸ ὁποῖον μετήρχετο ἐπὶ τῆς πλατείας, ἀκριβῶς ἀντικρὺ τοῦ Λυκείου πρὸς μεγάλην τῶν ὑποτρόφων χαράν. Τὸν θίασον ἀπετέλουν ὁ ρηθεὶς Γιαμβατίστας, ὁ δωδεκαετὴς υἱός του Κάρλος καὶ μεγαλόσωμος σγουρόσκυλος (barbet) φέρων τὸ ὄνομα Πλούτων. Τά θαύματα τοῦ θιασάρχου, αἱ λαθροχειρίαι πεσσῶν, αἱ σφαιροβολίαι, αἱ πυραμίδες καὶ αἱ καταπόσεις φλεγόντων ἀνθράκων ἦσαν ἐκ τῶν συνηθεστάτων, καὶ ἔτι κοινότερα τοῦ υἱοῦ τά θανάσιμα πηδήματα (salti mortali), ὁ χορὸς μεταξὺ αὐγῶν καὶ αἱ ἐξαρθρώσεις. Πολὺ μᾶλλον τούτων εἷλκυε τὴν περιέργειαν καὶ τά πεντάλεπτα τῶν Συριανῶν ὁ σκύλος, ζητωκραυγάζων ἢ μᾶλλον ζητωγαυγίζων ὑπὲρ τοῦ Γαριβάλδη, ἤτοι πρὸ πασσάλου ἐνδυθέντος κόκκινον χιτῶνα, ἢ ὁρμῶν νά σπαράξῃ τὸν Ἰησουΐτην ἢ τὸν Ραδέσκην, τὸν αὐτὸν δηλαδὴ πάσσαλον φέροντα μαῦρον ράσον ἢ ἀσπρόχρυσον στολὴν καὶ πῖλον πτερωτὸν αὐστριακοῦ στρατάρχου. Ἀκόμη νοστιμώτερος ἦτο ὅταν ὄρθιος ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀρχιερατικὸν διάδημα ἐκ χρυσοχάρτου ἐμιμεῖτο τὸν Πάπαν Πῖον Νόννον, εὐλογῶν διά τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν του τά πλήθη τῶν πιστῶν, καὶ ἐξ ἴσου διέπρεπεν εἰς τὴν λεγομένην Κρίσιν τοῦ Πάριδος, ἀπονέμων ἀλανθάστως τὸ μῆλον ἢ μᾶλλον πορτοκάλιον εἰς

τὴν ὡραιοτέραν ἐκ τῶν προσαγομένων πλύστραν ἢ παραμάνναν.

Ὅπως οἱ λόγιοι συμπατριῶται του μετέβαλλον εἰς τοὺς στίχους των τὰς συριανὰς κυρίας εἰς ἀγγέλους καὶ Ἥβας οὕτω καὶ ἐκεῖνος διὰ τῆς ἀπονομῆς τοῦ ἄθλου ἀνηγόρευε λαϊκὰς Ἀφροδίτας. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἀλησμόνητος ἦτον ὅταν, βαδίζων ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν καὶ κρατῶν μεταξὺ τῶν ὀδόντων μικρὸν δίσκον, περιήρχετο μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως τὰς τάξεις τῶν θεατῶν, ταπεινῶς ὑποκλινόμενος πρὸ ἑκάστου καὶ ἔπειτα προσηλώνων ἐπ' αὐτοῦ ἀνεκφράστου γλυκύτητος ἐπαιτικὸν βλέμμα. Κάλλιστα δὲ γνωρίζων πόσον ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἠγαπᾶτο, εὐθὺς μετὰ τὴν περιφορὰν τοῦ δίσκου εἰς τὴν πλατεῖαν, εἰσώρμα εἰς τὸ Λύκειον, εὔθυμος καὶ θορυβώδης ἂν διεσκεδάζομεν εἰς τὴν αὐλὴν ἢ τοὺς διαδρόμους, ἄφωνος, αἰδήμων καὶ συνεσταλμένος, ἂν εὑρισκόμεθα εἰς τῶν παραδόσεων τὰς αἰθούσας. Ἡμέραν ἐν τούτοις τινὰ ὁ διδάσκαλος τῆς Κατηχήσεως, ὁ τότε ἁπλοῦς ἱερεὺς καὶ ἔπειτα ἐπίσκοπος Χαλκίδος ἀοίδιμος Δαβὶδ Μολοχάδης, μὴ γνωρίζων τὸν εἰσερχόμενον ἤγειρε τὴν ῥάβδον του νὰ τὸν ἀποδιώξῃ. Ἀλλὰ πρὶν ἡ ῥάβδος καταπέσῃ, συνηντήθησαν τοῦ καλοῦ ἱερέως καὶ τοῦ καλοῦ σκύλου οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἀποτέλεσμα τῆς συναντήσεως ἐκείνης ἦσαν ἡ ἀπόθεσις τῆς ῥάβδου καὶ ἡ προσθήκη πενταλέπτου εἰς τὸν ἔρανον τῶν μαθητῶν (1). Οὗτοι διεσκέδαζον ἐνίοτε ὑποβάλλοντες τὴν ἀκεραιότητα τοῦ Πλούτωνος εἰς δεινὴν ἀληθῶς δοκιμασίαν. Ἀντὶ χαλκίνου κέρματος εἰς τὸν δίσκον ἐπρόσφερον εἰς αὐτὸν κατὰ γῆς τεμάχιον ἄρτου, κουλοῦραν ἢ καὶ κατημέρι Ἀλλ' εἰς ποῖον ἄρα ἀνῆκε τὸ οὕτω προσφερόμενον, εἰς τὸν θίασον ὡς τὰ πεντάλεττα ἑταιρικῶς ἢ τὸν εἰσπράκτορα προσωπικῶς; Τοῦτο ἦτο τουλάχιστον ἀμφίβολον. Τὸ τίμιον ὅμως τετράποδον, ἀντὶ νὰ λύσῃ αὐθαιρέτως τὸ ζήτημα ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καταβροχθίζον τὸ προσφερόμενον, ἔθετε κατὰ γῆς τὸν δίσκον, ἐπρόσθετεν εἰς τὰ νομίσματα τὴν εἰς εἶδος προσφοράν, ἐλάμβανε καὶ πάλιν εἰς τὸ στόμα τὸν δίσκον καὶ ἔτρεχε νὰ παραδώσῃ ἀκέραιον τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ εἰς τοὺς κυρίους του. Ἡ τοιαύτη διαγωγὴ ἦτο τόσο μᾶλλον ἀξιοθαύμαστος καθ' ὅσον οὐδεμία ὑπῆρχε βεβαιότης, ὅτι θὰ ἠμείβετο λαμβάνων ὅλα τὰ φαγώσιμα. Οἱ θαυματοποιοὶ ὑπερηγάπων βεβαίως τὸν σκύλον των, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔτρωγαν ἢ τοὐλάχιστον δὲν ἐχόρταιναν οἱ ἴδιοι καθ' ἡμέραν.

Ὑπῆρχον ἐν τούτοις καί τινες κατ' ἔτος ἡμέραι, κατὰ τὰς ὁποίας ὄχι μόνον ἔτρωγαν ἀλλὰ καὶ ἔπιναν, οἱ Ἰταλοὶ μέχρι κόρου πανηγυρίζοντες διὰ συμποσίου τὴν ἐπέτειον ἐπαναστατικοῦ τινος κατορθώματος. Ἀφθόνως τότε ἔρρεεν ὁ οἶνος τῆς Σαντορίνης, ὁ μόνος ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἐνθυμίζων εἰς τοὺς ἐξορίστους τῆς πατρίδος των τὸ γλυκὺ δάκρυον τοῦ Χριστοῦ ἢ τὸ βαρὺ νέκταρ τῆς Μαρσάλας. Ἐκ τοιαύτης ἐπιστρέφων ἡμέραν τινὰ ὑπερεύθυμος εὐωχίας ἀπεδύθη εἰς τὴν συνήθη ἐπὶ τῆς πλατείας παράστασιν ὁ Γιαμβατίστας, καὶ κατὰ κακήν του τύχην δὲν παρέλειψε τὴν πυραμίδα. Αὕτη ἀποτελεῖται, ὡς πάντες γνωρίζουσιν, ἐκ στιβάδος παντοίων ἀλλεπαλλήλων σκευῶν, τραπεζίων, καθισμάτων, βαρελίων, σταμνίων καὶ φιαλῶν καὶ τὴν ἐπὶ τῆς κορυφῆς πάντων τούτων ἀνύψωσιν ὡς ἀγάλματος τοῦ θαυματοποιοῦ. Τῶν πυραμίδων τούτων ἡ στερεότης δὲν εἶναι ἀκριβῶς ὅση καὶ ἡ τῶν αἰγυπτιακῶν, καὶ πολλὴ ἡ ἀπαιτεῖται παρὰ τοῦ ἀνα-

1). Ὁ διευθυντὴς τοῦ Λυκείου ἐπέβαλλε κατ' ἀμερικανικὸν σύστημα εἰς τοὺς γονεῖς νὰ χορηγῶσι κατὰ μῆνα ἀνὰ πέντε δραχμὰς εἰς τοὺς μικροὺς καὶ δέκα εἰς τοὺς πρεσβυτέρους ὑποτρόφους διὰ νὰ συνειθίζωσιν ἐνωρὶς εἰς τὴν διαχείρισιν χρημάτων. Εἰς οὐδένα ὅμως ἐπετρέπετο ἡ παροχὴ ἀνωτέρου ποσοῦ πρὸς ἀποφυγὴν πλουτοκρατικῶν διακρίσεων.

βάτου ἀσφάλεια πατήματος καὶ προσοχὴ πρὸς διατήρησιν τῆς ἀσταθοῦς αὐτοῦ ἰσορροπίας. Ταύτην καθίστανον τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ ἀτμοὶ τοῦ θηραϊκοῦ οἴνου ἔτι ἀσταθεστέραν. Καὶ κατώρθωσε μὲν ὁ Γιαμβατίστας ν' ἀκινητήσῃ ἐπί τινας στιγμὰς ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοῦ βάθρου, ἀλλ' αἴφνης ἐνῷ ἐσταύρωσεν ἐπὶ τοῦ στήθους τὰς χεῖρας πρὸς ἀπομίμησιν τοῦ Βοναπάρτε, τὸ ὅλον οἰκοδόμημα ἐσείσθη καὶ κατέπεσε μετὰ φοβεροῦ πατάγου τοῦ ὁποίου ὑπερεῖχεν ὁ ὀξύτερος ἦχος τῶν συντριβομένων ὑαλίων. Οἱ θεαταὶ ἐπίστευσαν κατ' ἀρχὰς ὅτι περιείχετο καὶ ὁ σεισμὸς οὗτος εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς παραστάσεως. Ἡ ζημία δυστυχῶς ἦτο πραγματικὴ καὶ πολὺ ἀνωτέρα τῆς ἐν ἀρχῇ ὑπολογισθείσης. Πλὴν τῶν σταμνίων καὶ φιαλῶν εἶχον σπάσει κατὰ τὴν πτῶσιν καὶ ἀμφότερα τὰ ὀστᾶ τῆς κνήμης τοῦ δυστυχοῦς σχοινοβάτου, τὸν ὁποῖον θέσαντες οἱ προσδραμόντες κλητῆρες ἐντὸς φορείου μετεκόμισαν εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ἀκολουθούμενον ὑπὸ τοῦ ὀδυρομένου Κάρλου καὶ τοῦ Πλούτωνος, τοῦ ὁποίου δὲν ἐφαίνετο μικροτέρα ἡ ἄφωνος λύπη. Ὁ τότε ἀρχίατρος τοῦ συριανοῦ νοσοκομείου ἦτο ὄχι μόνον καλὸς χειρουργός, ἀλλὰ καὶ κάλλιστος ἄνθρωπος. Εὐσπλαχνισθεὶς τοὺς ἀθλίους ἐκείνους ἐφιλοξένησε πλὴν τοῦ παθόντος εἰς τὸ κατάστημα τὸν υἱόν του καὶ τὸν σκύλον.

Τὸ διπλοῦν κάταγμα τοῦ θαυματοποιοῦ ἀπεδείχθη ἀνεπίδεκτον συγκολλήσεως καὶ ἐπεβάλλετο ἀναποδράστως τῆς κνήμης ἡ ἀποκοπή. Ὁ αἰθήρ, τὸ χλωροφόρμιον καὶ αὐτὴ ἡ διὰ τοῦ ψύχους τοπικὴ ἀναισθησία δὲν ἦσαν ἀκόμη συνήθη ἐν Σύρῳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὁ δὲ παθὼν ἔπρεπε νὰ ὑπομείνη ἀμείωτον τῆς ἐγχειρήσεως τὴν ὀδύνην. Πρὶν ἢ προβῇ εἰς ταύτην διέταξε ὁ ἰατρὸς ἐκ φόβου συγκινήσεως τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀκρωτηριαζομένου, κατὰ παράκλησιν ὅμως αὐτοῦ ἔστερξε νὰ μείνῃ ὁ σκύλος. Ὁ σχοινοβάτης περιβαλὼν διὰ τοῦ βραχίονος τὴν οὐλότριχα κεφαλὴν τοῦ πιστοῦ συντρόφου του, ἐστήριξεν αὐτὴν εἰς τὴν ἰδικήν του, καὶ εὐθὺς ἔπει-

τα ἤρχισε τῆς μαχαίρας καὶ τοῦ πρίονος ἡ ἐργασία.

Οἱ ἐκ τῆς ὀξύτητος τοῦ πόνου στεναγμοὶ τοῦ ἀκρωτηριαζομένου ἠρέθιζον τὸν Πλούτωνα μὴ δυνάμενον νὰ μαντεύση διὰ τίνα λόγον ἐβασάνιζον τὸν αὐθέντην του τόσον σκληρῶς. Ὅτε δὲ κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐγχειρήσεως ἐλιποθύμησεν οὗτος ἐκ τῆς ἀφθόνου τοῦ αἵματος ροῆς, ἀπομείνας ὁ σκύλος ἐλεύθερος ὥρμησε νὰ τὸν ἐκδικήση, δαγκάνων τὸν γυμνὸν βραχίονα τοῦ χειρουργοῦ. Ἀλλ' οὗτος ἦτο, ὡς εἴπομεν, ἀγαθώτατος ἄνθρωπος. Ἀντὶ νὰ θυμώση ἔσπευσε ν' ἀναχαιτίση τοὺς πρὸς ἐπίδειξιν ζήλου κακοποιοῦντας τὸν Πλούτωνα νοσοκόμους, διατάξας ν' ἀφεθῆ ἀνενόχλητος παρὰ τὴν κλίνην τοῦ κυρίου του.

Εἰς τὴν αὐτὴν τοῦ νοσοκομείου αἴθουσαν ἔτυχε νὰ παραμένη πρὸς τελείαν ἀνάρρωσιν καὶ ἄλλος Ἰταλὸς πλανόδιος ἐκριζωτὴς ὀδόντων καὶ πωλητὴς μαγικῶν φίλτρων, μετερχόμενος τὸ ἐμπόριόν του εἰς τὰ χωρία, ὅπου εὐκολωτέρα ἦτο ἡ εὕρεσις ἀγοραστῶν πανακείας καὶ ἀγαποχόρτου. Ὁ ἀγύρτης οὗτος, κάλλιστα γνωρίζων τὴν δεκαρσυλλεκτικὴν τοῦ Πλούτωνος ἱκανότητα, ἐσκέφθη ἐν τῷ πλήθει τῆς ἀσυνειδησίας του νὰ στερήση τῆς μόνης του παρηγορίας τὸν ἠκρωτηριασμένον αὐτοῦ συμπατριώτην. Ὠφελούμενος ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ νέου Κάρλου, τοποθετηθέντος διὰ συστάσεως τοῦ Ἰατροῦ εἰς ἱκανῶς ἀπέχον βαφεῖον, ἠσχολήθη διὰ παντοίων περιποιήσεων νὰ ἑλκύση τοῦ σκύλου τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν δὲ ἡμέραν τῆς ἐξόδου του ἐκ τοῦ νοσοκομείου κατώρθωσε νὰ προπευφθῆ παρ' αὐτοῦ μέχρι τῆς ἄκρας τῆς ὁδοῦ. Ἐκεῖ ὅμως ἐπέμεινεν ὁ Πλούτων νὰ τὸν ἀποχαιρετήση, οὔτε διὰ θωπειῶν οὔτε διὰ τῆς ἐπιδείξεως ὀρεκτικοῦ ἀλλάντος πειθόμενος νὰ προβῆ περαιτέρω. Ἀποτυχούσης τῆς ἀπόπείρας διαφθορᾶς, ἠναγκάσθη ὁ ἅρπαξ νὰ καταφύγη εἰς τὴν χρῆσιν σχοινίου, διὰ τοῦ ὁποίου παρέσυρε τὸ ταλαίπωρον ζῶον ὁτὲ μὲν θορυβωδῶς διαμαρτυρόμενον, ὁτὲ δὲ κινδυνεῦον διὰ τῆς ἀντιστάσεως αὐτοῦ νὰ πνιγῆ. Καθ' ὁδὸν ἔτυχε νὰ συναντήση νοσοκόμον εἰς τὸν ὁποῖον διηγήθη ὅτι ἀγοράσας παρὰ τοῦ κυρίου του τὸν σκύλον εἶχε δικαίωμα νὰ τὸν συμπαραλάβη καὶ ἄκοντα εἰς τὰ Χροῦσα.

Ἡ ἐκ τῆς στερήσεως τοῦ συντρόφου του λύπη καὶ ἡ ἐκ τῆς πρώην κακῆς διαίτης δυσκρασία τοσοῦτον ἐδείνωσαν τὴν κατάστασιν τοῦ δυστυχοῦς θαυματοποιοῦ, ὥστε ἐρχόμενος πρωΐαν τινὰ ὁ υἱός του νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ εὗρε τὴν κλίνην κενὴν καὶ τὸν πατέρα του ἐντὸς φερέτρου ἕτοιμον πρὸς μετακόμισιν εἰς τὴν τελευταίαν του κατοικίαν.

Ὀκτὼ μετὰ τὴν ἀπαγωγήν του ἡμέρας καὶ δύο ὥρας μετα τὴν ἐκφορὰν τοῦ νεκροῦ, ὁ Πλούτων ὅστις εἶχε κατορθώσει νὰ δραπετεύση ἀπὸ τὰ Χροῦσα, ἔξεεν ἐπιμόνως τὴν ἐξώθυραν τοῦ νοσοκομείου. Ταύτην ἤνοιξε δυστυχῶς εἰς αὐτὸν ἀντὶ τοῦ θυρωροῦ τελειόφοιτος τῆς ἰατρικῆς σχολῆς, παραληφθεὶς ὡς βοηθὸς τοῦ χειρουργοῦ. Ὁ ἀποτρόπαιος ἐκεῖνος ἄνθρωπος ἠσχολεῖτο πρὸς διαβόησιν τοῦ ὀνόματός του εἰς πειράματα ζωντοτομίας, τῆς συνισταμένης, ὡς γνωστόν, εἰς τὴν ἀντὶ πτώματος ἀνατομὴν ζωντανοῦ θύματος πρὸς ἐπισκόπησιν τῆς λειτουργίας τῶν ἐσωτερικῶν του ὀργάνων, τῆς κινήσεως τῶν μυώνων καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς τομῆς νεύρου ἢ τῆς ἐξαιρέσεως ἐγκεφαλικοῦ λοβοῦ. Αἱ θηριωδίαι αὗται ἐνδέχεται μὲν νὰ εἶναι χρήσιμοι εἰς τοὺς σπουδαστάς, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ἐπροκάλεσαν καὶ ἐξακολουθοῦσι προκαλοῦσαι τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὰς διαμαρτυρήσεις πάντων τῶν ἐχόντων σπλάχνα.

Ἡ θέα τοῦ καλοῦ ἐκείνου ζώου τοῦ ἀσθμαίνοντος ἐκ τοῦ μακροῦ δρόμου, τοῦ σείοντος τὴν οὐρὰν καὶ μὲ ἀνθρώπινον βλέμμα ἱκετεύοντος νὰ τοῦ ἀνοιχθῆ ἡ θύρα τῆς αἰθούσης, ὅπου ὑπέθετεν ἀκόμη εὑρισκόμενον τὸν αὐθέντην του, δὲν ἴσχυσε νὰ μαλάξη τὴν λιθίνην τοῦ

ζωοτόμου καρδίαν. Συλλαβὼν τὸν ἀνύποπτον Πλούτωνα καὶ δέσας αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀνατομικῆς τραπέζης, ἤρχισε νὰ κρεουργῇ τὰς σάρκας του ἀνηλεῶς. Ἐνῷ εἰς τοιαύτην παρεδίδετο διασκέδασιν, ἐπέστρεφεν ὁ Κάρλος εἰς τὸ νοσοκομεῖον πρὸς παραλαβὴν τῆς πενιχρᾶς πατρικῆς κληρονομίας, ἤτοι δέματος θεατρικῶν ἐνδυμάτων. Ὁ ἐκ τῆς μαχαίρας πόνος καὶ ἡ αἴσθησις τῆς προσεγγίσεως τοῦ νεαροῦ κυρίου του μετέδωκαν εἰς τὸν Πλούτωνα δυνάμεις ἱκανὰς νὰ συντρίψῃ τὰ δεσμά του καὶ νὰ προβάλῃ κάτωθεν τῆς θύρας τὸν δασύμαλλον αὐτοῦ πόδα κατοιμιατωμένον. Σπαραξικάρδιος ἀντήχησε τότε ἡ δυωδία τοῦ πρὸ τῆς κλειστῆς θύρας κλαίοντος παιδίου καὶ τοῦ ὄπισθεν αὐτῆς γοερῶς ὑλακτοῦντος σκύλου. Ὁ θόρυβος ἐκεῖνος προσείλκυσε τὸν ἰατρὸν εἰς τοῦ ὁποίου τὸ βροντοφώνημα ἠναγκάσθη ὁ ζωοτόμος νὰ ὑπακούσῃ ἀνοίγων τὴν θύραν. Ὁ Πλούτων ἐχύθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ὀρφανοῦ, ὁ δὲ ἰατρὸς ἐπέδειξε καὶ πάλιν τὴν ἀγαθότητά τῆς ψυχῆς του, δὶς πτύσας εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ βδελυροῦ δημίου καὶ ἔπειτα περιδέσας μετὰ πάσης ἐπιμελείας τὰς χαινούσας τοῦ θύματος πληγάς, εἰς τὸ ὁποῖον διέταξε νὰ προσφέρωσι πινάκιον γάλακτος καὶ να τὸ ἀφήσωσι ἔπειτα νὰ ἡσυχάσῃ.

Ἀδύνατον ὅμως ἦτο νὰ εὕρῃ ὁ Πλούτων ἡσυχίαν πρὸ τῆς ἀνευρέσεως καὶ τοῦ πρεσβυτέρου του κυρίου. Εὐθὺς ὡς ἔμεινε μόνος, ὠρθώθη ἐπὶ τῶν κλονουμένων ποδῶν του καὶ ἔσπευσεν εἰς τὸ θεραπευτήριον καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν μικρὰν ὑπόστεγον αὐλήν, ὅπου ἀπεθέτοντο μέχρι τῆς ἐκφορᾶς των οἱ ἀποθανόντες. Ὁδηγὸν ἔχον τὴν ἀλάνθαστον ρῖνα του καὶ ὁτὲ μὲν τὴν γῆν, ὁτὲ δὲ τὸν ἄνεμον ὀσφραινόμενος κατώρθωσε ν' ἀνεύρῃ καὶ ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ νεκροταφεῖον. Ἡ ἐλεεινὴ ἐν τούτοις καὶ ἀλλόκοτος ὄψις τοῦ τυλιγμένου εἰς αἱμοβαφῆ πανία ἐκείνου σκύλου ἐκίνει τὴν περιέργειαν τῶν διαβατῶν καὶ ἐξήγειρε τὴν ἀσυνείδητον παιδικὴν ὠμότητα τῶν ἀγυιοπαίδων, οἵτινες ἔτρεχον κατόπιν αὐτοῦ κραυγάζοντες καὶ λιθοβολοῦντες. Τὴν ὥραν ἐκείνην ἐξελθόντες οἱ μαθηταὶ τοῦ Λυκείου εἰς τὸν συνήθη ἑσπερινὸν περίπατον ἀνήρχοντο ἐν στρατιωτικῇ παρατάξει τὸν ἀνήφορον τῆς Ἄνω Σύρου. Αἱ τάξεις διεσπάσθησαν ἀμέσως καὶ πάντες ἐτρέξαμεν εἰς βοήθειαν τοῦ κινδυνεύοντος φίλου μας, ἐνῷ ἐπρόβαλλε πνευστιῶν ὁ Κάρλος ἐξ ἄλλης ὁδοῦ. Ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά. Ὁ Πλούτων, τοῦ ὁποίου ἐξήντλησαν τὰς τελευταίας δυνάμεις ἡ ὁρμὴ τοῦ δρόμου, ὁ τρόμος καὶ οἱ λιθοβολισμοί, κατέπεσε πλησίον τῆς πύλης τοῦ νεκροταφείου, μόλις προφθάσας νὰ γλείψῃ τὰς χεῖρας τοῦ παιδίου πρὶν ἢ ἐκπνεύσῃ πρὸ τῶν γονάτων του.

Συλλέξαντες δι' ἐράνου τρεῖς δραχμὰς κατεπείσαμεν δι' αὐτῶν τὸν νεκροθάπτην ν' ἀποθέσῃ τὸ λείψανον τοῦ Πλούτωνος εἰς λάκκον σκαφέντα πλησίον τοῦ νεκροταφείου, ἀφοῦ ἀδύνατον ἦτο νὰ ταφῇ ἐντὸς αὐτοῦ διὰ τὸν λόγον ὅτι εἶχε τέσσαρας πόδας. Πολλάκις ἔκτοτε ἀναγινώσκων, ὅσα γράφονται περὶ μελλούσης ζωῆς, ἔτυχε νὰ σκεφθῶ ὅτι, ἂν ἀληθεύῃ ἡ γνώμη τῶν πιστευόντων ὅτι δὲν ἐπιζῇ εἰς τὸ σῶμα πᾶσα ψυχή, ἀλλὰ μόνη ἡ πίστις, ἡ ἀφοσίωσις, ἡ αὐταπάρνησις καὶ ἡ ἀγάπη βραβεύονται εἰς τὰς αἰωνίους μονάς, πολὺ πιθανώτερον παρὰ πολλῶν μεταστάντων γνωρίμων μου εἶναι νὰ εὑρίσκεται ἐκεῖ ἡ ψυχὴ τοῦ καλοῦ ἐκείνου σκύλου.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΟΪΔΗΣ

Στὸν Ριρίκο

(τὸν γάτο τῆς γειτονιᾶς)

Νυκτερινὲ διαβάτη, ἐσὺ ποὺ περπατᾶς
μέσα στὴν ἀποψινὴ σκοτεινὴ νύκτα,
ἐσὺ ποὺ βιάζεσαι νὰ φτάσης στὸ σπίτι
τούτη τὴν πρώτη τοῦ Χειμώνα βραδυά,
πρόσεχε, ἐκεῖ στὴν γωνιὰ τοῦ δρόμου
βρίσκεται ἕνα ἀσπρόμαυρο κουφάρι καὶ σαπίζει.
Τὸ κουφάρι ποὺ νιαούριζε χθὲς τὸ πρωΐ.
Πρόσεχε νὰ μὴ πατήσης τὸ κοκκαλιάρικο κορμί,
πρόσεχε νὰ μὴ τοῦ σπάσης καὶ τ' ἄλλα παΐδια.
Καὶ σὺ διαβάτη ποὺ αὔριο πρωΐ—πρωῒ
θὰ δῆς μέσα στὴν ἡμέρα, μέσα στὸ φῶς
τὸ ἀσπρόμαυρο κρύο, καὶ βρώμικο κορμί του
ἂν κοιτάξης χωρὶς νὰ τὸ θέλης τὸ κεφάλι του,
μὴ γυρέψεις νὰ μάθης γιατὶ τὰ μακρυὰ
μουστάκια εἶναι πλεγμένα κοτσίδες.
Οὔτε νὰ σκεφτῆς ποιὸς μπορεῖ νὰ ἔκοψε
στὴ μέση τὸ κοκκαλιασμένο αὐτί.
Προσπέρασε, σὲ παρακαλῶ, κι' ἄσε σὲ μένα
τοῦτο τὸ θλιβερὸ καθῆκον νὰ ἐκτελέσω.
Ἄφησέ με νὰ μιλήσω γιὰ τὴν ἀσήμαντη ζωὴ
ἑνὸς γάτου, ποὺ πέρασε ἀπὸ τὴ γειτονιά μου,
ποὺ γύρεψε λίγη ἀγάπη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους
καὶ διάβηκε βιαστικὰ τὸ κατῶφλι
τῆς ἀβεβαιότητας γιὰ νὰ βρῆ τὰ χάδια
ποὺ μάταια γύρεψε γύρω του, ἐδῶ στὴ Γῆ.
Γνωριστήκαμε πρὶν ἀπὸ λίγες ἡμέρες
μ' ἐμπιστοσύνη τρίφτηκε πάνω στὰ πόδια μου
Χουρχουρίζοντας μ' εὐγνωμοσύνη γιὰ τὴν προσφορά μου.

Ἔγινε φίλος μου, προσφέροντάς μου τὸν ἑαυτό του.
Ὅμως, γελάστηκε πολλὲς φορές, περιμένοντας
τὰ χάδια μου μὲ βεβαιότητα, καὶ μὲ κοίταζε
μέσα στὰ μάτια ἀκίνητος, σιωπηλός, κάθε φορὰ
ποὺ ἄδειαζα στὴ ράχη του, τὸ κύπελλο μὲ τὸ νερό,
θέλοντας νὰ τὸν διώξω ἀπὸ κοντά μου, τὸ βρωμιάρη.
Ἡ μητέρα τὸν κτυποῦσε ἀδιάκοπα μὲ τὴ σκούπα.
Δὲν κουνιότανε διόλου καὶ κυττοῦσε ἐπίμονα
μέσα στὰ μάτια, ὅποιον τοῦ ἔκανε τέτοιες προσφορές.
Ὅσο κι᾿ ἂν πεινοῦσε δὲν ἀνέβαινε στὸ τραπέζι
καὶ δὲν ζητοῦσε νὰ τὸν ταΐσουν ποτέ, μὰ ποτέ.
Χουρχούριζε μόνον καὶ ἐπιθυμοῦσε μὲ χαρὰ τὰ χάδια.
Φαινότανε νέος γάτος, ἕνας καλὸς ἥσυχος γάτος
π᾿ ἀλλοίμονο δεχότανε τὰ χάδια τῶν παιδιῶν τῆς γειτονιᾶς.
Τὸν βασάνιζαν ὧρες ὁλόκληρες πολλὲς φορές,
μὰ ἐκεῖνος πήγαινε τὶς ὧρες τοῦ παιχνιδιοῦ, πάντοτε μαζί τους.
Τὶς ἄλλες ὧρες κρατοῦσε συντροφιὰ σὲ μιὰ γρηούλα
ποὺ ζοῦσε μόνη της σὲ μιὰ φτωχικὴ κάμαρη στὴ γειτονιὰ
καὶ τὶς ὧρες τοῦ φαγητοῦ πάλι τὶς περνοῦσε μαζί της,
χωρὶς νὰ ζητάη γι᾿ αὐτὸ τὸ λόγο, ἀνταμοιβή.
Ἔτσι γαληνεμένα κυλοῦσε ἡ ζωή του.
Τὶς νύκτες κοιμότανε στὸ χαλάκι ποὺ σκουπίζαμε
τὰ πόδια μας, καὶ περίμενε νὰ τὸν ξυπνήσουμε τὸ πρωΐ.
Τούτη τὴ στιγμὴ ποὺ γράφω αὐτὰ τὰ λόγια
σαπίζει στὴ γωνιὰ τοῦ σκοτεινοῦ δρόμου.
Φίλε Ριρίκο, γιατί ἄφησες τὰ παιδιὰ
νὰ σοῦ δέσουνε πλεξίδες τὰ μουστάκια;
Ριρίκο, γιατί ἄφησες νὰ σοῦ κόψουνε
τ᾿ αὐτὶ μὲ τὸ ψαλίδι; Γιατί προσέφερες
τόσο πολὺ τὸν ἑαυτό σου; Ἀγνοοῦσες
τὴ φύση τῶν ἀνθρώπων!! Δὲν γνώριζες
τὴ σκληρότητα τῶν παιδιῶν τους.
Δὲν ἤξερες ὅτι θὰ σοῦ τσακίζανε τὰ πλευρά;
τὄμαθες τώρα; ἢ δὲν θὰ τὸ μάθης ποτέ;
Ἄραγε νὰ μπορῇς νὰ νοιώσης τούτη τὴν ὥρα
πῶς μιλάω γιὰ σένα; Νὰ μπόρεσες ν᾿ ἀκούσης
πῶς σὲ φώναξα κι᾿ ἀπόψε μὲ τὄνομά σου;
Νὰ μπορῇ νὰ δῇς πῶς τρέχουνε δάκρυα
ἀπὸ τὰ μάτια μου γιὰ τὸ σημερινὸ χαμό σου;
Κλαίω, Ριρίκο, μὰ δὲν κλαίω μόνο γιὰ σένα.
Ἴσως κλαίω τούτη τὴ στιγμὴ γιὰ τὰ παιδιὰ
ποὺ σὲ κάνανε τόσο πολὺ νὰ πονέσης.
Ἴσως δακρύζω γιὰ κείνους ποὺ σοῦ σπάσανε
τὰ πλευρά, γιὰ νὰ παίξουνε μαζί σου.
Ἴσως κλαίω γιὰ μένα ποὺ σοῦ πετοῦσα
τὸ κρύο νερό. Ἴσως κλαίω γιὰ τὴ μητέρα
ποὺ πάντοτε σὲ κτυποῦσε μὲ τὴν σκούπα.
Δὲν ξέρω γιατὶ δακρύζουνε συνέχεια τὰ μάτια μου,
δὲν ξέρω, ξέρω μόνον πῶς λυπᾶμαι,
λυπᾶμαι πολὺ ποὺ δὲν πρόλαβα νὰ σὲ γνωρίσω.

ΤΑΣΟΣ ΓΙΑΝΝΑΤΟΣ

Η ΑΛΕΠΟΥ: ΘΕΑ ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΑΣ

ΣΤΗΝ ΙΑΠΩΝΙΑ ὀρθοῦνται παντοῦ—στὶς πύλες ναῶν, στὰ σταυροδρόμια, στὶς αὐλὲς ἐργοστασίων, στὰ πάρκα, ἀκόμη καὶ μέσα σὲ σπιτια –ἀγάλματα...ἀλεπούδων! Ἄλλες φορὲς ἡ ἀλεποὺ κρατᾶ ἀνάμεσα στὰ δόντια της μιὰ μπαλα καὶ ἄλλες φορὲς ἕνα κύλινδρο περγαμηνῆς. Εἶναι ἡ Ἰνάρι, ἡ εὐνοουμένη Θεὰ τοῦ ἰαπωνικοῦ λαοῦ.

Στὸν ἱερὸ λόφο Φουσίμι τοῦ Τόκιο παρατηρεῖ κανεὶς ἀναρίθμητα ὁμοιώματα ἀλεποῦς, ἀπὸ ξύλο, πορσελάνη, μπροῦντζο, γύψο, πηλὸ ψημμένον. Ὑπάρχει ἐκεῖ μεγάλος ναὸς τῆς Ἰνάρι, ὅπου συρρέουν πλήθη λαοῦ. Προσφέρουν χρήματα σὲ εἰδικὰ κουτιά, γιὰ να συνδιαλλαγοῦν μὲ τὴν θεά, ἐπίσης ποσύτητες τροφίμων, ποὺ άρέσουν στὶς ἀλεποῦδες: ρύζι, ξηραμένα ψάρια μύγδαλα, ζαχαρωτά. Καὶ προσεύχονται...

Οἱ ναοὶ τῆς Ἰνάρι χρονολογοῦνται ἀπὸ 1200 ἐτῶν. Ἡ Ἰνάρι θεωρεῖται ἁρμοδία γιὰ τὴν πρόοδο τῶν ὀρυζώνων, ἐνῶ ἄλλα πνεύματα ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικη πρόοδο ἢ ἀκόμη μὲ τὴν διατήρησι τῶν ἐθίμων καὶ παραδόσεων. Ἐξ ἄλλου οἱ στεῖρες γυναῖκες ἐπικαλοῦνται τὴν Ἰνάρι, θεὰ τῆς γονιμότητος.

Ἡ λατρεία τῆς Ἰνάρι εἶναι σχετικὴ με την λατρεία τῶν πνευμάτων ἐν γένει. Στὴν Ἰαπωνια ἐξακολουθοῦν, ὅπως σὲ ἄλλους ἀρχαιους λαους, να πιστευουν σε πνεύματα τῆς γῆς, τοῦ οὐρανοῦ, τῶν βουνῶν, τῶν ποταμῶν, τῶν πεδιάδων, τῶν λιμνῶν. Ἐπειδὴ οἱ ἀλεποῦδες συνήθιζαν νὰ τρέχουν μέσα στοὺς ὀρυζῶνες, ἐθεωρήθησαν ὡς ἐνσαρκώσεις τοῦ πνεύματος, τοῦ ἁρμοδίου γιὰ τὴν ἀνάπτυξι τοῦ ρυζιοῦ καὶ κατὰ προέκτασιν γιὰ κάθε γονιμότητα.

Ἡ λατρεία τῆς Ἰνάρι εἶναι καθαρῶς ὑλιστική. Γίνονται προσφορές, γιὰ τὴν τύχη τῶν ὁποίων φροντίζουν οἱ «μπόντζοι», οἱ ἱερεῖς. Δὲν ὑπάρχει καμμιὰ φιλοσοφία, καμμιὰ θεολογία, κανένας θεῖος δραματισμός, κανένα ἀνθρώπινο μήνυμα. Ἁπλῶς, ὑπάρχει ἡ πίστις, ὅτι πρέπει νὰ γίνεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εὐχαριστία ποὺ συνήθως ξεχνοῦν οἱ πιστοὶ τῶν σοβαρῶν θρησκειῶν.

Πρέπει νὰ προστεθῆ ὅτι ἡ λατρεία τῆς Ἰνάρι συνοδεύεται ἀπὸ μεγάλη φυσικὴ καθαριότητα. Ἱερεῖς καὶ πιστοὶ ὀφείλουν πρὸ πάσης τελετῆς νὰ πλύνωνται. Ἐπίσης τὰ προσφερόμενα πρέπει νὰ εἶναι καθαρὰ καὶ ἁγνά. Ἴσως ἡ Ἰνάρι ἔκαμε τοὺς Ἰάπωνας τὸν καθαρώτερο λαὸ τοῦ κόσμου.

Louise Weiss

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

«Ο ΒΡΑΧΟΚΗΠΟΣ» καὶ οἱ «ΤΕΡΤΣΙΝΕΣ». Γιάννη Ἀναπλιώτη: «Ὁ ἀληθινὸς Ζορμπᾶς καὶ ὁ Νῖκος Καζαντζάκης», Νίκου Λοβέρδου: «Νῖκος Καζαντζάκης, σκιαγραφία τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου του».

ΠΡΩΤΟΓΡΑΜΜΕΝΟΣ γαλλικὰ στὰ 1936 καὶ μεταφρασμένος ὁλλανδικὰ στὰ 1939 καὶ ἱσπανικὰ στὰ 1941, ἔφθασε καὶ στὴν πατρίδα του τώρα—σὲ μετάφρασι τοῦ Π. Πρεβελάκη — ὁ «Βραχόκηπος» τοῦ Καζαντζάκη.

«Ἕνας βραχόκηπος στὸ βάθος ἑνὸς παλιοῦ μοναστηριοῦ. Μήτ' ἕνα λουλούδι, μήτ' ἕνα πράσινο φύλλο, μήτε μιὰ στάλα νερό. (...) Ὁ κῆπος αὐτὸς εἶναι μιὰ ἀμμουδερὴ ἔρημο, καὶ στὸν ἄμμο της μιὰ δεκαπενταριὰ βράχοι, μεγάλοι καὶ μικροί, εἶναι σκορπισμένοι, θαρρεῖς, ὅπως ἔλαχε» (σελ. 277).

Αὐτὸς ὁ «κῆπος» τῶν βράχων εἶναι τὸ σύμβολο τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἐλευθερώθηκε ἀπὸ τὸ φόβο καὶ ἀπὸ τὴν ἐλπίδα· ποὺ ἐτέλεψε ὅλες τὶς «θητεῖες» του. Τὸ νόημα τούτου τοῦ ὁρισμοῦ τὸ δίνει ὁ Κινέζος ἐπαναστάτης Λῆ—Τέχ, ὅταν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν δυτικῶν γιὰ τὸν «ἐξωτισμὸ» τῆς χώρας του, γιὰ τὰ ἀνάκτορα, τοὺς ναοὺς καὶ τὰ κομψοτεχνήματα, τὸ ἀποκαλεῖ «θητεία στὴν Ὀμορφιά», καθυστερημένη, παράκαιρη σ' ἐποχὴ ἀγώνα «γιὰ λευτεριὰ καὶ δικαιοσύνη». Λοιπόν, «ὅλες οἱ θητεῖες» εἶναι ὅλα ὅσα ὁ ἄνθρωπος ἐπινοεῖ γιὰ νὰ ἐξωραΐση τὴ ζωή του καὶ τὸ μεγάλο Ἄγνωστο. Καὶ ὁ «τετελειωμένος» ἄνθρωπος δὲν τοποθετεῖται σὲ κῆπο παραδείσιο, μὰ σὲ κῆπο βράχων

Ν. Καζαντζάκης
(σκίτσο Γερ. Γρηγόρη)

γυμνῶν, αὐστηρῶν, ἄγονων—κατάματα μὲ τὴν πραγματικότητα.

Αὐτὸς ὁ συμβολισμὸς τῶν βράχων ἀσκοῦσε δυνατὴ γοητεία στὸν Καζαντζάκη, καθὼς φαίνεται ἀπὸ γράμμα του στὸν μεταφραστή του, ποὺ τοῦ μετέδιδε τὸ σχέδιό του νὰ γράψη ἀργότερα τὸ «Μοναστήρι τῶν βράχων», τὴ «Σχολὴ τῶν Βράχων» καὶ τέλος ἕνα τέταρτο βιβλίο μὲ τίτλο, ἁπλῶς, «Βράχοι».

Ὁ «Βραχόκηπος» εἶναι ἕνα διπλὸ ὁδοιπορικό. Ἡ ἐξωτερικὴ μορφή του εἶναι τὸ ταξίδι τοῦ Καζαντζάκη στὴν Ἄπω Ἀνατολή, σὲ μιὰ ἐποχὴ (1935) ὅπου ὁ ἐθνικισμὸς (ἀντάμα μὲ τὸν κομμουνισμὸ) πολεμοῦσε κατὰ τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ· ἡ ἐσωτερικὴ μορφὴ εἶναι ἡ ὁδοιπορία τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς γιὰ τὴ λύτρωση ἀπὸ τοὺς κοσμικοὺς καὶ ὑπερβατικοὺς δυνάστες. Στὸ ξετύλιγμα τοῦ μυθιστορήματος φαίνεται σὰν κάθε κομμάτι τοῦ ἐσωτερικοῦ ὁδοιπορικοῦ νὰ εἶναι γέννημα τῆς ἐξωτερικῆς ἐμπειρίας, στὴν Ἰαπωνία καὶ τὴν Κίνα· ἀλλά, στὴν πραγματικότητα, τὸ ἐσωτερικὸ ὁδοιπορικὸ δὲν εἶναι παρὰ σχεδὸν ἀκέρηα ἡ «Ἀσκητική», γραμμένη στὴ Γερμανία, στὰ 1923, τελείως ἄσχετη, φυσικά, ἀπὸ τὰ μεταγενέστερα βιώματα. Ἄλλως τε, καθὼς ὁ ἴδιος ὁ περιηγητὴς συγγραφεὺς λέγει στὸν Κουγέ—Σάν, «δὲν κάνουμε ἄλλο ταξίδι παρὰ γύρω στὴν ψυχή μας, τὸ πολύ—πολὺ μέσα στὴν ψυχή μας» καὶ «δὲν βρίσκουμε στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ κόσμου, στὶς πιὸ ἐξωτικὲς χῶρες, παρὰ τὴν ἴδια μας τὴν εἰκόνα». Ἔτσι, τὸ ταξίδι τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς δὲν εἶναι παρὰ ἕνα ὄψιμο καὶ τεχνητὸ γεωγραφικὸ πλαίσιο γιὰ τὸ βασικό, τὸ θεμελιῶδες «ταξίδι» ποὺ ἔκαμε ὁ Καζαντζάκης γύρω καὶ μέσα στὴν ψυχή του, ποὺ τὸ ἀποδίδει στὴν «Ἀσκητική» του. Ἴσως τὸ διάλεξε τὸ πλαίσιο τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, γιατὶ ταίριαζε μὲ τὸν μυστικισμό του· ἴσως ἀκόμη γιατὶ ἤθελε νὰ ἐλέγξη σ' ἐκεῖνα τὰ γεγονότα, σὰν σὲ λυδία λίθο, τὴν ἀξία τῆς κοσμοθεωρίας του.

Καὶ πραγματικά, καθὼς ὀρθότατα παρατηρεῖ ὁ Π. Πρεβελάκης («γιὰ κείνους ποὺ γνωρίζουν λειψὰ τὸν Καζαντζάκη»), ἡ «Ἀσκητική» περιέχει ὅλη τὴν κοσμοθεωρία τοῦ Καζαντζάκη, καὶ εἶναι ἡ σύνοψ. τῶν ἰδεῶν του. Τὴν εἶχε καὶ ὁ γράφων ὀνομάσει* «θεμελιακὸ φιλοσοφικὸ κήρυγμα, ποὺ τὸ ἀνέλυσε ὕστερα, σὲ σταγόνες, στὰ θεατρικὰ ἔργα καὶ τὰ μυθιστορήματα». Γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ θέλησε ὁ Καζαντζάκης νὰ δώση στὸ κοινὸν τοῦτο τὸ πρωτεϊκὸ ἔργο του, σὲ νέα μορφή, πιὸ προσιτή.

Τὸ κήρυγμά του, βασισμένο στὴν πανθεϊστικὴ ἀδελφωσύνη ὅλων τῶν πραγμάτων — φυτῶν, ζώων καὶ ἀνθρώπων— εἶναι κήρυγμα διαρκοῦς μάχης γιὰ τὴν ἐξέλιξι τῆς μέσα στὸν ἄνθρωπο θείας οὐσίας.

«Ἄθλιοι εἴμαστε οἱ ἄνθρωποι, ἄκαρδοι, μικροί, τιποτένιοι. Μὰ μέσα μας, μιὰ οὐσία ἀνώτερή μας, μᾶς σπρώχνει ἀνήλεα πρὸς τ' ἀπάνω.

Μέσα ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη τούτη λάσπη, θεῖα τραγούδια ἀνάβρυσαν.

---

* ΙΛΙΣΟΣ, Δεκέμβριος 1957.

ἰδέες μεγάλες, ἔρωτες σφοδροί, μια ἔφοδο ἀκοίμητη, μυστηριώδικη, χωρὶς ἀρχὴ καὶ τέλος, χωρὶς σκοπὸ, πέρα ἀπὸ καθε σκοπο.

Τέτοιος βῶλος λάσπη εἶναι ἡ ἀνθρωπότητα, τέτοιος βῶλος λάσπη εἶναι ὁ καθένας μας. Ποιό εἶναι τὸ χρέος μας; Νὰ μαχόμαστε ν' ἀνθίσει ἕνα μικρὸ λουλουδι ἀπάνω στὸ λίπασμα τῆς σάρκας καὶ τοῦ νοῦ μας (σελ. 244).

Ἡ ζωὴ εἶναι στρατιωτικὴ θητεία στὴν ὑπηρεσία τοῦ Θεοῦ. Κινήσομε σταυροφόροι νὰ λευτερώσουμε, θέλοντας καὶ μή, ὄχι τὸν Ἅγιο Τάφο, παρὰ τὸ Θεὸ τὸ θαμμένο μέσα στὴν ὕλη, μέσα στὴν ψυχή μας.

Κάθε κορμί, κάθε ψυχὴ εἶναι Ἅγιος Τάφος. Ἅγιος Τάφος εἶναι ὁ σπόρος τοῦ σιταριοῦ· ἂς τονε λευτερώσουμε! Ἅγιος Τάφος εἶναι τὸ μυαλό μέσα του κοίτεται ὁ Θεὸς καὶ παλεύει μὲ τὸ θάνατο· ἂς τρέξουμε βοήθεια! (σελ. 228—29).

Ὁ Θεὸς φωνάζει στὴν καρδιά μου: Σῶσε με!

Ὁ Θεὸς φωνάζει στοὺς ἀνθρώπους, στὰ ζῶα, στὰ φυτά, στὴν ὕλη. Σῶσε με!

Ἄκου τὴν καρδιά σου κι' ἀκλούθα τον. Σύντριψε τὸ σῶμα σου κι' ἀνάβλεψε: Ὅλοι εἴμαστε ἕνα!

Ἀγάπα τὸν ἄνθρωπο, γιατὶ εἶσαι σύ.

Ἀγάπα τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά, γιατὶ ἤσουνα σύ, καὶ τώρα σὲ ἀκλουθοῦν πιστοὶ συνεργάτες καὶ δοῦλοι.

Ἀγάπα τὸ σῶμα σου· μονάχα μὲ αὐτὸ στὴ γῆς ἐτούτη μπορεῖς νὰ παλέψεις καὶ νὰ πνεματώσεις τὴν ὕλη.

Ἀγάπα τὴν ὕλη· ἀπάνω της πιάνεται ὁ Θεὸς καὶ πολεμάει. Πολέμα μαζί του.

Νὰ πεθαίνεις κάθε μέρα. Νὰ γεννιέσαι κάθε μέρα. Ν' ἀρνιέσαι ὅ,τι ἔχεις κάθε μέρα. Ἡ ἀνώτατη ἀρετὴ δὲν εἶναι νἆσαι λεύτερος, παρὰ νὰ μάχεσαι γιὰ ἐλευτερία. (σελ. 249—50).

Κάποτε, ποὺ ρώτησαν τὸν Μπέρξον ἂν μπορῆ νὰ συνοψίση τὴ φιλοσοφία του σὲ μιὰ μονάχα λέξι, εἶπε: Ἐπιστράτευση! Ὁ μαθητής του, ἀπὸ τὴν ἐπιστράτευση, προχωρεῖ στὸν δίχως τέλος ἀγῶνα.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΑ σὲ διάφορα περιοδικὰ (1933 — 57) ἢ ἐνσωματωμένα σὲ ἄλλα ἔργα, αὐτὰ τὰ «κάντα», ποὺ ἔγραψε ὁ Καζαντζάκης (1932 — 37) στὸ διάλειμμα τῆς συγγραφῆς τῆς «Ὀδύσσειας», ἀποτελοῦνε τώρα τὴ συλλογὴ «Τερτσίνες».

Εἶναι, καθὼς ἐξήγησε ὁ ἴδιος, ἄσματα γιὰ τοὺς «ἀρχηγοὺς τῶν ψυχῶν» ποὺ τὸν εἶχαν «ἐγκαρδιώσει στὸν ἀγῶνα του» καὶ ποὺ ὁ ἴδιος τοὺς «εἶχε ἀνάψει λαμπάδες στὴ ζωή του». Ἀρχηγοὶ θρησκευτικοί, ὅπως ὁ Χριστός, ὁ Βούδδας, ὁ Μωϋσῆς, ὁ Μωάμεθ· πνευματικοί, ὅπως ὁ Νίτσε, ὁ Δάντης, ὁ Σαίξπηρ· κοινωνικοί, ὅπως ὁ Τσιγκισχάνος, ὁ Τόντα Ράμπα, ὁ Λένιν.

Σ' αὐτὰ τὰ τελευταῖα κάντα ξεχειλίζει μιὰ ἄγρια ἐπαναστατικὴ θύελλα γιὰ τὴ σημερινὴ μορφὴ τῆς κοινωνίας. «Βοσκὴ ὅπου βόσκουν ἄσπροι χοῖροι», τὴν ἀποκαλεῖ στὸν «Τόντα Ράμπα», ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν Φλόγα, τὴν Ἐκδίκηση καὶ τὴν Πεῖνα «μάνες τοῦ σογιοῦ του κουρελιάρες». Στὸ «Εἰς ἑαυτὸν» δίνει τούτη τὴν εἰκόνα: «Τ' ἀνάσκελα σὲ βουρκοκαναπέδες οἱ πολιτεῖες ξεσκέλωτες καπνίζουν». Καὶ στὸν «Λένιν» τὴν ἐπεκτείνει: «Στὶς λιπαρὲς τῶν ἀφεντάδων φάτσες, φαγάνες, χλιμιντροῦσες σὰ φοράδες ξεσκέλωτες, φουμέρνουν οἱ κυράτσες».

Στ' ἄλλα, ὅμως, βλέπουμε τὸν φιλόσοφο Καζαντζάκη, μὲ τὴ γνώριμη θεωρία του.

«Γλυκειὰ πολὺ τῆς σάρκας ἡ κατάρα», ἀποφαίνεται στὸν «Λεονάρδο». Καὶ «βαρειὰ ἡ ζωὴ 'ναι ἀρρώστια», λέει στὸν «Βούδδα». θυμίζοντας τὸν Σωκράτη, ποὺ παράγγελνε στοὺς φίλους του νὰ θυσιάσουν «ἀλεκτρυόνα» στὸν Ἀσκληπιό, γιατὶ μὲ τὸ θάνατο θεραπευόταν ἀπὸ τὴν ἀρρώστια τῆς ψυχῆς, τὴν ἐνσάρκωσι. Ἀλλά, τὸ κορμὶ εἶναι συνάμα «τῆς φλόγας ἀργαστήρι» κατὰ τὴν «Ἁγία Τερέζα». Καὶ κατὰ τὸν «Μωάμεθ», «σπαθὶ πολέμου». Στίβος ἀθλητικός, κατὰ τὴν «Τερτσίνα». «Ψυχή μου, προσκυνῶ τὴν ἄθλησή σου! Δόξα, φαγιά, χαρά, φιλί, θεότη, βγῆκαν καὶ προσκυνοῦν οἱ σύντροφοί σου· μὰ ἐσέ, ψυχή, τοῦ ἀνέλπιδου τοξότη στὴν ἄβυσσο τὶς κόκκινες σαγίτες πετᾶς κι' ἀνέγνοια σπαταλᾶς τὴ νιότη!». Στὸν «Νίτσε», αὐτὸν τὸν «κρυφὸ πατέρα του», περιγράφει τὸν ἰδανικὸ ἀγωνιστὴ τῆς ζωῆς, αὐτὸν ποὺ λυτρώθηκε ἀπὸ τὶς «σειρῆνες» (Θεό, φιλί, Πατρίδα) καὶ ἀλητεύει «πιὸ πέρ' ἀπ' τὴ χαρὰ καὶ τὴν ἐλπίδα». Καὶ στὸν «Τσιγκισχάνο» ἀναφωνεῖ: «Χωρὶς ἐλπίδα πολεμῶ. Μοῦ ἀρέσει!».

Ἐνῶ, τόσο στὸν «Μωϋσῆ» του, ὅσο καὶ στὸν «Χριστό», κηρύττει τὸ ἀδέρφωμα μὲ τὴ ζωή. Στὸ πρῶτο κάντο: ὁ γυιὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι πλασμένος «μὲ χῶμα, ἱδρῶτα καὶ μὲ κλάμα» καὶ θέλει νὰ ζήση χωρὶς «μή». Ἐνῶ στὸ δεύτερο ἀνοίγουν φαρδειὲς οἱ πόρτες τοῦ Παραδείσου καὶ μπαίνουν «τσοῦρμα λεβεντονιοὶ καὶ μαυρομάτες».

Βασική, ὅμως, ἰδέα παραμένει ἡ ἐλευθερία ἀπὸ τὸ φόβο κι' ἀπὸ τὴν ἐλπίδα, γιὰ νὰ εἶναι πλήρης ἡ ζωή. Εἶναι τὸ φιλοσοφικὸ ἀποκορύφωμα μιᾶς ἐκφράσεως, ποὺ τὴν συναντοῦμε, περιέργως, ἂν καὶ μὲ περιωρισμένη ἔννοια, στὴν «Ἑλληνικὴ Νομαρχία»: Ὁ ἐλεύθερος οὔτε ἐλπίζει, οὔτε φοβεῖται » (§ 134).

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

Τοῦ Γιάννη Ἀναπλιώτη «Ὁ ἀληθινὸς Ζορμπᾶς καὶ ὁ Νῖκος Καζαντζάκης» εἶναι μιὰ σύνθετη ἐργασία: Στὸ πρῶτο μέρος της ἡ συμβίωσις τοῦ συγγραφέως μὲ τὸν ἥρωά του, στὸ Μανιάτικο ὀρυχεῖο τῆς Πραστοβᾶς· στὸ δεύτερο, ἡ ἀντιπαραβολὴ τῶν γεγονότων μὲ τὸν «μύθο» τοῦ ἔργου· στὸ τρίτο καὶ τελευταῖο, «ψυχαναλυτικὴ» ἐξέτασις καὶ ἑρμηνεία συγγραφέως καὶ ἥρωος.

Τὸ ὅτι ὁ Ζορμπᾶς δὲν ἦταν πλάσμα τῆς φαντασίας τοῦ Καζαντζάκη δὲν ἀποτελεῖ ἀποκάλυψι. Ὅμως, ὁ Ἀναπλιώτης προσφέρει μὲ τὸ ἔργο του πλῆθος πολύτιμες πληροφορίες, ἀπὸ ἐπιτόπια ἔρευνα, γιὰ τὸν ἥρωα τοῦ Καζαντζάκη καὶ τὴ ζωή τους στὸ λιγνιτωρυχεῖο τῆς Μάνης. Στὸ μυθιστόρημα «Βίος καὶ πολιτεία τοῦ Ἀλέξη Ζορμπᾶ», τοπίο εἶναι ἡ Κρήτη. Στὴν πραγματικότητα, ἦταν ἡ Μάνη. Ὁ Ἀναπλιώτης μᾶς δίνει ποιητικὲς περιγραφὲς γιὰ τὰ μέρη ὅπου ἔ-

ησε ὁ Καζαντζάκης μαζὶ μὲ τὸν Ζορμπᾶ, ποὺ πραγματικὰ ἐθεμελίωσαν τὸ μυθιστόρημα, μὲ τὸ ὁποῖον προεβλήθη ὁ συγγραφεὺς σὲ παγκόσμια κλίμακα. Ὡστόσο, ὑπάρχει καὶ κάποια «ποιητικὴ ἄδεια». Ὁ Ἀ. ἰσχυρίζεται ὅτι (στὰ 1917) σὲ κάποια σπηλιὰ τῆς Μάνης ὁ Κ. ἐδιάβαζε ἢ ἔγραφε τὸν «Βούδδα» του (σ. 27). Καὶ ὅτι οἱ μεγάλες δημιουργίες του, «Βούδδας» καὶ «Ὀδύσσεια», ἄρχισαν «μετὰ τὴν περιπέτεια στὸ μεταλλεῖο τῆς Πραστοβᾶς» (σ. 88). Τὸ σωστὸ εἶναι, ὅτι ὁ «Βούδδας» γράφηκε στὴ Γερμανία, μεταξὺ 1922—23. Καὶ ἡ ἔμπνευσί του πολὺ προγενέστερη τῆς διαμονῆς του στὴ Μάνη — ἐρρίζωσε στὰ 1914, στὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἐκεῖ πρωτοδιάβασε Βούδδα καὶ συγκινήθηκε μέχρι δακρύων, καθὼς προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία του. Ἐξ ἄλλου, καὶ ἡ «Ὀδύσσεια» ἔχει τὴν ἴδια ρίζα. (Π. Πρεβελάκη, Χρονογραφία τοῦ βίου τοῦ Κ. «Νέα Ἑστία» τ. 779, σ. 8 καὶ τοῦ ἴδιου, «Ὁ Ποιητὴς καὶ τὸ ποίημα τῆς Ὀδύσσειας», σ. 98—99).

Στὴν ψυχογραφία τοῦ Κ. ὑπάρχει ἐπίσης κάποια δόσις ὑπερβολῆς. Ἀναφέρεται ὅτι στὴν Κρητικὴ Ἐπανάστασι τοῦ 1897 (ἀπὸ φόβο) «δὲν ἀκλουθάει τὸ ματωμένο πεπρωμένο τῆς λιόντισσας πατρίδας του», δηλαδὴ δὲν πολεμάει, σὲ ἡλικία 14 χρονῶν, ὅπως τ' ἄλλα Κρητικόπουλα «στὸ πλευρὸ τοῦ κύρη τους», ἐνῶ δὲν μπορεῖ νὰ φέρνη γιὰ τοῦτο καμμιὰ εὐθύνη ὁ Κ. ἀφοῦ, καθὼς εἶναι γνωστό, δὲν «τὸν στείλανε πρόσφυγα στὴ Νάξο», μὰ ὁλόκληρη ἡ οἰκογένειά του, μὲ τὸν «καπετὰν Μιχάλη» ἐπικεφαλῆς, ἔφυγε τότε. Ἐπὶ πλέον, διόλου δὲν ἀναφέρεται πὼς ὁ Κ. ἐπῆγε στοὺς βαλκανικοὺς πολέμους ἐθελοντής. Γενικά, ὅμως, οἱ χαρακτηρισμοὶ τοῦ Ζορμπᾶ ὡς «ἐξώστρεφου διαισθητικοῦ» τύπου καὶ τοῦ Κ. ὡς φιλέρημου καὶ «ἐσώστρεφου» χαρακτῆρα εἶναι σωστοί, βασισμένοι σὲ ἐπιμελῆ ἐξέτασι τῆς ζωῆς τους.

Καμμιὰ φορά, ὅμως, εἰκόνες τοῦ ἔργου ἑνὸς συγγραφέως θεωροῦνται σὰν βιώματα. Καὶ πολὺ φοβοῦμαι, ὅτι ὁ Ἀ. κάνει τὸ λάθος νὰ ταυτίση συγγραφέα καὶ φανταστικὸ ἥρωα (σ. 183) γιὰ νὰ στηρίξη ὁλόκληρο οἰκοδόμημα στὸν ἰσχυρισμὸ περὶ «ἀνικανότητος» τοῦ Κ. Βέβαια, ὑπάρχει διάσπαρτη σ' ὅλο τὸ ἔργο του ἡ προσπάθεια «ὑπερβάσεως» καὶ «ἀναγωγῆς» τοῦ ἐρωτικοῦ ἐνστίκτου, ἀλλά, καθὼς εἶπε πολὺ εὔστοχα ὁ Πρεβελάκης (ἔνθ. ἀν. σ. 58) τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι «τὸ πιὸ πρόσφορο γιὰ νὰ παραπλανήση τὴν ψυχανάλυση». Καὶ ὑπάρχουν τόσα στοιχεῖα, πὼς ἡ προσπάθεια τούτη ἦταν ὑποκειμενικὴ μόνο, ἐξ αἰτίας τῆς θεωρίας τοῦ συγγραφέως, ὅτι ἡ γυναίκα εἶναι φρένο στὴ δημιουργικὴ ὁρμή.

Λάθος, τέλος, νομίζω πὼς εἶναι ἡ ἄποψις (σ. 117) πὼς ὁ Κ. δὲν βρῆκε πουθενὰ τὴ λύτρωσι— «ὅλο τὴ ζύγωνε κι' ὅλο κείνη τοῦ γύριζε τὶς πλάτες» — ἀφοῦ, ἀκριβῶς, ἡ λύτρωσι κατὰ τὸν Καζαντζάκη δὲν εἶναι κανένα τ έ ρ μ α, σὲ ὁποιοδήποτε λυτρω-

τικὸ λιμάνι, παρὰ ἡ ἄρνησι κάθε λιμανιοῦ, ποὺ «δένει»—ὁ ἀγώνας γιὰ λύτρωσι. Στὴν «᾿Ασκητική» του τὸ εἶπε: «῾Η ἀνώτατη ἀρετὴ δὲν εἶναι νάσαι ἐλεύτερος, παρὰ νὰ μάχεσαι γιὰ ἐλευτερία».

Αὐτὸν τὸν ἀγώνα, ὁ ᾿Αναπλιώτης τὸν περιγράφει, ἄλλως τε, μὲ δύναμι καὶ πλάτος καὶ βάθος. Γιὰ νὰ καταλήξη, πῶς ὁ Καζαντζάκης «νίκησε, δὲ νικήθηκε». «Καὶ στὸ τέλος ἔκαμε τὴ σάρκα του πνέμα καὶ τὸ αἷμα του νερό —γιὰ τὸν ἄνθρωπο, γιὰ μᾶς ὅλους».

῎Ασχετα ἀπὸ μικρές, λοιπόν, λεπτομέρειες, ἡ μελέτη τοῦ ᾿Α. εἶναι μιὰ ἀξιόλογη συμβολὴ στὴν βιβλιογραφία Καζαντζάκη καὶ τὴν κατανόησι τῆς μεγάλης του προσωπικότητος.

Τίτλος τῆς λιγοσέλιδης μελέτης τοῦ Νίκου Λοβέρδου: «Νῖκος Καζαντζάκης, μία σκιαγραφία τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου του». Καὶ ὑπότιτλος: Μία ἀπαγορευθεῖσα ὁμιλία.

᾿Απαγορευθεῖσα; ῎Οχι. Μᾶλλον—ἢ ἀκριβῶς—ἐμποδισθεῖσα. Νὰ τὸ σκοτεινὸ τοῦτο χρονικό:

῾Ο συγγραφεύς—νέος διανοούμενος — ἐκλήθη νὰ μιλήση γιὰ τὸν Καζαντζάκη ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς «Διακιδείου Σχολῆς Λαοῦ» τῶν Πατρῶν. Μολονότι, ὅμως, ἡ ὁμιλία ἀνηγγέλθη δύο φορὲς ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ Σχολή, ἐπενέβησαν «ἄγνωστες δυνάμεις» καὶ τὴν ἐμπόδισαν, μὲ ὑπαναχώρησι τῆς διοικήσεως τῆς Σχολῆς καὶ τὶς δύο φορές. ᾿Εὰν ἡ ὁμιλία ἐγίνετο, φοβήθηκε ἡ Σχολὴ ὅτι θὰ ἔχανε τὸ οἴκημά της, σύμφωνα μὲ ρήτρα τοῦ δωρητηρίου συμβολαίου.

῾Ο δωρητὴς ᾿Ιωάννης Διακίδης, ἰδιοκτήτης μιᾶς εὐρύχωρης ἀποθήκης ἐμπορευμάτων, τὴν διεσκεύασε σὲ αἴθουσα ὁμιλιῶν. Μὲ τὴν δωρεά της στὸ νομικὸ πρόσωπο «Σχολὴ Λαοῦ Πατρῶν», ἡ Σχολὴ αὐτὴ μετωνομάσθηκε σὲ «Διακίδειο» καὶ ἐτέθη ὑπὸ τὴν προεδρία του ἰσοβίως. ᾿Εν συνεχείᾳ ὁ δωρητὴς ἐχάρισε τὴν «ὁριζόντιο ἰδιοκτησία» στὸ σωματεῖο «Χριστιανικὴ ῾Εστία» (ἐξάρτημα τῆς «Ζωῆς»), ποὺ ἀνήγειρε ὄροφο, γιὰ τὶς δικές της ὁμιλίες. Σύμφωνα, ὅμως, μὲ τοὺς ὅρους τῆς διπλῆς δωρεᾶς, ἡ «Χριστιανικὴ ῾Εστία» μετεβλήθη καὶ σὲ ἐπιβλεπτὴ τῆς καλῆς λειτουργίας τῆς «Σχολῆς» καὶ σὲ καρπωτὴ τῆς αἰθούσης της, σὲ περίπτωσι παραβάσεως. ᾿Ακριβῶς, τὸ ὑπ᾿ ἀριθ. 11066) 19—5—50 συμβόλαιο τοῦ συμβολαιογράφου Πατρῶν Φωτ. Κουτσοκώστα, ὁρίζει τὰ ἑξῆς: 1) ῾Η Σχολὴ θὰ πρέπει νὰ κάνη ὡρισμένο ἐλάχιστο ἐτησίως ἀριθμὸ δικῶν της διαλέξεων «πρὸς διαφώτισιν καὶ μόρφωσιν τῶν ἐργαζομένων λαϊκῶν τάξεων, βιοτεχνῶν, ἐργατῶν κλπ. ἵνα ἀνακουφίζωνται ἐκ τοῦ ἐκ τῆς ἐργασίας καμάτου καὶ ἐνστερνισθῶσι τὰ αἰσθήματα τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν Θρησκείαν, τὴν Πατρίδα καὶ τὴν Οἰκογένειαν, τὰ τρία αὐτὰ ἀσάλευτα θεμέλια ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ εἰρήνη καὶ ἡ εὐημερία πάσης κοινωνίας καὶ τῆς ἐθνικῆς ἑνότητος». 2) ῾Η Σχολὴ θὰ μπορῆ νὰ διαθέτη καὶ σὲ τρίτους τὴν αἴθουσα, «τῆς παρα-

χωρήσεως ὅμως ταύτης γιγνομένης κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μὴ παρακωλύωνται αἱ διαλέξεις τῆς Σχολῆς καὶ ἀπαγορευομένων διαλέξεων ἀντιθέτων ἢ προσβαλλουσῶν τὸ πνεῦμα τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Χριστιανικῆς Θρησκείας». 3) Ἐὰν ἡ Σχολὴ δὲν λειτουργήση ἐπὶ δύο χρόνια συνέχεια ἢ παραβῆ τοὺς ὅρους, τότε ἡ δωρεὰ ἀνακαλεῖται καὶ τὸ δωρούμενον περιέρχεται εἰς τὸ Σωματεῖον «Χριστιανικὴ Ἑστία», ἐξελέγη δὲ τὸ Πρωτοδικεῖον Πατρῶν «ὅπως ἀποφαίνηται, τῇ αἰτήσει παντὸς πολίτου Πατρῶν, πότε θεωρεῖται ἡ Σχολὴ Λαοῦ ὅτι παρέβη ὅρόν τινα τῆς δωρεᾶς, συνεπάγοντα τὴν ἔκπτωσίν της ἐκ τῆς δωρεᾶς, θεωρουμένης τῆς ρήτρας ταύτης ὡς συνυποσχετικοῦ, ἰσχύοντος ἐπ' ἄπειρον».

Πρὸς ἀποφυγὴν περιπετείας, «τῇ αἰτήσει παντὸς πολίτου τῶν Πατρῶν» περὶ χαρακτηρισμοῦ τοῦ Καζαντζάκη ὡς μὴ Ὀρθοδόξου ἀπὸ τὸ Πρωτοδικεῖον Πατρῶν, ἑπομένως περὶ παρανόμου κάθε ὁμιλίας γι' αὐτόν — ἡ Σχολὴ ἐμπόδισε τὴν ὁμιλία, ἡ ὁποία τυπώθηκε, γιὰ νὰ διαβαστῆ, τουλάχιστον.

Τὸ διάβασμα τῆς ὁμιλίας διόλου δὲν δικαιολογεῖ τὸν πανικὸ (ἢ τὴν καπηλεία). Διότι ὁ συγγραφεύς, ἀφοῦ παραθέτει σύντομα βιογραφικὰ στοιχεῖα καὶ ἐξαίρει τὸ χαλκέντερον τοῦ «ἐπίμονου καὶ ἀδάμαστου ἐργάτη τῶν γραμμάτων», ρίχνει μιὰ κριτικὴ ματιὰ στὸ ἔργον του, γιὰ νὰ σημειώση τὶς θεμελιακὲς ἐπιδράσεις τοῦ Νίτσε καὶ τοῦ Μπέρξον, τέλος ἀναλύει τὴν φιλοσοφία του, διεπόμενη ἀπὸ βαθειὰ θρησκευτικότητα.

Ὑπάρχουν σελίδες (12, 15, 23) ὅπου ὑπογραμμίζεται ὁ ἐθνικὸς παλμὸς στὰ ἔργα τοῦ Κ. καὶ ἡ φιλελεύθερη, ἀντίθετα μὲ τὸν κομμουνισμό, διάθεσί του. Ἐπίσης σελίδες (21) ὅπου ἀποδίδεται ὁ ἀληθινὸς θρησκευτισμὸς τοῦ Κ. παρὰ τὶς ἐξωτερικὲς διαστάσεις πρὸς τὴ θρησκεία καὶ τὴν ἀνθρώπινη θεογονία. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐχαρακτηρίζετο μιὰ τέτοια πνευματικὴ ἐργασία σὰν ἀντίθετη πρὸς τὴν Θρησκεία ἢ τὴν Πατρίδα; Ἐάν, πάλι, κάθε ὁμιλία γιὰ τὸν Καζαντζάκη θεωρεῖται ἀπηγορευμένη, τότε πῶς συνέβη ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς ἴδιας Σχολῆς, λίγο παλαιότερα, νὰ μιλήση ὁ μεταφραστὴς τῆς «Ὀδύσσειας» Κίμων Φράϊαρ γιὰ τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ, χωρὶς νὰ σκανδαλιστῆ κανείς;

Σημειωτέον — μὲ πολλὴ θλῖψι γιὰ τὴν δημιουργηθεῖσα πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα—ὅτι γύρω ἀπὸ τὴν διάλεξι αὐτὴ ἔγινε πολὺς θόρυβος ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ Πατραϊκοῦ τύπου καί, μεταξὺ τῶν ἄλλων, ἕνα θρησκευτικὸ σωματεῖο ἀπηύθυνε στὸν δωρητὴ ἔκκλησι νὰ μὴ κλονισθῆ, διότι θὰ «διεκύβευε» τὴν θέσι του στὸν Παράδεισο...

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΝΟΤΙΕΣ ΑΚΤΕΣ

Ρένου Ἀποστολίδη

Ἀπὸ τοὺς τρεῖς πρακτικοὺς κανόνες, ποὺ ὁ Ἔμερσον εἶχε προσφέρει στοὺς βιβλιοφίλους, ὁ πρῶτος ἦταν: «Ποτὲ μὴ διαβάζετε βιβλίο ἂν δὲν εἶναι ἡλικίας

ἑνὸς ἔτους». Ἂν ἕνα βιβλίο διατηρῆ τὴν ἕλξι του μετὰ πάροδον ἑνὸς ἔτους, σημάδι πὼς ἔχει ἐνδιαφέρον. Τὸ διεπίστωσα διαβάζοντας ξανὰ τὶς «Ἱστορίες ἀπὸ τὶς Νότιες ἀκτές» καὶ νιώθω τὴν ἀνάγκη νὰ προβάλω τοῦτο τὸν κανόνα σὰν αἴτησι συγγνώμης γιὰ τὴν ἀργοπορεμένη κρίσι μου—πρῶτα—μὰ καὶ σὰν ἀξιολόγησι τοῦ συγγραφέως. Τούτη τὴ δεύτερη φορά, τὸ διάβασμα, ἀπαλλαγμένο ἀπὸ τὸ ψυχρὸ τῆς περιέργειας αἴσθημα, ποὺ συνδέεται ἄθελα στὸ πρῶτο, μοῦ ἔδωσε τὴ συγκίνησι ποὺ δίνει ἡ νέα συνάντησι μὲ παλιὰ θερμὴ γνωριμία. Μετὰ ἕνα χρόνο, τὸ βιβλίο διατηρεῖ, ἂν δὲν ἐπαυξάνει, τὴν ἕλξι του καὶ ὑπάγεται στὸν κανόνα τοῦ Ἔμερσον γιὰ τὰ βιβλία ποὺ ἀξίζουν.

Δὲν μποροῦσε νὰ γίνη ἀλλιώτικα, ἀφοῦ ὁ Ρένος Ἀποστολίδης, αὐτὸς ὁ δημιουργικὸς «ταραξίας» τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων, προσφέρει τὸν ἑαυτό του, ποὺ δὲν εἶναι ἀντίτυπο καμμιᾶς φιλολογικῆς σχολῆς ἢ μόδας, ἀλλὰ αὐτὸς οὗτος· ἕνα λεξιλόγιο μὲ διακύμανσι ψυχικῶν ἀποχρώσεων, ἕνας τόνος ζεστός— ἔντονος, δικός του· ἕνας αὐτοδημιούργητος μάστορας τῆς λογοτεχνίας, ποὺ ὑπογράφεται ἄπειρες φορὲς ἀνάμεσα στὰ γραφτά του—φαινόμενο τόσο σπάνιο.

Πέρα, ὅμως, ἀπὸ τὸ νευρῶδες ὕφος, ὁ διηγηματογράφος φέρνει νέα ρίγη στὴ λογοτεχνία μας, ἴσως βορεινὰ μερικὲς φορές, ἴσως ἀπόκοσμα ἄλλοτε. Δείχνει ἐπιδεξιότητα ψυχικῆς ἀνατομίας, σαρκάζει, μὰ καὶ κομίζει μηνύματ ἀνθρωπισμοῦ.

Στὸ πρῶτο τῆς συλλογῆς, ποὺ δίνει τὸ χρῶμα της, τὸ διήγημα «Ἡ Νόμιμη», παρουσιάζει μιὰ ὁμάδα νέων ποὺ παραθερίζουνε σὲ κάποιαν ἀκτή, μὲ χαλαρωμένους τοὺς κοινωνικοὺς περιορισμούς, ὡστόσο ἐλεγχόμενοι ἀπὸ τὴ συνείδησι, ποὺ τὴν συμβολίζει μιὰ λάμπα θυέλλης. Ὅταν θὰ τὴν σβήσουν, γιὰ νὰ δοῦνε τὶ θὰ γίνη, λύνονται τὰ ζωϊκά τους ἔνστικτα καὶ ἡ κατασκήνωσι, ποὺ δὲν εἶχε διαταραχθῆ ἡ εἰρήνη της παρ' ὅλη τὴν συμβίωσι μὲ μιὰ κοπέλλα, παίρνει ἀπαίσιο τέλος.

Ἀξιοσημείωτο καὶ τὸ διήγημα «Τὸ παιδὶ μὲ τὸ ξυλάκι», ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὸν Χιτλερικὸν ὄλεθρο τῶν Ἑβραίων καὶ ποτισμένο ἀπὸ αἰσιοδοξία γιὰ τὸ αὔριο. Συνταρακτικὸ «Τὸ κορίτσι μὲ τὸ μυδράλιο», ὅπου ξετυλίγεται μιὰ περιπέτεια ζωντανῶν ἀνάμεσα σὲ τοπία διαποτισμένα ἀπὸ ἕνα πνεῦμα. Μὲ βαθὺ κοινωνικὸ περιεχόμενο «Τὸ πρωθύστερο τοῦ Ἀντρέα Ντόρια», ὅπου ἕνας ἐργάτης θαλάσσης γίνεται αἴτιος νὰ σκοτωθῆ ἡ κόρη του, ἀπὸ μιὰ χειρονομία του, ριζωμένη μέσα του ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά του —νὰ πετάει στὸν ἑπόμενο μιὰ δέσμη τοῦβλα, γρήγορα... Ἀποκορύφωσι τοῦ σαρκασμοῦ γιὰ τὴν σύγχρονη ψυχικὴ μηχανοποίησι καὶ τὴ δεσποτεία τῶν οἰκονομικῶν ἀνθρώπων ἡ «Ἀκμὴ καὶ παρακμὴ τῶν δρακόντων».

ΧΡ. Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Η "ΣΥΝΤΕΛΕΙΑ,,

Τὸ τεῦχος τοῦτο τοῦ «ΙΛΙΟΥ» ἐκδίδεται χάρις εἰς τήν... ιάψευση τῆς προφητείας τοῦ «ἀδελφοῦ Ἐμμὰν» περὶ «συντελείας» τοῦ κόσμου... τὴν 14ην Ἰουλίου. Ἐπρόκειτο νὰ σωθοῦν ὀλίγες ἑκατοντάδες «σωφρόνων», ποὺ ἀνῆλθαν ἐπὶ ὑψηλοῦ σημείου τοῦ Λευκοῦ Ὄρους, σ' ἕνα καταφύγιο ὕψους 2.000 μέτρων περίπου. Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι θὰ καταστρεφώμεθα συνεπείᾳ θερμοπυρηνικοῦ πολέμου, τὸν ὁποῖον θὰ ἐπακολουθοῦσαν σεισμοί, παλιρροιακά κύματα καὶ ἀφόρητο ψῦχος...

Τὴν προφητεία αὐτὴ διετύπωσε μὲ σοβαρότητα ὁ ἄλλοτε παιδίατρος τοῦ Μιλάνου Γκιουζέπε Μπιάνκο, ὁ ὁποῖος, ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατο τῆς ἀδελφῆς του, ἐπεδόθη σὲ πνευματιστικὲς ἔρευνες, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ κλονισθῆ τὸ μυαλό του. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀδελφή του, ἰσχυρίζετο ὅτι ἐπικοινωνοῦσε μὲ διασήμους πνευματικοὺς ἀνθρώπους, ὅπως ὁ Λεονάρδο ντὰ Βίντσι, ὁ Καρντούτσι, Ντ' Ἀνούντσιο καὶ ἄλλοι. Σιγά—σιγὰ ἔφθασε νὰ πιστεύη πὼς ικοινωνοῦσε μὲ τόν... Λάο—σὲ καὶ μὲ τόν... Ἀρχάγγελο βριήλ.

Ὁ πρώην ἐπιστήμων ἔγινε αἰτία νὰ παρασύρη μεγάλα πλήθη στὴν ὑστερία του, σ' ἐπιβεβαίωσι τῶν ὅσων ἔγραψε γιὰ τοὺς κινδύνους τῶν ἐπικοινωνιῶν μὲ τὸ «ὑπερ—πέραν», στὸ προηγούμενο ἀκριβῶς τεῦχος τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ», ὁ συνεργάτης μας Δημήτρ. Ἰωαννίδης.

Ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως, ἔχει ἀρκετὲς φορὲς παρατηρηθῆ, ὅτι αὐτὲς οἱ φαντασιώσεις περὶ τοῦ τέλους τοῦ κόσμου χαρακτηρίζουν τὰ ἄτομα ποὺ παρουσιάζουν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον σοβαρὰς ψυχοθυμικὰς διαταραχάς. Σύμφωνα δὲ μὲ τὸν Φρόϋντ, ὁ ὁποῖος ἀφιέρωσε ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ σαφεστάτας σελίδας, ἡ ἰδέα ὅτι ὁ κόσμος εὑρίσκεται στὸ τέλος του σχετίζεται προπαντὸς μὲ τὴν ἀπώλεια, τὴν πραγματικὴ ἢ ὑποτιθεμένη, πραγμάτων σημαντικῶν γιὰ τὸν πάσχοντα. Τὰ ἄτομα αὐτὰ αἰσθάνονται ὡς κινδυνεύοντα τὸν κόσμο τῶν ἀντιλήψεών των καὶ τῶν αἰσθηματικῶν των προσηλώσεων. Τὰ ἄτομα αὐτὰ εἰς μίαν πρώτην φάσιν ἐκφράζουν αὐτὴν τὴν αἴσθησι λέγοντας ὅτι δοκιμάζουν μίαν ἐντύπωσι ἐσωτερικοῦ κενοῦ, καταρρεύσεως κάθε ἀξίας καὶ ἐνδιαφέροντος. Εἰς μίαν δευτέραν φάσιν τὰ ἄτομα αὐτὰ ἐξωτερικεύουν, προβάλλουν τὰς φαντα-

σιώσεις τοῦ ἰδίου των ψυχολογικοῦ τέλους καὶ φαντάζονται τὸ λυκόφως τοῦ κόσμου, ὅπως φυσικὰ καὶ τῆς ἰδίας των προσωπικότητος.

Στὴν περίπτωσι τοῦ «ἀδελφοῦ Ἐμμάν», στὴν ψυχοπαθολογικὴ μνησικακία του γιὰ τὸν πρόωρο θάνατο τῆς ἀδελφῆς του, ἔδωσε τὴν ἀποφασιστικὴ ὤθησι πρὸς τὴν παραφροσύνη ἡ ἐπίδοσίς του στὸν πνευματισμό.

Ο ΠΑΣΤΕΡΝΑΚ ΓΙΑ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Ὁ Ἀμερικανὸς δημοσιογράφος Τζ. Ρόμπινς ἐδημοσίευσε τὸ κείμενο συνομιλίας του μὲ τὸν συγγραφέα τοῦ «Δόκτορος Ζιβάγκο» Βόριδα Πάστερνακ, λίγο πρὶν πεθάνη. Ὅσα ἐλέχθησαν παίρνουν τὸν χαρακτῆρα πνευματικῆς διαθήκης. Ἰδοὺ ἡ περικοπὴ γιὰ τὸ θέμα τῆς θρησκείας:

«Χρειάζεται πράγματι ἡ θρησκεία;» τὸν ἐρώτησα «Ναί, ἀπήντησε. Νομίζω ὅτι ὁ ἄνθρωπος θὰ ἀναζητῇ πάντοτε μία μορφὴ λατρείας ποὺ νὰ ἔχη κάποιο νόημα. Γεννήθηκα Ἑβραῖος Ἡ οἰκογένειά μου ἐνδιεφέρετο γιὰ τὴ μουσικὴ καὶ τὴν τέχνη καὶ δὲν ἔδιδε μεγάλη σημασία στὴν θρησκεία. Ἐπειδὴ αἰσθανόμουν μίαν ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη νὰ εὕρω ἕνα μέσο ἐπαφῆς μὲ τὸν Δημιουργό, προσεχώρησα στὴ Ρωσικὴ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἀλλ' ὅσο καὶ ἂν προσπαθοῦσα, δὲν ἠμποροῦσα νὰ νιώσω μία ὡλοκληρωμένη θρησκευτικὴ ἐμπειρία. Γι' αὐτὸ καὶ ἐξακολουθῶ νὰ ἀναζητῶ Μερικοὶ ἄνθρωποι ἔρχονται νὰ μοῦ ποῦν ὅτι ἡ θρησκεία δὲν θὰ σημειώση πρόοδο παρὰ μόνον ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι κατορθώσουν νὰ ἐπιλύσουν τὰ ἄμεσα, πρακτικά των προβλήματα. Νομίζω ὅμως ὅτι, μὲ τὸν καιρό, θὰ ἀνακαλύψουμε ὅτι ἡ πραγματικὴ σειρὰ τῶν πραγμάτων εἶναι ακριβῶς ἀντίστροφη».

Ο ΚΕΡΑΥΝΟΣ ΚΑΙ Η ΘΕΙΑ ΔΙΚΗ

Στὴν κορυφὴ τοῦ ὄρους Βιζάλτα τῆς Ἰταλίας εἶχαν συγκεντρωθῆ δύο χιλιάδες προσκυνηταὶ πέριξ ἑνὸς τεραστίου Σταυροῦ καὶ προσηύχοντο, ὅταν ἔπεσε κεραυνὸς καὶ ἐφόνευσε τέσσαρα ἄτομα.

«Ξαφνικά—ἐδήλωσεν ἕνας ἀπὸ τοὺς προσκυνητάς — ὁ οὐρανὸς ἔγινε μαῦρος καὶ ὁ ἥλιος ἐχάθη. Ὁ κεραυνὸς ἔπληξε τοὺς τέσσαρας αὐτοὺς ἀνθρώπους. Ἀσφαλῶς ἐπρόκειτο διὰ θείαν δίκην. Γνωρίζω καλῶς ὅτι ὁ εἷς ἐκ τῶν φονευθέντων δὲν ἐκτελεῖ τακτικὰ τὰ θρησκευτικά του καθήκοντα»!

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς προσκυνητὰς ἐξέφρασαν τὴν γνώμη ὅτι ἐπρόκειτο διὰ θείαν δίκην, πρᾶγμα ποὺ δὲν παρεδέχθη ὁ ἱερεὺς ποὺ ἦτο μαζί των.

«Ὁ Θεὸς δὲν τιμωρεῖ τοὺς ἀνθρώπους μὲ κεραυνούς. Ἡ τιμωρία αὐτὴ ἦτο συνήθεια τοῦ... Διὸς καὶ μάλιστα εἰς τὴν μυθολογίαν».

ΠΙΣΤΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΘΥΜΙΕΣ

Μεταδίδεται ἀπὸ τὸ Ἄϊποχ τῆς Μαλαισίας, ὅτι στὴν εἴσοδο ἑνὸς ναοῦ τῆς Ἀιποχ, ὑπάρχει ἕνα χρυσοῦν ἄγαλμα τοῦ Βούδδα, ὕψους 30 μόλις ἑκατοστῶν, στὴ βάσι τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή: «Σήκωσέ με καὶ θὰ ἱκανοποιήσω τὴν ἐπιθυμίαν σου»!

Χιλιάδες ἀνθρώπων προσεπάθησαν νὰ σηκώσουν τὸ μικρὸ αὐτὸ ἄγαλμα χωρὶς νὰ τὸ κατορθώσουν. Σωματώδεις καὶ χειροδύναμοι ἄνδρες ἱδρώνουν, ἀλλὰ τὸ ἄγαλμα δὲν μετακινεῖται ἀπὸ τὴ θέσι του.

Τί συμβαίνει λοιπόν; Μήπως εἶναι στερεωμένο μὲ τσιμέντο στὴ

βάσι του; Ὄχι.

Πρὸ ἡμερῶν ὁ βουδδιστὴς ἱερεὺς Ζαγιαντύ, γέρων 78 ἐτῶν, σκελετώδης, ἐπλησίασε τὸ ἄγαλμα καὶ μὲ μιὰ ἁπλῆ κίνησι τὸ ἐσήκωσε ἀπὸ τὴ βάσι του!

«Τὸ ἐσήκωσα, ἐδήλωσε, διότι ἔχω πίστιν. Δὲν ἐξέφρασα καμμίαν ἐπιθυμίαν. Δὲν ἔχω ἐπιθυμίας. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ Βούδδας ἀπαντᾶ πάντοτε εἰς τὰς προσευχάς μου».

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

Ὁ Τζῶρτζ Νάςς, ἀπόμαχος τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, εἶχεν ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμία νὰ ταφῆ παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς συζύγου, ἡ ὁποία εἶχε προηγηθῆ. Καὶ ἐξετελέσθη μὲν ἡ ἐπιθυμία του, ἀλλὰ κατὰ ἕνα τρόπο ποὺ ἔδωσε ἀηδιαστικὸ τόνο στὶς φυλετικὲς διακρίσεις. Ἐπειδὴ ὁ Νάςς ἦτο Ἰνδοαμερικανός, ἐνῶ ἡ γυναίκα του λευκή, τὸν ἐνεταφίασαν στὸ νεκροταφεῖο Γουάϊτ Τσάπελ τοῦ Ντητρόϊτ, ἀλλὰ ἀμέσως ἔπειτα.. τὸν ξέχωσαν, διὰ νὰ ταφῆ ὁριστικὰ τὸ σῶμα του σὲ στρατιωτικὸ νεκροταφεῖο. Τὸ Γουάϊτ Τσάπελ ἦτο νεκροταφεῖο *μόνο* γιὰ λευκοὺς καὶ ἂν ἐγίνετο δεκτὸς ἕνας ἔγχρωμος, θὰ ὑπέβαλαν μηνύσεις αἱ 40-000 οἰκογένειες τῶν ἐνταφιασμένων λευκῶν, οἱ ὁποῖοι—καθὼς ἀνεκοινώθη—ἐπλήρωσαν, γιὰ νὰ ἔχουν καὶ μετὰ θάνατον τὴν προσφιλῆ τους φυλετικὴ διάκρισι. Ξεχνῶντας τὸ «τίς ἐστιν...».

ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΚΕΡΙΟΥ

Σὲ μιὰ μικρὴ ἀγγλικὴ ἐκκλησία τηρεῖται ἕνα ἐνδιαφέρον ἔθιμο γιὰ τὴν συχνὴ παρακολούθησι τοῦ ἑσπερινοῦ. Ἡ ἐκκλησία δὲν φωτίζεται, παρὰ ἀπὸ κεριὰ τοποθετημένα στὸ στασίδι κάθε οἰκογενείας τοῦ χωριοῦ. Καθὼς εἰσέρχεται ἡ οἰκογένεια, ὁ ἀρχηγὸς της ἀνάβει τὸ κερὶ τοῦ στασιδιοῦ της. Ἔτσι κάθε κερὶ συμβάλλει στὸν φωτισμὸ τῆς ἐκκλησίας. Τὰ στασίδια τῶν ἀπόντων μένουν σκοτεινά. Τὸ ἔθιμο αὐτὸ ἔχει καὶ ἠθικὸ μάθημα. Τὸ περιβάλλον σου εἶναι σὰν αὐτὴ τὴ μικρὴ ἐκκλησούλα. Ὁ καθένας, μὲ τὴν ἐπιρροή του, μπορεῖ νὰ συμβάλῃ στὴν εὐημερία ὅλης τῆς κοινότητος. Μὲ τὶς πράξεις του ἢ τὶς παραλείψεις του κάνει κάτι— ἢ τίποτε — γιὰ νὰ σκορπίσῃ τὸ σκοτάδι.

ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΙΣ

Ἄνεμος προόδου πνέει, ὁπωσδήποτε, στὴν ἀφρικανικὴν ἤπειρο. Ἕνα σημάδι εἶναι ἡ κατάργησις τῶν κεφαλῶν τῶν διαφόρων ζώων ὡς μέτρου ἀξιολογήσεως τῶν γυναικῶν κατὰ τὸν γάμο τους.

Οἱ Ἀφρικανοὶ νομικοὶ συνήντησαν μεγάλας δυσκολίας στὴν προσπάθειά των αὐτὴν χειραφετήσεως τῆς Ἀφρικανίδος ὅταν θέλησαν νὰ καταργήσουν καὶ γιὰ τὴν περιφέρειαν τοῦ Καμεροὺν τὸ σύστημα τῆς «ζυγίσεως» τῆς νύφης διὰ σφαγμένων κεφαλῶν ἀγρίων αἰγῶν. Τὰ ἔθιμα τῆς περιοχῆς θέλουν τὴν νύφη νὰ ζυγίζεται σὲ εἰδικῶς κατεσκευαμένη ζυγαριά, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ συσσωρεύονται αἱμοστάζουσαι κεφαλαὶ αἰγῶν, αἱ ὁποῖαι κατόπιν χρησιμοποιοῦνται γιὰ πολυήμερα γαμήλια γλέντια. Ὡς μόνον «ἀνταλλακτικὸν» γιὰ τὴν ἀξιολόγησι τῆς νύφης τοῦ Καμεροὺν ὑπῆρχε ὁ παραγόμενος ἐκεῖ ἔβενος, ἀλλὰ μεγάλα συμφέροντα φυλάρχων τῆς περιοχῆς δὲν ἐπέτρεπαν τὴν χρησιμοποίησί του ὡς «προικώου νομίσματος», διότι τὸν κάνουν ἐξαγωγὴ καὶ ἐφοβοῦντο ὅτι ἔτσι ἡ ἐσωτερική του κατανάλωσις θὰ τοὺς ἐζημίωνε. Τελικὰ ὅμως ἀναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν καὶ ἔτσι καὶ εἰς τὴν περιοχὴ αὐτὴ ἡ Ἀφρικανὶς θὰ πάψῃ νὰ ὑφίσταται τὸ προσβλητικὸν σύστημα τῆς ἀξιοποιήσεώς της ἔναντι κεφαλῶν ζώων.

ΤΕΤΡΑΠΟΔΟΣ ΤΕΚΤΩΝ

Σὲ ἀμερικανικὸ περιοδικὸ ἀναγράφεται ἡ πληροφορία, ὅτι ὁ Ἀλ-

μπερτ Μοΰντερ, τυφλός, ἐμυήθη σὲ τεκτονικη στοὰ ὁδηγούμενος ἀπὸ τον πιστο σκυλο του, ὁ ὁποῖος, μολονότι δεν ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ μαρτυρήση ὅσα θὰ ἔβλεπε, ἐχρειάσθη νὰ ἀνακηρυχθῆ «ἐπίτιμος τέκτων», γιὰ νὰ εἶναι τυπικῶς νομιμη ἡ συμμετοχή του στὶς τεκτονικὲς ἐργασίες. Τώρα ὁ Μοΰντερ παρακολουθεῖ τακτικὰ τὶς ἐργασίες τῆς Στοᾶς του, ἔχοντας στὰ ποδια του τὸν ἀφοσιωμενο σκυλο του.

ΥΠΑΡΧΕΙ ΖΩΗ ΣΤΟΝ ΑΡΗ;

Ἡ Διεύθυνσις Διαστήματος τῆς Ἀμερικανικῆς Ἀκαδημίας σὲ ἔκθεσή της λέγει ὅτι γιὰ πρώτη φορὰ ὑπάρχουν συγκεκριμένες γνῶμες σχετικὰ μὲ τὴν ὕπαρξη Ζωῆς στὸν πλανήτη Ἄρη.

Ἡ Ζωὴ αὐτὴ ὑποτίθεται ὅτι εἶναι μὲ μορφὴ μικροσκοπικῶν μονοκυττάρων μικροβίων, πιθανὸν παρόμοιων μὲ τὰ τῆς Γῆς. Ὡς γνωστόν, οἱ μικροσκοπικοὶ αὐτοὶ ὀργανισμοὶ ἦσαν ἡ ἀρχὴ τῆς ἐξελίξεως τῆς Ζωῆς.

Γιὰ τὴ λύσι τοῦ μυστηρίου θὰ ἀποσταλῆ διαστημόπλοιο στὸν Ἄρη, ποὺ ἅμα προσγειωθῆ θὰ «ξεδιπλώση» πρὸς τὰ ἔξω διαφανῆ ταινία γιὰ νὰ συγκεντρώση δείγματα ἀπὸ τὸ ἔδαφος καὶ κατόπιν ἡ ταινία θὰ διπλωθῆ πρὸς τὰ μέσα. Τὸ ἀποτέλεσμα θὰ φωτογραφηθῆ καὶ μὲ τηλεόρασι οἱ φωτογραφίες θὰ μεταδοθοῦν στὴ Γῆ, ὅπου οἱ ἐπιστήμονες θὰ τὶς ἐξετάσουν γιὰ νὰ διαπιστώσουν ἐὰν ὑπάρχουν μικρόβια στὸν Ἄρη. Τὴν ὅλη ἐργασία τὴν καταστρώνει ὁ Δρ Γιόσουα Λέντεμπεργκ, στὸν ὁποῖο ἔχει ἀπονεμηθῆ Βραβεῖο Νομπὲλ Γενετικῆς.

ΕΝΑΣ ΦΙΛΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὁ Ἰσλανδὸς συγγραφεὺς κ. Sgurbub A. Magnusson πού, φιξενεῖται στὴν Ἑλλάδα, εἶχε νάρθη γιὰ ἕνα χρόνο τὸ 19 Ἐπεσκέφθη πολλὲς ἐπαρχίες Ἤπειρο, Μακεδονία, Θράκη, Θεσαλία, Πελοπόννησο, Κρήτη, δ φορα νησιὰ) καὶ τὸ Ἅγιον ρος. Τὸ 1953 ἐξέδωσε στὴν Ἰσλανδία ἕνα βιβλίο ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα γεμᾶτο ἀγάπη γιὰ τὴ πατρίδα μας, γιὰ τὶς ἀρχαιότητετα μοναστήρια μας, τὶς ὀμορφιὲ τῆς χώρας μας, τοὺς ἀνθρώπους της. Για τὴ σύσφιγξη τῶν Ἑλληνοισλανδικῶν σχέσεων ὁ κ. Magnusson ἐργάζεται συνεχῶς. Πρὸ καιροῦ μὲ μιὰ ἔκθεση στὸν «Παρνασσό», ὅπου μᾶς παρουσίασε ραιότατα ἀντίγραφα ἔργων ζωγραφικῆς τῶν σημαντικωτέρων Ἰσλανδῶν ζωγράφων καὶ τώρα μὲ μι ποιητικὴ συλλογὴ (γνωρίζει ἀρκ τὰ καλὰ τὴν Ἑλληνικὴν) μὲ τὴ συνεργασία τοῦ Ἕλληνος ποιητοῦ κ. Γ. Σ. Πατριαρχέα μὲ τίτλο «Θάνατος τοῦ Μπάλντερ καὶ ἄλλα Ποιήματα».

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Δ. Δημ., Ἐνταῦθα. Νὰ ἔλθετε εὐχαρίστως, εἰς τὰ Γραφεῖα μας κατὰ τὰς ἡμέρας καὶ ὥρας ποὺ εἶναι ἀνοικτά. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι καθημερινῶς ἀνοικτὰ τὰ Γραφεῖα, διότι αἱ προσφερόμεναι εἰς τὸν «ΙΛΙΣΟΝ» ὑπηρεσίαι εἶναι ἐθελοντικαί. **Κ. Παπαρ. Θεσ)κην.** Δὲν εἶναι δικό μας λάθος, ἀφοῦ δὲν μᾶς εἰδοποιήσατε ὅτι ἀλλάξατε διεύθυνσιν. **Π. Ἀντ. Ἐνταῦθα.** Ἐδημοσιεύσαμεν κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὴν Ἀλλ)φίαν ὅτι ὁ «ΙΛΙΣΟΣ» δὲν δημοσιεύει ποιήματα νέων ποιητῶν, ἐκτὸς ἂν παρουσιάζουν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς ἀναγνώστας μας. Τὸ ἴδιον καὶ διὰ τὰ ἄρθρα, ὅσα κρίνονται δημοσιεύσιμα. Προηγοῦνται ἐξ αὐτῶν τὰ περισσότερον ἐνδιαφέροντα ἢ τα ἐπίκαιρα, καθὼς καὶ τα ἄρθρα τῶν τακτικῶν συνεργατῶν. **Ἰ. Καλ. Ἐνταῦθα.** Ἐστείλαμεν τὸν «ΙΛΙΣΟΝ» εἰς τὰς διευθύνσεις ποὺ μᾶς ὑποδείξατε, ἀλλὰ δὲν ἐλάβομεν συνδρομάς. **Γρ. Κολ., Ἐνταῦθα.** Τὸ ἄρθρον ἐλήφθη καὶ ἐτέθη ὑπ' ὄψιν τῆς ἐπιτροπῆς συντάξεως. **Ἰ. Παπ., Ἐνταῦθα.** Ἀναμένομεν ἀπάντησίν σας εἰς τὰς ἀπὸ 12 Ἰουνίου καὶ 4 Αὐγούστου ἐπιστολάς μας. **Σπ. Διαβ., Καλιφόρνιαν.** Ἀπεστείλαμεν τεύχη, ἀναμένομεν συνδρομάς. **Μ. Παπαν., Ν. Ὑόρκην.** Σᾶς ἀπεστείλαμεν τὰ τεύχη ποὺ σᾶς ἔλειπαν. Ἐὰν θέλετε, μπορεῖτε νὰ στείλετε τὸ περιοδικόν, διότι δὲν τὸ λαμβάνομεν.

— Τὰ Γραφεῖα τοῦ ΙΛΙΣΟΥ ἀπὸ 15 Σεπτεμβρίου θὰ εἶναι ἀνοικτὰ κάθε Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 11—12 π.μ. καὶ 6.30 — 7.30 μ.μ.

—Ὑπενθυμίζομεν καὶ συνιστῶμεν εἰς τοὺς συνδρομητὰς καὶ ἀναγνώστας τοῦ ΙΛΙΣΟΥ τὴν ἀγορὰν τοῦ βιβλίου τῆς H. P. Blavatsky «Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας», καθὼς καὶ τοῦ νεοεκδοθέντος βιβλίου τοῦ C. Leadbeater «Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν».

Ο «ΙΛΙΣΟΣ» ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Ὁ «ΙΛΙΣΟΣ» κυκλοφορεῖ διὰ συνδρομητῶν στὶς ἑπόμενες 18 χῶρες καὶ 40 πόλεις τοῦ ἐξωτερικοῦ:

Η. Π. Ἀμερικῆς: Νέα Ὑόρκη, Σικάγον, Ντητρόιτ, Μπρόκτον, Μάνσφηλδ, Λόγκ Ἄιλαντ, Νιοῦπορτ, Φόρεστ Χίλλς, Ντάγκλαστον, Στόκτον.
Καναδᾶς: Μόντρεαλ.
Μεξικόν: Πόλις τοῦ Μεξικοῦ.
Ἀγγλία : Λονδῖνον.
Δ. Γερμανία : Κολωνία.
Ὁλλανδία : Ἄμστερδαμ, Οὐτρέχτη, Χερτογκὲμπ.
Αὐστρία: Βιέννη.
Τουρκία: Κωνσταντινούπολις.
Βουλγαρία : Σόφια.
Η. Α. Δ. Κάιρον, Ἀλεξάνδρεια, Πὸρτ Φουάτ.
Ν. Ἀφρική: Γιοχάννεσμπουργκ, Καίηπ Τάουν, Τράνσβααλ.
Κένυα : Κιάμπου.
Ταγκανίκα. Ἀροῦσα.
Καμεροὺν : Ντονάλα.
Γκάνα : Ἄκρα, Κουμάζι.
Μοζαμβίκη : Λορέντσο Μαρκές.
Κογκό : Ἐλίζαμπετβιλ, Ἄμπα.
Κύπρος : Λευκωσία, Λεμεσός, Ἀμμόχωστος, Πάφος, Λακατάμια.

Ἀντιπρόσωποι τοῦ ΙΛΙΣΟΥ στὶς ἐπαρχίες.

Ἀλεξ)πολις: Ἰω Κωνσταντινίδης.
Δράμα : Παν. Μάρκου
Ζάκυνθος : Ἀγγ. Μεϊντάνης
Θεσσαλονίκη : Εὐδ. Μουράδογλου
Καβάλα : Ρενος Βαμβακούσης
Καλάμαι : Ἠλίας Βενιόπουλος
Καλυμνος : Δρ. Κωλέττης
Λάρισα : Εὐθ. Ἀνάγνου
Μυτιλήνη : Γεώργ. Ἀλεπουδέλης
Ν. Ὀρεστιάς : Δημ Κακαγιᾶς
Πάτραι : Λάμπης Ἀντωνόπουλος
Ρόδος : Γ. Παπανικήτας
Σέρραι : Εὐ. Ἀσπιώτης
Σῦρος Στάθ. Σταθόπουλος
Χαλκίς : Ἀλ. Χαρισιάδης
Χανιά : Εὐάγγ. Σκέντζος
Κύπρος: Ἀντ. Στυλιανοῦ

«ΘΕΟΣΟΦΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ» ΣΥΝ)ΣΜΟΣ Π. Ε.

Δραγατσανίου 6, Δευτέρα καὶ Παρασκευὴ 11—12 καὶ 6.30—7.30

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

H. P. Blavatsky:	Τὸ Κλειδὶ τῆς Θεοσοφίας	Δρχ.	50*
»	Στὴ χώρα τῶν Γαλάζιων Βουνῶν	»	20
Annie Besant:	Μελέτη ἐπὶ τῆς Συνειδήσεως	»	40
»	Πρὸς τὴν Μύησιν	»	20
»	Μετενσάρκωση	»	10
»	Κάρμα	»	10
C. Leadbeater:	Οἱ Διδάσκαλοι καὶ ἡ Ἀτραπὸς	»	60*
»	Κεκρυμένη Ζωὴ ἐν τῷ Τεκτονισμῷ	»	50*
»	Σ' ἐκείνους ποὺ πενθοῦν	»	10
Besant-Leadbeater:	Ὁ ἈστρικὸςΚόσμος	»	10
C. Jinarajadasa:	Ἀπόκρυφος Ἐξέλιξις Ἀνθρωπότητος	»	50*
Ed. Arnold:	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	»	30
J. Van der Leeuw:	Θεοὶ ἐν ἐξορίᾳ	»	10
—	Φῶς στὴν Ἀτραπὸ	»	10
J. Krishnamurti:	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου	»	10
»	Τὸ Βασίλειον τῆς Εὐδαιμονίας	»	15
»	Ἡ Πηγὴ τῆς Σοφίας	»	15
»	«Δελτίον Ἀστέρος» ἐτῶν 1931, 32, 33	»	60
»	12 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάι 1934	»	20
»	10 Ὁμιλίαι εἰς Ὀχάι 1944	»	20
»	Στοχασμοὶ πάνω στὴ ζωή μας	»	50
Ἀντ. Ἀδριανοπούλου:	Ὁ Ἄνθρωπος καὶ ἡ Ζωὴ	»	40*
Ἰωάν. Βασιλῆ:	Τὸ Σημειωματάριο ἑνὸς Μύστου	»	40*
Κ. Μελισσαροπούλου:	Ὁ Ἰησοῦς, ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ Ὀρθολογισμοῦ καὶ τοῦ Μυστικισμοῦ	»	25
»	Προσωκρατικοὶ Φιλόσοφοι καὶ Θεοσοφία	»	20
»	Ὁ Κομήτης (θέατρο ἰδεῶν)	»	15
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι 1956 — 1959, [ἕκαστος	»	40*

Τὰ σημειούμενα δι' ἀστερίσκου ἐπιβαρύνονται μὲ δραχ. 10 ὅταν πρόκειται δι' ἀποστολὰς εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Τιμὴ τεύχους Δραχ. 10.—